

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS

Eraõiguse instituut

Moonika Möller

**KINDLUSTUSRISKI SUURENEMINE JA SELLE MÕJU KINDLUSTUSANDJA
TÄITMISKOHUSTUSELE**

Magistritöö

Juhendaja

mag. iur Olavi-Jüri Luik

Tallinn 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KINDLUSTUSRISK JA RISKI SUURENEMINE	9
1.1 Kindlustusriski olemus ja kindlustusjuhtumi määratlemine	9
1.2 Kindlustusriski suurenemine	15
1.2.1 Kas reguleerida kindlustusriski suurenemise olukord?	15
1.2.2 Mida pidada kindlustusriski suurenemiseks?	19
2. KINDLUSTUSVÕTJA KOHUSTUSED SEOSES RISKI SUURENEMISEGA	24
2.1 Kohustus teavitada kindlustusriski suurenemisest	24
2.1.1 Kas kehtestada teavitamise kohustus?	24
2.1.2 Nõuded teavitamisele	27
2.1.3 Millest tuleb teavitada?	31
2.2 Keeld suurendada kindlustusriski	36
2.2.1 Kindlustusriski suurendamise keeld ja kindlustusvõtja lepingujärgsed kohustused	36
2.2.2 Kindlustusriski suurendamise keeld vs riskivälistus	41
3. KINDLUSTUSRISKI SUURENEMISE MÕJU KINDLUSTUSANDJA TÄITMISKOHUSTUSELE	44
3.1 Kindlustusandja täitmiskohustus riski suurenemisest teavitamata jätmise korral	44
3.1.1 Teavitamiskohustuse rikkumise tagajärjedest üldiselt	44
3.1.2 Piirangud kindlustusandja täitmiskohustuse piiramisele	48
3.1.3 Kindlustusvõtja süüga arvestamine täitmiskohustuse hindamisel	51
3.2 Kindlustusandja täitmiskohustus riski suurendamise korral	53
3.2.1 Riski suurendamise keelu rikkumine	53
3.2.2 Kohustuse rikkumine, mille eesmärgiks oli vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist	60
KOKKUVÕTE	68
SUMMARY	75
LÜHENDID	84
KASUTATUD KIRJANDUS	85
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	87
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	88
KASUTATUD KINDLUSTUSE VAHEKOHTU LAHENDID	89
KASUTATUD TÜÜPTINGIMUSED	91
MUUD VIIDATUD ALLIKAD	93

SISSEJUHATUS

Kindlustusvõtja jaoks on kindlustuslepingu sõlmimise eesmärgiks riskide kindlustamine. Kindlustusvõtja sooviks on, et kindlustusjuhtumi korral kindlustusandja poolt makstav hüvitis oleks selline, mis asetab kindlustusvõtja samasugusesse olukorda, milles ta oleks olnud siis, kui kindlustusjuhtumit ei oleks toimunud. Niisiis on kindlustuslepingu sõlmimisel kindlustusvõtja peamine ootus, et kindlustusjuhtumi korral hüvitaks kindlustusandja tekkinud kahju. Ilmselt ei arvesta enamik kindlustuslepingu sõlminud inimesi algselt võimalusega, et ka kehtiva kindlustuslepingu olemasolu korral võib mõnel juhul kindlustusandja vabaneda kohustusest kahju kompenseerida või hüvitada kahju ainult teatud ulatuses.

Kindlustusandjad sõlmivad lepingu oma hinnangu põhjal kindlustusriski suurusesse kindlustuslepingu sõlmimise ajal. Kui leping on sõlmitud, siis loodavad kindlustusandjad, et risk püsib ka kogu kindlustuslepingu kehtivusaja jooksul selline, millega kindlustusandja on lepingu sõlmimise ajal arvestanud ja vastavalt millele on ka kindlustusmakse suurus välja arvutatud. Kindlustusvõtjad ei soovi aga, et nende tegevus oleks kindlustusperioodi jooksul ülemäära piiratud. Lisaks on ka ühiskonna huvides pigem äritegevuse edendamine, mitte paigalseis.¹

Peale lepingu sõlmimist aset leidvad sündmused võivad suurendada kindlustusriski võimalikkust² ja seega mõjutada kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosust ning sellega muuta esialgset lepingulist tasakaalu, misjärel ei vasta kindlustusandja poolt kindlustuslepingu sõlmimisel avaldatud asjaolude alusel arvutatud kindlustusmakse enam riskile, mida kindlustusandja kandma peab.³ Seetõttu on üldiselt kindlustusandjate sooviks olla teadlik toimunud muutustest ning siis vastavalt uuele olukorrale ka oma kohustuste ulatust piirata.

---

¹ Principles of European Insurance Contract Law (PEICL). Prepared by the Project Group Restatement of European Insurance Contract Law; established by F. Reichert-Facilides; Chairman: H. Heiss. Edited by the Drafting Committee: J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss in cooperation with L. D. Loacker. Munich : Sellier European Law Publishers, 2009, lk 181. Edaspidi viidatud kui PEICL-i kommentaarid.

² Võlaõigusseadus kasutab terminit „kindlustusriski võimalikkuse suurenemine“, kuid erialakirjanduses kasutatakse ka terminit „kindlustusriski suurenemine“, mida autor peab täpsemaks ja arusaadavamaks. Käesolevas töös kasutatakse sünonüümidenä terminid „kindlustusriski võimalikkuse suurenemine“ ja „kindlustusriski suurenemine“.

³ G. Rühl. Precautionary Obligations (Insurance Contracts). - Encyclopaedia of European Private Law. Oxford: Oxford University Press 2012/3, lk 1. Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1989538 (04.04.2013).

Võlaõigusseadus⁴ (edaspidi VÕS) jõustus 1. juulil 2002 ning samast ajast pärineb ka VÕS-i kindlustuslepingu osa koos selles sisalduvate reeglitega kindlustusrisi võimalikkuse suurenemise puhuks. Kindlustuslepingut puututav osa VÕS-is tugineb suuresti Saksamaa kindlustuslepinguõigusele, mida aga reformiti oluliselt tarbijasõbralikumaks 2008. aastal jõustunud uue Saksamaa kindlustuslepinguseadusega⁵ (edaspidi VVG), kuid VÕS-i kindlustuslepingu regulatsioon on endiselt muutumatuna püsinud.

Euroopa Komisjoni sooviks on ühtlustada Euroopa Liidu lepinguõigust ning selle juures töötatakse CFR-i⁶ raames lisaks Euroopa lepinguõiguse printsiipidele (*Principles of European Contract Law*) välja ka Euroopa Liidu ühtseid kindlustuslepinguõiguse printsiipe⁷ (*Principles of European Insurance Contract Law*, edaspidi PEICL). Vajadus kodifitseeritud kindlustuslepinguõiguse järele on majanduslik. Kindlustusõigus on suuresti imperatiivne ja siseriiklike reeglite paljususe takistab kindlustusandjatel pakkuda kindlustusteenuseid välismaal, kuna selleks peaksid kindlustusandjad kohandama oma tooted iga liikmesriigi nõuetele vastavaks, millega kaasnevad aga olulised tehingukulud. Seetõttu kasutas Euroopa kindlustuslepinguõiguse ümberformuleerimise töörühm (*The Project Group on Restatement of European Insurance Contract Law*) võrdleva õiguse lähenemist, et leida n-ö kuldne kesktee erinevate siseriiklike reeglite vahel ja luua hulk õiguslikke reegleid, mis sobivad kindlustusandjatele, kes soovivad avatud turu situatsioonis oma teenuseid piiriülesele ka teistesse riikidesse pakkuda.⁸ Kindlustuslepingu pooltel saab olema tulevikus võimalus valida, kas nad kohaldavad kindlustuslepingutele PEICL-it või riigi siseriiklikku kindlustusõigust.⁹ Selline valikuline lähenemine peaks olema hea just seetõttu, kuna sellega ei sunnita riike loobuma oma siseriiklikust õigusregulatsioonist ja nii peaks see lahendus sobima tõenäoliselt kõikidele liikmesriikidele.¹⁰

⁴ Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 6.

⁵ Gesetz über den Versicherungsvertrag. - Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/index.html (24.10.2012).

⁶ *Common Frame of Reference* ehk Euroopa ühtne lepinguõiguse tugiraamistik.

⁷ *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*. Prepared by the Project Group Restatement of European Insurance Contract Law; established by F. Reichert-Facilides; Chairman: H. Heiss. Edited by the Drafting Committee: J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss in cooperation with L. D. Loacker. Munich : Sellier European Law Publishers, 2009.

⁸ T. Kontautas. *Principles of European Insurance Contract Law: Law and Economic Insights. Economic Analysis of the DCFR. The work of the Economic Impact Group within CoPECL network of excellence*. Munich : Sellier European Law Publishers GmbH, 2010, lk 227; M. A. Clarke, H. Heiss. *Towards a European insurance contract law? Recent developments in Brussels*. - *Journal of Business Law* 2006/September, lk 601-602.

⁹ O-J. Luik, M. Poola, M. Braun. *Poolte teavitamiskohustus enne kahjukindlustuslepingu sõlmimist*. - *Juridica* 2011/II, lk 109.

¹⁰ M. A. Clarke, H. Heiss. *Towards a European insurance contract law? Recent developments in Brussels*. - *Journal of Business Law* 2006/September, lk 605.

Võrdleva õiguse kasutamine uue regulatsiooni loomiseks on hea, kuna nii püütakse leida õige tasakaal erinevate reeglite vahel.¹¹ Kuigi PEICL hetkel praktikas kehtiv ei ole, siis PEICL-i regulatsiooni uurimine on tähtis just seetõttu, kuna selle puhul on tegemist uuema lähenemisega kui seda on VÕS-i asjakohane reeglistik ning tegemist peaks olema n-ö parima võimaliku keskteega erinevate riikide õiguslikest reeglitest. Samuti on selgelt tuntav, et PEICL tagab märkimisväärselt kindlustusvõtja kui lepingu nõrgema poole kaitse.¹²

Kuivõrd VÕS-i kindlustuslepingut puudutava osa aluseks olnud VVG-d on vahepeal oluliselt reformitud, valminud on PEICL ning lisaks on toimunud arengud ka teistes Euroopa riikides riski suurenemise ja selle tagajärgede reguleerimise osas, siis on tarvis uurida VÕS-i vastava regulatsiooni muutmise vajalikkust. Seda silmas pidades uurib käesolev magistritöö kindlustusriski võimalikkuse suurenemist ja sellega seotud kindlustusvõtja kohustustusi ning nende rikkumiste mõju kindlustusandja täitmiskohustusele Eesti õiguses võrreldes PEICL-i ja teiste Euroopa riikide õigusaktidega, eelkõige Soomega. Kuivõrd Soome õiguses eristatakse seoses riski suurenemisega kahjukindlustust ja elukindlustust, on autor teinud valiku ja uurib vaid kahjukindlustust puudutavat regulatsiooni. Soome on valitud käsitlemiseks seetõttu, kuna tegemist on meie naaberriigiga ja ühest riigist teise tööle või õppima suundumine on laialdaselt levinud, kuid siiski sõltuvalt sellest, kummas riigis kindlustusleping on sõlmitud, kohalduvad samas olukorras erinevad reeglid.

Töö eesmärk on välja selgitada, kas Eestis kehtiv regulatsioon kindlustusriski suurenemise mõjust kindlustusandja täitmiskohustusele on mõlema lepingupoole suhtes õiglane ja arvestab piisavalt kindlustusvõtjate huvidega või tuleks seda muuta lähtuvalt Euroopas toimuvatest kindlustusõiguse arengutest ja teistes Euroopa riikides kehtivatest regulatsioonidest. Eeltoodust tulenevalt on käesolevas töös püstitatud hüpotees, et Eesti kehtiv regulatsioon kindlustusriski suurenemisest ja selle mõjust kindlustusandja täitmiskohustusele on tarbijatest kindlustusvõtjatele liiga koormav ega arvesta piisavalt nende huvidega.

Töö teema on piiritletud selle ajavahemikuga, mis jääb kindlustuslepingu sõlmimise ja kindlustusjuhtumi toimumise vahele ehk käesolev magistritöö käsitleb vaid olukorda, kui kindlustuslepingu sõlmimise eelselt oli antud tõene informatsioon, kuid peale lepingu sõlmimist on kindlustusrisk suurenenud. Ühelt poolt toob sellise piiratluse kaasa töö piiratud

---

¹¹ Kontautas. *Op. cit.*, lk 234.

¹² M. Fontaine. *An Academic View*. – Edited by H. Heiss in co-operation with M. Lakhan on behalf of the Project Group Restatement of European Insurance Contract law. *Principles of European Insurance Contract Law: A Model Optional Instrument. With a Postscript in Honour of Fritz Reichert-Facilides*. Munich : Sellier European Law Publishers GmbH 2011, lk 35-39.

maht, kuid teistel poolt ka see, et M. Braun on oma magistritöös „Kindlustusvõtja lepingueelne teavitamiskohustus ja kindlustusriski suurenemine“ uurinud kindlustusvõtja lepingueelset teavitamiskohustust ja selle rikkumise tagajärgi ning riski suurenemist ja sellega seotud kohustuste rikkumise tagajärgi. Samuti ei käsitleta töös sellist kindlustusriski suurenemist, mis viib vahetult kindlustusjuhtumi toimumiseni, kuna sel juhul pole küsimus riski suurendamises, vaid kindlustusjuhtumi põhjustamises. Ühtlasi jäetakse tööst välja ka see olukord, kus kindlustusrisk küll suureneb, kuid kindlustusjuhtumit ei toimu. Sellega jäetakse tööst välja võimalik lepingu lõpetamise või muutmise reeglistik.

Kuna kohtupraktika hulk Eestis antud teemal on küllalt väike, kuid autori arvates on teema mõistmiseks oluline just ka praktiliste näidete toomine kohtulahenditest, siis ei piiritle autor kohtupraktikast näidete toomist konkreetse kahjukindlustuse alaliigiga, vaid toob näiteid erinevatest kindlustusliikidest Riigikohtu ja ringkonnakohtute otsustes. Võrdluseks uurib autor ka Soome kindlustuse vahekohtu (*Vakuutuslautakunta*) kahjukindlustuse kohta tehtud lahendeid.

Samuti peab autor vajalikuks lisaks õigusaktidele ja kohtupraktikale analüüsida ka kindlustusseltside tüüptingimusi riski suurenemise ja selle tagajärgede osas. Kindlustusseltside tüüptingimuste uurimiseks on autor välja valinud vabatahtliku sõidukikindlustuse¹³, millega üha kasvava sõidukite väärtuse ning laialdaselt levinud liisingu teel sõidukite soetamise ja sellega kaasneva kaskokindlustuse sõlmimise kohustuse tõttu omab kokkupuudet väga palju isikuid. Kuigi tavatarbijad omavad tõenäoliselt enim kokkupuudet hoopis kohustusliku liikluskindlustusega, on seda teemat juba põhjalikult analüüsinud O.-J. Luik oma magistritöös „Liikluskindlustus kui kohustuslik vastutuskindlustus“.

Kindlustuslepingute sõlmimisel on kindlustusvõtja üldjuhul nõrgemas positsioonis, kuna leping sõlmitakse vastavalt kindlustusandja esitatud tüüptingimusele, mis ei ole individuaalse läbirääkimise objektiks ja mille sisu mõjutamise võimalus on kindlustusvõtjal oluliselt piiratud.¹⁴ VÕS ega ka PEICL ei tee kindlustusvõtjat kaitsvate reeglite kehtestamisel vahet tarbijast kindlustusvõtjal ja majandus- ja kutsetegevuses tegutseval kindlustusvõtjal. Siit võib järeldada, et igal juhul esineb kindlustuslepingu sõlmimisel läbirääkimispositsioonide ebavõrdsus kindlustusvõtja kahjuks. Seega pole ka autor töö teemat piiritlenud ainult

---

¹³ Käesolevas töös on edaspidi kasutatud sünonüümidenä vabatahtlikku sõidukikindlustust ja kaskokindlustust.

¹⁴ M. Kingisepp on käsitlenud selliseid lepinguid kui standardlepinguid artiklis „Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias“ – *Juridica* 1998/IX, p 1.

tarbijalepingutega, kuid siiski lähtub autor eeldusest, et majandus- ja kutsetegevuses tegutsevast kindlustusvõtjast on veelgi nõrgemas positsioonis tarbijast kindlustusvõtja.

Töös on analüüsitud viie kõige suurema sõidukikindlustuse turuosaga kindlustusseltsi tüüptingimusi (nii üldtingimusi kui ka sõidukikindlustuse tingimusi) Eestis vastavalt 2012. a esimese 9 kuu jooksul kogutud perioodi maksetele. Valiku aluseks on võetud Eesti Liikluskindlustuse Fondi (LKF) ja Eesti Kindlustusseltside Liidu (EksL) 02.11.2012. a koondatud Eesti kindlustusturgu puudutavad andmed.¹⁵ Nimetatud andmete kohaselt olid sõidukikindlustuse turuosad järgnevad: 23,3% If P&C Insurance AS-il (edaspidi If), 20,4% Swedbank P&C Insurance AS-il (edaspidi Swedbank), 15,2% Codan Forsikring A/S Eesti filiaalil (edaspidi RSA), 15,0% ERGO Insurance SE-l (edaspidi Ergo) ja 11,8% Seesam Insurance AS-il (edaspidi Seesam). Eesti kindlustusseltside tüüptingimusi on kõrvutatud Soome viie suurima kahjukindlustuse turuosa omava kindlustusseltsi tüüptingimustega. Soome kindlustusseltsid on välja valitud 30.04.2012. a koostatud Soome finantsteenuste föderatsiooni aruande „Kindlustusseltsid Soomes 2011“ (*Vakuutusyhtiöt Suomessa 2011*) kahjukindlustuse turuosa käsitleva tabeli põhjal.¹⁶ Selle kohaselt on viis suurimat kahjukindlustuse kindlustusseltsi ja nende turuosad järgmised: 28,6% OP-Pohjola-ryhmä (edaspidi Pohjala), 23,9% If (edaspidi Soome If), 18,0% Tapiola-ryhmä (edaspidi Tapiola), 9,7% Fennia (edaspidi Fennia) ja 9,4% Lähivakuutus-ryhmä (edaspidi Lähivakuutus).

Käesoleva töö kirjutamisel on kasutatud peamiselt kvalitatiivset uurimismeetodit. Eesti regulatsiooni on analüüsitud sünteetilis-kvalitatiivse meetodi abil, kuid on kasutatud ka võrdlevat meetodit. Lisaks asjakohaste Riigikohtu ja ringkonnakohtute lahendite ning kindlustusandjate tüüptingimuste analüüsile on Eestis kehtivat regulatsiooni võrreldud ka PEICL-i ja teiste Euroopa riikide õigusega. Enim tähelepanu on pööratud Soome kindlustuslepinguseaduse¹⁷ (edaspidi VSL), kindlustusseltside tüüptingimuste ja kindlustuse vahekohtu lahendite analüüsile, kuid lisaks on autor töös toonud näiteid mitmete teiste Euroopa riikide kindlustusalasest regulatsioonist. Saadud järeldusi rakendatakse analüütilis-süsteemse meetodi abil, et hinnata vajadust Eesti regulatsiooni muutmisele järele ning otsustada võimalike muudatuste sisu üle.

¹⁵ Eesti Liikluskindlustuse Fondi ja Eesti Kindlustusseltside Liidu kindlustusturu andmed 2012. aasta 3. kvartali seisuga. – Arvutivõrgus: http://www.lkf.ee/images/files/Kindlustusturg_2012_3kv_v1.pdf (23.02.2013).

¹⁶ Vakuutusyhtiöt Suomessa 2011. Finanssialan Keskusliitto, 30.4.2012. – Arvutivõrgus: http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutusyhtiöt_Suomessa_2011.pdf (04.03.2013).

¹⁷ Vakuutusopimuslaki 28.6.1994/543. – Arvutivõrgus: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940543> (23.02.2013).

Käesolev magistritöö jaguneb kolmeks peatükiks. Töö struktureerimisel lähtutakse antud teemast selge üldpildi andmise vajalikkusest ning selguse mõttes tuuakse esimese peatüki all eraldi välja, mida üldse käsitletakse kindlustusriski ja kindlustusjuhtumina ning kindlustusriski võimalikkuse suurenemisena. Kuivõrd kindlustusandja täitmiskohustus kindlustusriski suurenemise korral on otseselt seotud kindlustusvõtjale esitatavate nõuetega ja nende rikkumistega, siis on autor sellest ka töö ülesehitusel lähtunud, mistõttu keskendub töö teine peatükk kohustustele, mis on kindlustusvõtjal seoses kindlustusriski võimalikkuse muutumisega. Teises peatükis on põhjalikult analüüsitud kindlustusvõtja kohustust teatada kindlustusriski suurenemisest ja seejärel keeldu suurendada kindlustusriski. Nimetatud kohustuste olemasolu on uuritud nii VÕS-is, PEICL-is, riikide õigusaktides kui ka Eesti ja Soome kindlustusseltside tüüptingimustes. Kolmandas peatükis uuritakse, millist mõju omab kindlustusandja täitmiskohustusele kindlustusriski suurenemine. Esmalt analüüsitakse teavitamiskohustuse rikkumise mõju kindlustusandja täitmiskohustusele ning seejärel riski suurendamise keelu ja riski suurendamisega seotud kohustuste rikkumise mõju kindlustusandja täitmiskohustusele. Ka siin tuuakse välja Eesti õiguses ja kohtupraktikas ning samuti tüüptingimustes ette nähtud tagajärjed kindlustusvõtja kohustuse rikkumisele ning võrreldakse neid eelkõige PEICL-iga ja Soome kindlustuslepinguseaduse, kindlustusseltside tüüptingimuste ja kindlustuse vahekohtu lahenditega.

Magistritöös on Eesti regulatsiooni uurimisel kasutatud eelkõige J. Lahe poolt kirjutatud võlaõigusseaduse teise osa kommentaare ning ajakirjas Juridica avaldatud kindlustusõigust puudutavaid artikleid. Võrdluseks oleva Euroopa regulatsiooni uurimisel on kasutatud võrreldavatest allikatest eelkõige PEICL-i kommenteeritud väljaannet, erialateoseid ja erialaajakirjades avaldatud artikleid, mille autoritest tuleks eraldi välja tuua kindlustusõiguse asjatundjad M. Clarke ja H. Cousy ning Soome professor J. Norio-Timonen.

1. KINDLUSTUSRISK JA RISKI SUURENEMINE

1.1 Kindlustusriski olemus ja kindlustusjuhtumi määratlemine

Kindlustusjuhtum ja kindlustusrisk on kindlustusõiguse ühed põhimõisted, mis omavad olulist tähtsust kindlaksmääramisel, kas konkreetsel juhul on kindlustusandjal kindlustuslepingu täitmise kohustus või mitte.¹⁸

Venemaa õigusteadlase V. Shahovi käsitlese kohaselt tähistab mõiste „risk“ võimalikku ohtu, et mingile oodatavale nähtusele saab osaks ebasoodne tagajärg. Risk on kahju tekkimise hüpoteetiline võimalikkus. V. Shahov peab riski oma olemuselt negatiivsete ja eriti ebasoodsate majanduslike tagajärgedega nähtuseks, mis võib saabuda teadmata ulatuses ja mingil momendil tulevikus. On ka seisukoht, et riskist saab rääkida vaid juhul, kui esineb hälve plaaniliste ja tegelike tagajärgede vahel. See hälve võib olla kas negatiivne või positiivne: ebasoodsa tagajärje puhul on tegemist negatiivse hälbega, kui aga tegelik tulemus on oodatust soodsam, siis on hälve positiivne. Iga konkreetne risk, näiteks tulekahju oht, kujutab endast vaid vastava ebasoodsa sündmuse võimalikku toimumist (näiteks kindlustatud ehitiste süttimine).¹⁹

Soome kindlustusala asjatundja J. Nori-Timoneni käsitlese järgi võib riski määratleda kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosuse ja oodatava kindlustushüvitise tulemusena, kus risk = tõenäosus x kahju suurus.²⁰

V. Shahov selgitab veel, et riski mõistega on lahutamatult seotud kahju mõiste. Kui risk on vaid võimalik negatiivne kõrvalekalle, siis kahju on tegelik negatiivne kõrvalekalle. Risk realiseerub kahju kaudu, saades nii reaalsed ja konkreetselt mõõdetavad piirjooned.²¹

M. Kingisepp leiab, et tavaliselt seostatakse riski mingi kahjuliku, ebameeldiva või ohtliku nähtuse avaldumise võimalusega. Ta toob välja, et ohu realiseerumise selgitamiseks on võimalik kasutada valemit, mille kohaselt risk = tõenäosus x kahju.²² Ka V. Shahovi arvates seostub risk kindlustatud objekti tõenäolise hävingu või kahjustumisega. Tõenäosus tähendab

¹⁸ O.-J. Luik, K. Haavasalu. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. – *Juridica* 2008/III, lk 164.

¹⁹ В.В Шахов. Страхование. Юнити: Москва 2001, lk 215.

²⁰ J. Norio-Timonen. Vakuutusopimuslain pääkohdat. Helsinki: Talentum 2010, lk 114.

²¹ Шахов. *Op. cit.*, lk 215.

²² M. Kingisepp. Kahjuhüvitis postmodernses deliktiõiguses. Tartu Ülikooli Kirjastus 2002, lk 138.

tema jaoks antud kahjutoova sündmuse või sündmuste kogumi avaldumise objektiivse võimalikkuse määra.²³

Kindlustusrisk omab erinevate kindlustusega seotud isikute jaoks ka erinevat tähendust. M. Clarke toob välja, et kindlustusmatemaatikute jaoks on riskiks tõenäosus, et konkreetne ebasoodne sündmus leiab aset teatud kindla ajaperioodi jooksul või konkreetse sündmuse tagajärjel ning seejuures on sündmus ebasoodne siis, kui see tekitab kahju. Näiteks kindlustusandjate jaoks on risk kahju tekkimise võimalus kindlustatul. Kahju tähendab nii sõna otseses mõttes millegi kaotust või millestki ilmajäämist (näiteks röövimise korral) kui ka finantskahju, milleks on sündmuste mõju (näiteks tormi mõju) kindlustusvõtja majanduslikule seisundile. Kindlustusandjad ei keskendu mitte ainult kahju tekkimise võimalusele (näiteks tulekahju võimalus), vaid ka sellele, millal kindlustusjuhtum toimub (näiteks surm) või kui suures ulatuses kahju eeldatavasti tekib. Kindlustusandjate jaoks on tõenäosus olulise tähendusega riskitaseme hindamisel ja kindlustusmakse arvutamisel.²⁴

Kindlustusvõtjate jaoks sisaldab M. Clarke'i arvates riski mõiste endas kahte komponenti: millegi kaotuse aspekti ja ebakindluse aspekti. Kindlustuslepingu sõlmimisega vähendatakse kaotuse aspekti kindlustusmakse tasemele ehk kui kindlustusvõtja tasub kindlustusmakset, siis hüvitab kindlustusandja ka kindlustusvõtjale tekkinud kahju. Kuigi kindlustuslepingu sõlmimisega objektiivselt küll riski realiseerumise tõenäosus ei ole vähenenud, siis võib see subjektiivselt mõne inimese jaoks nii olla. Sageli tuntakse, et kindlustus toimib nagu amulett, mis ohu eest kaitseb. Näiteks on inimestel vahel tunne, et nii kaua kuni neil on vihmavari kaasas, siis vihma ei saja, ning samuti nii kaua kuni nad on kindlustuskaitsega kaetud, ei toimu ka kindlustusjuhtumit.²⁵

Ka Soome õiguskirjanduses on leitud, et risk omab kindlustusandja ja kindlustusvõtja jaoks erinevat tähendust. Näiteks tulekahjuriski kindlustamise puhul on tulekahjurisk kindlustusandja jaoks spekulatiivseks riskiks, mis tähendab, et kindlustusandja üldiselt loodab selle riski kindlustamisega kasu saada, kuid ka kaotuse oht on olemas. Kindlustusvõtja jaoks on tulekahjurisk aga puhas risk, mis tähendab, et võimalik on üksnes kahju tekkimine või mittetekkimine, kasumi võimalust ei ole.²⁶

---

²³ Шахов. *Op. cit.*, lk 217.

²⁴ M. Clarke. *Policies and Perceptions of Insurance Law in the Twenty-First Century*. Oxford: Oxford University Press 2005, lk 2.

²⁵ Clarke 2005. *Op. cit.*, lk 2.

²⁶ J. Rantala, T. Pentikäinen. *Vakuutusoppi*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy 2009, lk 57.

Eesti õiguses on kindlustusriski ja kindlustusjuhtumi legaalse definitsioonid sätestatud VÕS-i §-s 423. Antud paragrahvi kohaselt on kindlustusrisk oht, mille vastu kindlustatakse, ning kindlustusjuhtum eelnevalt kokkulepitud sündmus, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva täitmise kohustuse.

Kindlustusrisk on kindlustuslepingu esemeks ning enne kindlustuslepingu sõlmimist tuleb pooltel kindlaks määrata, mis on see kindlustusrisk, mille vastu kindlustatakse. Kindlustusrisk võib seisneda kas kindlustusvõtja majandusliku olukorra halvenemises (näiteks vara hävimine tormi, tulekahju, liiklusõnnetuse, varguse vms tõttu), kindlustusvõtja vastu esitatavates nõuetes (näiteks arsti vastu esitatud kahju hüvitamise nõue) või muus kindlustusvõtja jaoks negatiivses tagajärjes (näiteks kindlustusvõtja haigestumine või surm).²⁷ Maja kindlustamisel võivad kindlustusriskiks olla näiteks tulerisk, loodusõnnetuse risk, üleujutuse risk, vandalismi risk või varguse risk. Igal juhul tuleb kindlustusjuhtumi kirjelduses kindlustusriskid kindlaks määrata.²⁸

Kindlustusriski võimalikult täpne määratlemine kindlustuslepingus on väga oluline nii kindlustusvõtjale kui ka kindlustusandjale. Nii on üheselt määratletud kindlustusriski puhul kindlustusvõtjale selge, milliste ohtude realiseerumise korral on tal õigus kindlustushüvitisele ning kindlustusandjal on parem vastavalt sellele ka kindlustusmakse suurus välja arvutada.²⁹ Kuivõrd täpselt suudab kindlustusandja hinnata mingi sündmuse ilmnemise tõenäosust, sedavõrd objektiivselt on võimalik tal hinnata ka riski suurust.³⁰

Samas ei ole ringkonnakohtu hinnangul kindlustusandjad täiesti vabad määratlema lepingus kindlustatavat riski. Ringkonnakohtu arvates tuleb kindlustusriski mõiste sisustamisel lähtuda tavapärase inimese arusaamast ning kindlustusandja ei saa anda tavapärastele keelelistele terminitele tavainimesele ootamatuid tähendusi ega kitsendada kindlustusriski definitsiooniga mõistete tavapärase sisu. Näiteks ei ole ringkonnakohtu hinnangul kindlustusandjal õigus keelduda kindlustusvõtja korterisse tungimise ja sealt asjade varastamise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamisest sissemurdmisjälgede puudumise tõttu, kui kindlustatud riskiks on küll murdvarguse risk, kuid kindlustuslepingu üldtingimuste järgi hüvitatakse ainult kahju, mis on

---

²⁷ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 164.

²⁸ Lahe. VÕS II § 423/3.2. - Varul jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2007.

²⁹ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 170.

³⁰ Шахов. *Op. cit.*, lk 219.

tekitatud hoonesse või korterisse sissemurdmisega ehitise konstruktsioone või lukke kahjustades nii, et näha on selged sissemurdmisjäljed.³¹

Ka analüüsitud Eesti kindlustusseltsid on oma kindlustuslepingute üldtingimustes valdavalt defineerinud kindlustusriski kui ohtu, mille vastu kindlustatakse.³² RSA on ainsana oma tingimustes korrektselt kindlustusriski määratlenud, öeldes, et kindlustusleping on sõlmitud koguriskikindlustuse vormis ja kindlustusriskiks on igasugune auto ootamatu ja ettenägematu kahjustamise oht.³³ Teised kindlustusseltsid oma tüüptingimustes otsesõnu kindlustatavat riski määratlenud pole.

Kindlustusriskiga on tugevalt seotud ka riski taseme ehk riskantsuse astme mõiste. Riski tase seondub sündmuse toimumise tõenäosuse ja kahjulike tagajärgede ulatusega. Kindlustusandjad peavad alati riski taset hindama, et otsustada, kas üldse ja kui, siis millistel tingimustel risk kindlustada. Riskifaktorid võivad omada mõju kindlustusriski suurusele – nad võivad kindlustusriski realiseerumisele järgnevat kahju suurendada või vähendada. Näiteks kui kindlustusriskiks on üleujutus, siis võib riskifaktoriks olla maja lähedus jõele.³⁴

V. Shahov on välja toonud, et kindlustamise objektiks ei ole mitte kindlustusjuhtum, vaid hoopis risk, mis võib tekkida, aga võib ka mitte tekkida. Seega on risk inimese tahtest sõltumatu juhuslik oht, mis realiseerub juhuslike sündmuste või nähtuste vahendusel.³⁵ On selge, et kindlustusriski ja kindlustusjuhtumi vahel on alati seos. Kui kindlustusrisk on abstraktne ja riski realiseerumine on teadmata, siis seevastu kindlustusjuhtum on üheselt tuvastatav juriidiline fakt.³⁶ Kui kindlustusrisk on oht, milleks võib olla näiteks tulekahjuoht

---

³¹ TlnRnKo 2-07-31792.

³² Codan Forsikring A/S Eesti filiaali autokindlustuse tingimused A102/2011 (kehtivad alates 01.11.2011). – Arvutivõrgus: http://www.rsagroup.ee/tingimused/Autokindlustuse_tingimused_A102-2011_ET.pdf (23.02.2013), punkt 7.1. Edaspidi viidatud kui RSA autokindlustuse tingimused; ERGO Insurance SE kindlustuslepingute üldtingimused KT.0898.12. – Arvutivõrgus: http://www.ergo.ee/files/Kindlustuslepingute_uldtingimused_KT.0898.12.pdf (23.02.2013), punkt 2. Edaspidi viidatud kui Ergo üldtingimused; If P&C Insurance AS-i kindlustuse üldtingimused TG-20111-EST. – Arvutivõrgus: <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=31d329c6-a70b-48c1-add7-c9c099cd545c> (23.02.2013), punkt 19. Edaspidi viidatud kui If üldtingimused TG-20111-EST; If P&C Insurance AS-i kindlustuse üldtingimused ÜU 20021. – Arvutivõrgus: <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=1d6efdf9-0353-4a03-ade8-f47da4370d20> (23.02.2013), punkt 10. Edaspidi viidatud kui If üldtingimused ÜU 20021; Seesam Insurance AS-i üldised lepingutingimused 1/2008 (kehtivad alates 01.07.2008). – Arvutivõrgus: http://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20%2801.07.2008%29_EST_2011.pdf (23.02.2013), põhimõisted. Edaspidi viidatud kui Seesam üldtingimused.

³³ RSA autokindlustuse tingimused, punktid 2.1 ja 7.1.

³⁴ Lahe. VÕS II § 423/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

³⁵ Шахов. *Op. cit.*, lk 217.

³⁶ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 165.

või varguse oht, siis konkreetne sündmus, näiteks vara hävimine tulekahju tõttu või vargus, on kindlustusjuhtum, mis esineb siis, kui kindlustusrisk on realiseerunud.³⁷

J. Lahe on oma kindlustusõiguse õpikus öelnud, et kindlustusrisk on oht, mille vastu kindlustatakse, kuid näidetena kindlustusriskidest on ta toonud vara hävimise tormi, tulekahju, varguse, liiklusõnnetuse jne tõttu.³⁸ Ka on Seesami sõidukikindlustuse tingimustes näiteks välja toodud, et osakasko korral on sõiduk kindlustatud järgmiste riskide vastu, milleks on ootamatu ja äkiline sõidukiväline sündmus, liiklusõnnetus, loodusõnnetus, tulekahju, kolmanda isiku poolt tekitatud kahju.³⁹ O.-J. Luik ja K. Haavasalu on jõudnud järeldusele, et kindlustusrisk ei saa olla sündmus nagu vara hävimine tormis, tulekahju või muu sündmus.⁴⁰ Kui VÕS § 423 lg 2 sätestab üheselt, et kindlustusrisk on oht, siis eeltoodud näidete puhul tuleks kindlustusriskiks pidada tormiohtu, tulekahjuohtu, varguse ohtu, loodusõnnetuse ohtu jne. Ka autor on seisukohal, et kuivõrd seaduse sõnastuse kohaselt on kindlustusrisk oht, siis kindlustusriskiks ei saa olla sündmus, näiteks vara hävimine tormi tõttu, vaid kindlustusriskiks on tormioht ja kui see oht realiseerub ehk vara hävib tormi tõttu, on tegemist kindlustusjuhtumiga.

Ringkonnakohtus on olnud vaidlus, mille sisuks oli ühtlasi küsimus, kas tegemist oli kindlustusjuhtumiga ja sellest tulenevalt kindlustusandja täitmiskohustusega, kui kindlustatu sõitis sõidukiga veeloiku, mille tagajärjel põhjustas mootoris sattunud vesi tehnilise rikke. Esiteks leidis kohus, et vaidlusaluse juhtumi puhul ei olnud realiseerunud liiklusõnnetuse kindlustusrisk ega ka loodusõnnetuse kindlustusrisk. Edasi järeldas aga kohus, et kuna ei ole realiseerunud pooltevahelises kindlustuslepingus määratletud sündmus, st ei ole toimunud liiklusõnnetust, loodusõnnetust, tulekahju, vandalismi ning vargust ega röövi, siis ei ole tegemist kindlustusjuhtumiga.⁴¹ Autor on seisukohal, et ringkonnakohtus eksis siin, kuna tegemist ei saanud olla mitte sellega, et kindlustuslepingus määratletud sündmus ei olnud realiseerunud, vaid realiseerunud ei olnud kindlustuslepingus määratletud kindlustatav risk, millest tulenevalt ei olnud ka tegemist kindlustusjuhtumiga. Lepingus nimetatud liiklusõnnetus, loodusõnnetus, tulekahju, vandalism, vargus ja rööv on aga

³⁷ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 166.

³⁸ J. Lahe. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2011, lk 38.

³⁹ Seesam Insurance AS-i sõidukikindlustuse tingimused 1/2012 (kehtivad alates 22.03.2012). – Arvutivõrgus: http://www.seesam.ee/uploads/files/car-insurance/S%C3%B5idukikindlustuse_tingimused_1_2012_%2822032012%29_EST.pdf (23.02.2013), punkt 3.1.1. Edaspidi viidatud kui Seesam sõidukikindlustuse tingimused.

⁴⁰ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 166.

⁴¹ TrtRnKo 2-03-366.

kindlustusjuhtumiteks. Järelikult ka kohtutel esineb raskusi kindlustusriski ja kindlustusjuhtumi eristamisel.

Niisiis on kindlustusjuhtum sündmus, mis leiab aset kindlustusriski realiseerumise tõttu ehk siis kindlustusjuhtum tähendabki kindlustusriski realiseerumist.⁴² Kindlustusjuhtumi näideteks võiks tuua auto varguse, vandalismi, maja põlemise ja kahju tekitamise. Kindlustusseltside tüüptingimustes on kindlustusjuhtumit defineeritud kui eelnevalt kokkulepitud sündmust, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva täitmise kohustuse⁴³ või ootamatut ja ettenägematut sündmust, mille toimumise korral peab kindlustusandja täitma oma lepingust tuleneva kohustuse.⁴⁴ Lisaks on kindlustusseltsid oma sõidukikindlustuse tingimustes välja toodud ka konkreetselt juhtumid, mille põhjustatud kahju kindlustusandja hüvitab. Näiteks RSA tingimuste järgi on kindlustusjuhtumiks igasugune auto ootamatu ja ettenägematu kahjustumine või kadumine (näiteks liiklus- ja loodusõnnetus, tulekahju, vandalism, vargus, röövimine, tehniline rike).⁴⁵

Kindlustusjuhtumi korral realiseerub kindlustusrisk, mille realiseerumine oli ebaselge: kindlustusriski saabumine polnud kas üldse kindel (näiteks kahjukindlustuse korral maja hävimine) või oli saabumine küll kindel, aga saabumise aeg oli teadmata (näiteks elukindlustuse puhul kindlustusvõtja surm).⁴⁶ Kindlustusjuhtumi esinemise korral peab kindlustusandja oma kohustuse täitma. Kuna kindlustusandjal on täitmise kohustus ainult siis, kui kahju tekkis kindlustatud riski realiseerumise tulemusena, siis tuleb kindlustusandjal iga juhtumi puhul alati hinnata, kas tekkinud kahju ja kindlustatud riski vahel on põhjuslik seos.⁴⁷ Järelikult kuna kindlustusandja täitmiskohustus tekib vaid kindlustatud riski realiseerumise korral, siis on pooltel lepinguga vajalik täpsustada, missuguse ohu vastu ollakse kindlustatud ning mis sündmus või sündmused on kindlustusjuhtumiks.⁴⁸

Eeltoodust tulenevalt on autor seisukohal, et kindlustusriskiks on mingi abstraktne oht, võimalikkus või ebakindlus, et teatud negatiivne sündmus ehk kahjujuhtum leiab aset. Seega on riski mõiste ka oluliselt seotud kahju mõistega. Kui kindlustatud risk realiseerub, on tegemist kindlustusjuhtumiga. Kindlustusjuhtumi toimumine peab olema aga ebaselge: pole

---

⁴² Lahe. *Op. cit.*, lk 38.

⁴³ Seesam üldtingimused, põhimõisted.

⁴⁴ Ergo üldtingimused, punkt 2; Swedbank P&C Insurance AS-i kindlustuslepingute üldtingimused 3 (kehtivad alates 01.03.2008). – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/cond_propins_general3_est.pdf (23.02.2013), mõisted. Edaspidi viidatud kui Swedbank üldtingimused; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 17; If üldtingimused ÜÜ 20021, punkt 8.

⁴⁵ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 2.1.

⁴⁶ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 165.

⁴⁷ Lahe. VÕS II § 423/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

⁴⁸ Lahe. VÕS II § 443/3.1. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

teada, kas kindlustusjuhtum üldse toimub või millal see toimub. Ka on kindlustusrisk kindlustuslepingu jaoks keskse tähtsusega ning alati tuleb see selgelt ära määratleda, kuna sellisel juhul teab kindlustusvõtja, millal kindlustusandja talle kahju hüvitab, ning kindlustusandja saab sellest tulenevalt õiglase kindlustusmakse välja arvutada.

1.2 Kindlustusriski suurenemine

1.2.1 Kas reguleerida kindlustusriski suurenemise olukord?

Kindlustatud risk võib kindlustuslepingu kehtivusajal muutuda, kas siis suurened või väheneda, vahel ka hoopis teistsuguseks muutuda.⁴⁹ Kindlustusriski võimalikkuse muutumine ja eriti just võimalikkuse suurenemise probleem on ala, mida riikide õiguskorrad reguleerivad väga erinevalt. Eriti silmapaistev on kontinentaalse õiguskultuuri ja *common law* erinev viis riskitaseme muutuste käsitlemiseks.

Näiteks PEICL-is sisalduv kindlustusriski võimalikkuse muutumise regulatsioon ei sisalda mitte niivõrd kohustuslikke reegleid, vaid pigem selliseid reegleid, mis püüavad leida kompromissi ühelt poolt poolte privaatautonomoomia ja teiselt poolt kindlustusvõtja kaitse vahel.⁵⁰ PEICL jätab lepingupooltele endile otsustada, kas üldse reguleerida olukorda, kus kindlustusrisk suureneb, või jätta see reguleerimata. Siiski ei ole PEICL-is hüljatud tarbijakaitselist eesmärki. Selle lähenemise tulemus on, et artiklid on kirjutatud tingimuslausetena, mis tähendab, et kui pooled otsustavad lepinguga ära reguleerida riski suurenemise olukorra, peavad nad ka kindlatest reeglitest kinni pidama.⁵¹

Sellele, miks PEICL kasutab pigem mittekohustuslikku lähenemist, võib leida mitu põhjust. Esiteks riskitaseme suurenemise korral lepingu kehtivuse ajal ei leia kindlustusriski suurenemine aset mitte lepingueelsete suhete ajal, vaid lepingu täitmise keskel.⁵² Seega võiks leida, et kui leping poolte vahel on kord juba sõlmitud, siis on nendevahelised suhted ka selle lepinguga reguleeritud ja puudub vajadus seda eraldi veel seadusega teha.

---

⁴⁹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 114.

⁵⁰ H. Cousy. The Principles of European Insurance Contract Law: the Duty of Disclosure and Aggravation of Risk. - ERA Forum 2008/9, Issue 1 Supplement, lk S130..

⁵¹ Cousy. *Op. Cit.*, lk S131.

⁵² Cousy. *Op. cit.*, lk S131.

Peale selle võib eeldada, et kindlustusandja, kes nõustub riski kindlustama, peab lisaks konkreetsele kindlustatavale riskile olema võimeline ette nägema ka neid muutusi riskis, mis võivad lepingu kehtivuse jooksul ette tulla.⁵³ Ka Soomes peetakse õiglaseks eeldust, et kindlustusandja peab juba lepingut sõlmides arvesse võtma loomulikku riski lisandumist, mida võib põhjustada näiteks kindlustatud eseme normaalne kulumine või ilmastikuolude tavapärane muutumine.⁵⁴ Seetõttu ei saa ka välistada, et kindlustusandja arvestab nii riski kui riskitaseme muutumisega, mistõttu ei ole vaja kohustuslikku reeglit lepingu tingimuste kohta ning regulatsioon võib põhineda lepingulistel kokkulepetel.

Autori arvamus on, et kindlustuslepingu pooltel peaks olema võimalus kokku leppida reeglites kindlustusriski suurenemise puhuks. Lisaks tavapäraselt toimuvale loomulikule riski lisandumisele võib risk suureneda ka kindlustusandja jaoks ettenägematutel asjaoludel, milleks võib olla kindlustusvõtja, kindlustatu, soodustatud isiku või nende lähedaste tegevus.⁵⁵ Aasta jooksul võivad toimuda olulised muutused seoses kindlustatud esemega, mis võivad suurel määral mõjutada kindlustusjuhtumi toimumise võimalikkust ja tekkiva kahju suurust. Kuivõrd kindlustusandja ei ole võimeline mõistliku aja- ja rahakuluga jälgima kindlustatud esemega toimuvaid muutusi, siis on põhjendatud kindlustusvõtja kohustus anda informatsiooni. Lisaks toetab sellist lähenemist ka see, et kindlustuslepingu puhul on tegemist lepinguga *uberrimae fidei*, mis tähendab, et lepingule kohaldub ülima hea usu põhimõte, millest tulenevalt tuleb kõik ühele lepingupoolele teada olev oluline informatsioon avaldada ka teisele lepingupoolele.⁵⁶

Kui öelda, et kindlustusandja pidi juba lepingu sõlmimisel arvestama, et riskiasjaolud võivad muutuda, siis võib autori arvates tekitada see olukorra, kus kindlustusandjad ka kohe lepingu sõlmimisel lepivad kokku suuremas kindlustusmaks, mis kataks ka n-ö tulevase võimaliku oluliselt ja ettenägematult suurenenud riski. See poleks aga kooskõlas kindlustusvõtjate huvidega. Seega on autor seisukohal, et kindlustusmaks peaks vastama konkreetsele kindlustatud riski suurusele ning kui peale lepingu sõlmimist asjaolud oluliselt muutuvad, on kindlustusandjal õigus lepinguga eelnevalt kokku leppida kohustus teavitada muutustest, et kindlustusandja saaks võtta vastu otsuse oma edasise käitumise kohta.

---

⁵³ Cousy. *Op. cit.*, lk S131.

⁵⁴ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 115.

⁵⁵ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 115.

⁵⁶ A. Johur. Contract uberrimae fidei: An Analysis of the Relationship between Law of Contract And Law of Insurance. – JurisOnline.in March 12, 2010. Arvutivõrgus: <http://jurisonline.in/?p=1165> (02.04.2013).

VÕS-is on ette nähtud kohustuslikud reeglid riski suurenemise puhuks. Lisaks Eestile on seadusest otsesõnu tulev teavitamiskohustus olemas ka näiteks Saksamaal ja Austrias.⁵⁷ Samas on võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt nii paragrahv, mis reguleerib kohustust teavitada riski suurenemist, kui ka paragrahv, mis sätestab keelu riski suurendada, dispositiivsed.⁵⁸ Seega võivad pooled kokku leppida nii riski suurendamise keelu ja ka teavitamiskohustuse puudumises, kuid kui eraldi sellekohast kokkulepet ei ole, kohalduvad VÕS-i reeglid. Kui kohustuslike reeglite puudumist on põhjendatud sellega, et kindlustusandja peab lepingu sõlmimisel olema valmis ka mõningasteks muutusteks, siis kohustuslike reeglite kehtestamisega on Eesti õigus rohkem kindlustusandjate huve kaitsev. Autori arvates pole see põhjendatud, kuna kindlustusõigus peaks hoopis rohkem kaitsma kindlustusvõtjate, eriti just tarbijatest kindlustusvõtja huve, kes võrreldes oma majandus- ja kutsetegevuses tegutseva juriidilisest isikust kindlustusandjaga on tunduvalt nõrgemal positsioonil kindlustusalaste teadmiste ja kogemuste ning samuti materiaalse võimekuse poolest.

Üldiselt peetakse kindlustuslepinguid pikaajalisteks lepinguteks.⁵⁹ M. Clark on leidnud, et üldjuhul on teavitamise reeglid enamasti olemas nendes riikides, kus kindlustuskaitstes on kokku lepitud pikemaks perioodiks kui üks aasta ning kus eksisteerib usaldussuhe ja vastastikune pühendumus kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel.⁶⁰ Näiteks Inglise õigus peab õiguskindlust olulisemaks kindlustusandja riski maandamisest või võimalusest sekkuda muutunud olukorda. Kui kindlustuskaitsega kaetud kindlustusjuhtum leiab aset, siis ei saa kindlustusandja Inglismaal imestada ja öelda, et ta ei ole sellega arvestanud, ning seejärel muuta lepingut või see hoopiski lõpetada.⁶¹

Paljudes Euroopa riikides väljastatakse kindlustuspoliis mitmeks aastaks ning seal on ka kindlustusvõtjatel sageli kohustus teavitada kindlustusandjat vahepeal aset leidnud muutustest, mis suurendavad riski. Erinevalt Euroopa riikidest uuendatakse Ühendkuningriikides kindlustuspoliisi tavaliselt igal aastal. Oodatakse, et kindlustusandja määratleks lepingu sõlmimisel täpselt kindlustatava riski ja sobivad riskivälistused nende riskide kohta, mida kindlustusandja ei soovi kindlustada, ning see kindlustatud risk on siis

---

⁵⁷ Rühl. *Op. cit.*, lk 2.

⁵⁸ Lahe. VÕS II § 443/4. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

⁵⁹ M. Schauer. Comments on Duration of Contract and Precautionary Measures. ERA Forum 2008/9, Issue 1 Supplement, lk S 157.

⁶⁰ M. Clarke. Aggravation of risk during the insurance period. - Lloyds Maritime and Commercial Law Quarterly. 2003/ 1, lk 119.

⁶¹ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 110.

kogu lepinguperioodi vältel ka kindlustuskaitsega kaetud.⁶² Aasta lõpus uuendatakse kindlustuspoliisi ja kindlustusvõtjal on siis jälle kohustus avaldada kõik olulised asjaolud ning kindlustusandjal on võimalus küsida kõikide muutuste kohta riskiasjaoludes enne uue lepingu väljaandmist.⁶³ *Law Commission*'i⁶⁴ raporti kohaselt nõustub enamik kindlustusala asjatundjaid sellega, et Ühendkuningriikides ei peaks kestav riskiasjaolude muutusest teavitamise kohustus tulenema ülima hea usu põhimõttest, vaid konkreetsest lepingutingimusest ning ka sellist tingimust tuleks kitsendavalt tõlgendada.⁶⁵

Veelgi erinev lähenemine on kasutusel Soomes. Nimelt VSL-i § 7 kohustab kindlustusandjat saatma kindlustusvõtjale igal aastal infolehe, kus on kirjas kindlustussumma ja muud kindlustust puudutavad asjaolud, millel on kindlustusvõtja jaoks oluline tähendus. Sellel infolehel on kirjas ka kindlustusvõtja kohustus riski suurenemise puhuks. Niisiis olenemata kindlustuslepingu kehtivusest, saadab kindlustusandja Soomes kindlustusvõtjale kord aastas infokirja, milles tuletab kindlustusvõtjale meelde, et juhul kui vahepeal on toimunud muutused asjaoludes, milles kindlustuslepingu sõlmimisel kokku lepitud, tuleb kindlustusvõtjal talle nendest teatada. Seega teavitamiseks ettenähtav aeg ei hakka kulgema mitte riski suurenemisest alates ning kindlustusvõtja ei ole enne eelpool mainitud tähtaja lõppemist rikkunud teavitamiskohustust, kuigi tegelikult risk võis olla juba mõnda aega tagasi suurenenud.⁶⁶

PEICL-i artikli 2:601 kohaselt eeldatakse, et kindlustuslepingu kehtivusaeg on üks aasta, kuid pooled võivad ka teisiti kokku leppida. VÕS §-i 453 järgi eeldatakse, et kindlustusperiood on üks aasta. Kindlustuslepingu kehtivusaega VÕS ei reguleeri ning selle pikkus sõltub poolte kokkuleppest. Swedbanki üldtingimustes on sätestatud eeldus, mille kohaselt kindlustusleping kehtib üks aasta ning uue poliisi väljastamisega ja kindlustusvõtja poolt ettenähtud toimingute sooritamisega uueneb ka kindlustusleping automaatselt uueks aastaks.⁶⁷ Valdavalt kattub Eesti kindlustusseltside tüüptingimustes lepingu kehtivusaeg kindlustusperioodiga või kui leping on tähtajatu, siis uuendatakse kindlustuslepingut iga-aastase kindlustuspoliisi

---

⁶² The Law Commission and The Scottish Law Commission. Insurance Contract Law. Issues Paper 7. The Insured's Post-Contract Duty of Good Faith. July 2010, lk 9. – Arvutivõrgus: http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/ICL7_Insureds_Duty_of_Good_Faith.pdf (07.03.2013).

⁶³ The Law Commission and The Scottish Law Commission. *Op. cit*, lk 61.

⁶⁴ Law Commission on Ühendkuningriikides seaduse alusel loodud iseseisev institutsioon, mille ülesandeks on õigusliku olukorra ülevaatamine erinevates õigusharudes ning reformisoovituste tegemine.

⁶⁵ The Law Commission and The Scottish Law Commission. Insurance Contract Law : Post Contract Duties and Other Issues. December 2011, lk 82. – Arvutivõrgus: http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp201_ICL_post_contract_duties.pdf (03.04.2013).

⁶⁶ Norio-Timonen. *Op. cit*, lk 119.

⁶⁷ Swedbank üldtingimused, punktid 3.5 – 3.6.

väljaandmisel.⁶⁸ Autor järeldeb sellest, et Eestis sõlmitavate kindlustuslepingute kehtivusajaks on enamasti siiski aasta ja mitte pikem periood. Kuivõrd Eestis ei ole kasutusel üldjuhul mitmeaastased kindlustuslepingud ja –poliisid, siis ei saa ka öelda, et Eesti õiguses peaks tingimata olema regulatsioon seoses riskitaseme muutumisega lepingu kehtivusajal. Autor on arvamisel, et õiguslikud reeglid peaksid küll olema olema riskitaseme muutuse puhuks, kuid nende kohaldamise üle otsustamine peaks jääma pooltele.

1.2.2 Mida pidada kindlustusriski suurenemiseks?

Oluline küsimus seoses kindlustusriski suurenemise reguleerimisega on see, mida üldse tuleb pidada kindlustusriski suurenemiseks. Kuigi VÕS näeb ette reeglid seoses kindlustusriski võimalikkuse suurenemisega, ei reguleeri VÕS üheselt, mida konkreetselt saab lugeda kindlustusriski suurenemiseks. J. Lahe sõnul on Eesti õiguses loetud kindlustusriski suurenemiseks põhimõtteliselt iga muudatust, mis mõjub riski tasemele ehk iga lepingu sõlmimisel avaldatud oluline asjaolu, mis suurendab oluliselt kindlustusriski realiseerumise tõenäosust või teeb võimalikuks suurema ulatusega kahju tekkimise.⁶⁹ Ka on kindlustusseltside tüüptingimuste kohaselt kindlustusriski võimalikkuse suurenemisena käsitletav kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosuse suurenemine.⁷⁰ Näiteks RSA loeb kindlustusriski suurendavaks asjaolu, mis suurendab kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosust või tekkiva kahju suurust.⁷¹

Soome õiguses peetakse kindlustusriski suurenemiseks seda, kui lepingu sõlmimise järel toimunud muutuste tõttu on kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosus kasvanud,⁷² ja ka seda, kui oodatav kahju suurus või kindlustusandja poolt eeldatav maksmisele kuuluv kindlustushüvitise suurus on kasvanud. Riski suurenemise puhul võib olla küsimus selles, kas risk on konkreetse juhtumi puhul suurenenud või pole küll konkreetsel juhul risk suurenenud, kuid kindlustatud ese on muutunud suurema riskiga esemeks.⁷³ Kindlasti võib pidada

⁶⁸ Ergo üldtingimused, punkt 5.3; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 109; Seesam üldtingimused, punkt 4.

⁶⁹ Lahe. *Op. cit.*, lk 57.

⁷⁰ ERGO Insurance SE sõidukikindlustuse tingimused KT.0056.11. – Arvutivõrgus: http://www.ergo.ee/files/Soidukikindlustuse_tingimused_KT_0056_11.pdf (23.02.2013), punkt 6.1. Edaspidi viidatud kui Ergo sõidukikindlustuse tingimused; Ergo üldtingimused, punkt 16.1; Seesam sõidukikindlustuse tingimused, punkt 5.1.

⁷¹ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.5.

⁷² E. Hoppu, M. Hemmo. Vakuutusõikeus. Helsinki: WSOYpro 2006, lk 150.

⁷³ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 114-115.

kindlustusriski suurendavaks selliseid muutusi, kus kindlustatud ese satub varasemast suuremasse ohtu, mille näiteks võib tuua kindlustatud hoone kasutusotstarbe muutumise aiatööriistade laost värvilaoks või isiklikus kasutuses olnud sõiduki ettevõtte kasutusse võtmine. Suurenenud hüvitamiskohustuse näiteks võib tuua aga selle, kui kindlustatud hoonet laiendatakse nii, et juurdeehitusel kasutatakse õnnetusjuhtumile vastuvõtlikumaid materjale või ehituslahendusi või siis on uue osa kasutusotstarve suurema riskitasemega.⁷⁴

Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt on kindlustusriski võimalikkust suurendavaid faktoreid mitmeid ning need ei ole alati eelnevalt selgesti määratletavad.⁷⁵ Nii võib kindlustusandja jaoks kindlustusriski suurenemiseks olla näiteks ehitamine, remont, ukseeluk vahetamine vähemturvalise luku vastu või valvesignalisatsiooni eemaldamine. Vahel pole päriselt selge, kas tegemist on kindlustusvõtja poolt vaid kindlustusriski suurendamisega või hoopis kindlustatud eseme muutumisega.⁷⁶ Näiteks on Riigikohus pidanud hinnangu andma sellele, kas hoone pööningu asemele kolmanda korruse ehitamise näol on tegemist kindlustatud eseme muutmise või üksnes riskiastme suurendamisega. Riigikohtu otsuse kohaselt oli ringkonnakohus õigesti leidnud, et tegemist ei olnud mitte kindlustatud eseme muutmise, vaid riskiastme muutmisega. Kindlustatud oli kogu hoone ning hoone ümberehitamine ei muutnud kindlustuslepingut hoone osale sõlmitud lepinguks.⁷⁷ Kui kohtud oleksid aga leidnud, et kindlustatud ese oli muutunud, siis uuele objektile ei oleks laienenud ka eelnevalt kokkulepitud kindlustuskaitse. Autor nõustub siin kohtute hinnanguga. Kui lepingutingimuste kohaselt oli kogu hoone kindlustatud ning lubatud oli ümberehitused, siis pööningu korruseks ehitamise näol oli tegemist riskitaseme muutmisega, kuid kindlustatud ese jäi ikka samaks.

Nii on ka Inglismaa õiguses. Olgugi et seal kehtib põhimõte, mille kohaselt peab kindlustusandja olema võimeline ette nägema ka lepingu kehtivuse ajal esinevaid muutusi riskis, ei tähenda see, et kindlustusandja peab olema igasugusteks muutusteks valmis. Näiteks kui kindlustusvõtja kindlustab maja A ja siis kolib majja B, eksisteerivad hoopis teised riskid ning maja A kindlustuskaitse ei laiene majale B. Nagu on ka Lord Campbell välja toonud, siis kindlustatud lihapoe ruumid ei saa muutuda ilutulestikku tootvaks tehaseks ja ikkagi sama kindlustuskaitsega kaetuks jääda.⁷⁸ Seega isegi kui leida, et kindlustusandja peab olema

---

⁷⁴ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 118.

⁷⁵ Lahe. VÕS II § 443/4. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

⁷⁶ Lahe. VÕS II § 443/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

⁷⁷ RKTKo 3-2-1-127-02.

⁷⁸ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 110.

valmis hüvitama kahju esialgselt kokkulepitust erineva riskitaseme korral, ei pea kindlustusandja oma kohustusi täitma lepingu sõlmimise ajast täiesti erineva olukorra puhul.

PEICL artikkel 4:201 sätestab, et kui kindlustusleping sisaldab endas sätteid seoses kindlustusriski suurenemisega, siis kohalduvad need üksnes juhul, kui küsimuse all olev riski suurenemine on oluline ja suurenenud risk on selline, mis on sõlmitud kindlustuslepingus täpselt määratletud. Seega seab PEICL eelduseks, et riski suurenemine peab olema oluline ja kindlustuslepingus täpsustatud.

Soomes peab kindlustuslepinguseaduse riski suurenemise sätete kohaldamiseks olema muutus riskiasjaoludes tõepoolest aset leidnud ehk risk ei ole suurenenud siis, kui ainult ettevalmistused riski suurendavaks tegevuseks on alanud.⁷⁹ Samuti on oluline, et riski suurenemine peab olema kestev või korduv. Lühiajalisele ja mööduvale riski suurenemisele vastavad riski suurenemist reguleerivad sätted ei kohaldu, kuna selline riski suurenemine ei põhjusta muutusi kindlustuslepingu sisus ja kindlustusandja vastutuse ulatuses.⁸⁰ Lisaks peab lepingut sõlmides esinenud asjaoludes või lepingusse märgitud asjaoludes esinenud muutus olema suurendanud oluliselt riski. Olulisuse hindamisel tuleb keskenduda sellele, milline tähtsus on riski suurenemisel kindlustusmaksele ja riski kindlustamisele.⁸¹ Näiteks tuleb hinnata seda, kas kindlustusandja üldse oleks nõus sellist riski kindlustama või teeks ta seda oluliselt suurema kindlustusmakse korral.⁸² Seega igasugust riski mõjutava asjaolu muutust ei saa pidada oluliseks.

PEICL-i artiklist 4:201 tuleneb, et kui pooled soovivad, et lepingus oleks klausel riski suurenemise kohta, siis riski suurenemise defineerimine ei ole jäetud täielikult nende diskretsiooniotsuseks. Kommentaaride kohaselt oli üks võimalus, mida artikli 4:201 kavandajad ette kujutasid, riski suurenemise sidumine küsimustikuga riski seisundi kohta lepingu sõlmimisel, mille kindlustusandja saadab igale kliendile. See lähenemine tundus liiga regulatiivne ning see hüljati. Selle asemel viitab artikkel 4:201 nüüd olulisuse põhimõttele. Avaldamise kohustuse piiritlemine lähtuvalt olulisusest tuleneb artiklist 2:103 (b), mille kohaselt peab avaldatav teave olema oluline mõistliku kindlustusandja jaoks hindamaks, kas sõlmida leping või mitte või mis tingimustel seda teha. Täpsemalt öeldes peab riskitaseme suurenemine olema riski hindamise jaoks oluline oma ulatuse ja/või esinemise tõenäosuse

---

⁷⁹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 115.

⁸⁰ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 152.

⁸¹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 118.

⁸² Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 151.

tõttu.⁸³ Näiteks riski suurenemine vara loomuliku kulumise tõttu ei ole oluline riski suurenemine.⁸⁴

Sarnaselt on üles ehitatud ka VÕS-i kindlustusriski võimalikkuse suurenemise regulatsioon. Nimelt sätestab VÕS § 447 lg 2, et kindlustusriski võimalikkuse suurenemist reguleerivaid sätteid ei kohaldata, kui kindlustusriski suurenemine ei ole oluline või kui lepingupooled leppisid kokku, et kindlustusriski suurenemine ei mõjuta kindlustuslepingut. Niisiis on VÕS-is avaldamise kohustus määratud kastutades „olulisuse“ mõistet. Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt on see, missugust kindlustusriski suurenemist saab pidada oluliseks, hinnanguline küsimus, millele saab vastuse tõlgendamise teel. Samuti on soovitatud kindlustuslepingu üldtingimustes kokku leppida täpsemalt, missuguste kriteeriumite alusel saab kindlustusriski suurenemise olulisuse üle otsustada.⁸⁵

Näiteks Swedbanki⁸⁶ ja Ifi⁸⁷ sõidukikindlustuse tüüptingimustes puudub üldse viide sellele, et tegemist peab olema olulise riski suurenemisega. Samas Ergo⁸⁸ sätestab konkreetselt, mida loetakse kindlustusriski mõjutavateks olulisteks asjaoludeks. Nendeks on eelkõige sõiduki kasutusala muutmine, lukustusüsteemide rikked, (ka elektrooniliste) dublikaatvõtmete valmistamine, ärandamisvastaste seadmete ümbervahetamine, sõiduki kompleksuse muutmine, registreerimisdokumentide kaotsimine jms. RSA⁸⁹ loeb kindlustusriski suurendavateks olulisteks asjaoludeks eelkõige auto võõrandamist, auto liiklusregistrist kustutamist, auto kasutusviisi (tavakasutuse) muutumist, auto lukustusüsteemide rikkeid, ärandamisvastaste seadmete rikkeid, võtmete kaotsiminekut, auto registreerimisdokumentide või nende osade kaotsiminekut, poliisil märgitud auto põhikasutaja muutumist jne. Samuti Seesami⁹⁰ tingimuste järgi on kindlustusriski mõjutavad olulised asjaolud, millest tuleb teavitada kindlustuslepingu kehtivuse ajal, sõiduk võõrandamine, sõiduki liiklusregistrist kustutamine, sõiduki kasutusviisi (tavakasutus) muutmine, võtmete kaotsiminekut, sõiduki kompleksuse muutmine.

---

⁸³ Cousy. *Op. cit.*, lk S131.

⁸⁴ PEICL-i kommentaarid, lk 182.

⁸⁵ Lahe. VÕS II § 447/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

⁸⁶ Swedbank P&C Insurance AS-i kaskokindlustuse tingimused (01.01.2011). – Arvutivõrgus: https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/home/cond_cascoins_est_2011_01_01.pdf (23.02.2013). Edaspidi viidatud kui Swedbank sõidukikindlustuse tingimused.

⁸⁷ If P&C Insurance AS-i sõidukikindlustuse tingimused TS 20092. – Arvutivõrgus: <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=423901f6-5c57-434e-af9b-461eb0a7fc66> (23.02.2013). Edaspidi viidatud kui If sõidukikindlustuse tingimused.

⁸⁸ Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punkt 6.2.

⁸⁹ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.6.

⁹⁰ Seesam sõidukikindlustuse tingimused, punkt 5.5.

PEICL-i kohaselt on oluline riski suurenemine selline, mis on oluline nii oma ulatuselt kui ka tõenäoliselt kestvuselt ning lisanõue on, et kumbagi faktorit ei saanud arvestada lepingu sõlmimisel.⁹¹ PEICL-i artikkel 4:201 nõuab veel lisaks, et kindlustusriski suurenemise sätete kohaldamiseks peab suurenemine olema „üks nendest, mis on lepingus ette nähtud“.

PEICL-is on mõte selline, et kindlustusvõtjat tuleb informeerida nendest kohustustest, mis tal lepingu kehtivusaja jooksul on.⁹² Kommentaaride kohaselt peab kindlustuslepingust või poliisilt selguma kindlustusvõtjale, mis on oluline riski suurenemine. Eeldatakse, et mõistlik kindlustusvõtja loeb kindlustuslepingu ja poliisi tingimusi. Kuigi mõne riigi seaduses on olulised asjaolud, mille muutusest tuleb teavitada, kirjas lepingu sõlmimisel täidetavas küsimustikus, on PEICL-is sellele eelistatud viidet poliisile, mis peaks tagama, et kindlustusvõtjal oleks lihtne märgata seda, millal tal teavitamiskohustus on.⁹³

Eesti õiguses sellist nõuet ei ole, vaid riski suurenemist reguleerivad sätted kohalduvad iga olulise muudatuse korral, mis mõjutab riski taset. Seega on kindlustusvõtjad ka palju keerulisemas olukorras, kuna neil pole sageli võimalik isegi lepingust või poliisilt abi leida otsustamaks, kas on toimunud riski suurenemine. Sellest tulenevalt on kindlustusvõtjatel ka keerulisem oma kohustusi täita seoses riskitaseme muutumisega. Autor arvab, et selline regulatsioon on kindlustusvõtjat kui nõrgemat lepingupoolt liialt koormav. Ka VÕS võiks konkreetselt ette näha, millistes asjaoludes toimunud muutustest tuleb teavitada või kust kindlustusvõtja leiab need asjaolud, mille muutusest tuleb teada anda.

---

⁹¹ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 123.

⁹² Cousy. *Op. cit.*, lk S131.

⁹³ PEICL-i kommentaarid, lk 182.

2. KINDLUSTUSVÕTJA KOHUSTUSED SEOSSES RISKI SUURENEMISEGA

2.1 Kohustus teavitada kindlustusriski suurenemisest

2.1.1 Kas kehtestada teavitamise kohustus?

Kui kindlustusandja on olukorras, kus tal on vaja otsustada, kuidas reageerida riski suurenemisele, peab ta esmalt aga olema teadlik sellest, et suurenemine on aset leidnud. Kindlustusandjate seisukohalt pole enamikel juhtudel võimalik olulisi kulutusi tegemata jälgida iga kindlustusvõtja individuaalseid riske ning seega praktikas lisavad kindlustusandjad enamasti kindlustuslepingusse klausli, mille kohaselt peab kindlustusvõtja teavitama neid riski suurenemisest, millest kindlustusvõtja on teadlik või pidi teadlik olema.⁹⁴

Euroopas võib siseriiklikud õigusaktid riski suurenemisest teavitamise alusel kaheks jagada. Esiteks on sellised õigusaktid, mis jätavad riski suurenemisest teadasaamise kindlustusandja ülesandeks, ning teiseks on sellised õigusaktid, mis nõuavad kindlustusvõtjalt kindlustusandja teavitamist muutustest riskitasemes. Viimased saab jagada kaheks: need, mis nõuavad teavitamist riski suurenemisest kui sellisest ja need, mis nõuavad teavitamist asjaoludest, mis viivad riski suurenemiseni. Igal juhul mõlema eeldatakse kindlustusvõtja teadmist riski suurenemisest.⁹⁵

Reeglit, mis paneb teavitamiskohustuse kindlustusvõtjale, leidub kahes vormis. Esimese näiteks võiks olla Saksamaa, kus kui kindlustusvõtja teab, et ta on suurendanud kindlustusriski või on lubanud riski suurendamist ilma kindlustusandja nõusolekuta, tuleb tal kindlustusandjat sellest teavitada. Sarnane reegel kehtib ka Austrias ja Šveitsis.⁹⁶ Teine kindlustusvõtja teavitamiskohustus on esimesega sarnane, kuid kohustus kindlustusandjat riski suurenemisest teavitada ei teki mitte kindlustusvõtja teatavaks saamisega sellest, et risk on suurenenud, vaid hoopis nendest asjaoludest või faktidest teadlikuks saamisega, mis on riski suurendanud. See reegel kehtib näiteks Kreekas, kus kindlustusvõtja on kohustatud kindlustusandjale ette kandma kõikidest üksikasjadest või juhtumitest, mis võivad kaasa tuua olulise riski suurenemise. Taoline reegel on olemas ka Luksemburgis.⁹⁷

---

⁹⁴ PEICL-i kommentaarid, lk 184.

⁹⁵ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 117.

⁹⁶ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 118.

⁹⁷ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 118.

Mitmetes riikides on kindlustusvõtjatele seadusega pandud kohustus informeerida kindlustusandjat riski suurenemisest (näiteks Saksamaal, Itaalias, Poolas), teistes riikides, eriti *common law* maades (näiteks Ühendkuningriigid, aga ka Holland) pole aga sellist kohustust üldse.⁹⁸ PEICL ja VSL sätestavad reeglid teavitamiskohustusele juhuks, kui pooled on otsustanud kindlustuslepinguga kokku leppida riski suurenemisest teavitamise kohustuse olemasolus. Ilma vastava lepingutingimusest kindlustusvõtjal ka teavitamiskohustust ei ole.⁹⁹ Seega PEICL¹⁰⁰ ja VSL¹⁰¹ küll reguleerivad kohustust teavitada kindlustusriski suurenemisest, kuid seda ainult juhul, kui pooled on lepingusse vastava sätte lisanud.

Kuigi PEICL jätab poolte endi otsustada selle, kas näha ette kohustus teavitada kindlustusandjat riski suurenemisest, siis juhul, kui selline kohustus on lepingus olemas, näeb PEICL-i artikkel 4:202 ette mõned vahendid, et tagada, et kindlustusvõtjale oleks jäetud mõistlik aeg selleks ja samuti võimalus teha seda mõistlikul viisil.¹⁰² Niisiis olgugi et PEICL-i järgi pole kindlustusandja kindlustusriski muutusest teavitamine kohustuslik, on siiski leitud, et teavitamiskohustuse olemasolu korral tuleb kindlustusvõtjat kaitsta ebamõistlike nõuete eest. Kuigi ka Soome õiguses ei ole sarnaselt PEICL-ile automaatset riski suurenemisest teavitamise kohustust, siis kui teavitamiskohustuses on kokku lepitud, tulenevad seadusest ka nõuded teavitamiskohustusele.¹⁰³ VÕS seevastu näeb §-s 443 kindlalt ette kohustuse teavitada kindlustusandjat kindlustusriski suurenemisest. Kuigi tegemist on dispositiivse paragrahviga¹⁰⁴ ehk on võimalik kokku leppida ka teavitamiskohustuse puudumises, siis kehtib eeldus, et kindlustusvõtjal on alati kohustus riski suurenemisest teavitada, kui just lepinguga pole nimetatud kohustust välistatud.

Autor leiab eeltoodust, et kindlustusvõtjate huvidega on enam kooskõlas PEICL-i ja VSL-i regulatsioon kui VÕS. Riski suurenemisest teavitamise kohustus on kahtlemata vajalik just kindlustusandjale, kes soovib olla teadlik kindlustatud eseme tegelikust riskitasemest, et hinnata oma kohustuse vastavust sellele. Niisiis kui kindlustusandja soovib, et kindlustusvõtja teda tingimata hoiataks riski suurenemise korral, tuleks tal lepingusse vastav säte lisada. Kuivõrd kindlustusandja tegutseb kindlustusteenuseid pakkudes oma majandus- ja kutsetegevuses, ei peaks see talle liigselt koormav olema. Tarbijast kindlustusvõtjale, kellel puuduvad eriteadmised, on kindlasti soodsam see, et kui lepingus eraldi kokkulepet

⁹⁸ PEICL-i kommentaarid, lk 182-183.

⁹⁹ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 152.

¹⁰⁰ PEICL art 4:202.

¹⁰¹ Vakuutusopimuslaki 26 §.

¹⁰² PEICL-i kommentaarid, lk 184.

¹⁰³ Vakuutusopimuslaki 26 §.

¹⁰⁴ Lahe. VÕS II § 443/4. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

teavitamise kohta ei ole, siis pole tal ka lisaks mingisuguseid kohustusi ja nõudeid, mis pärinevad seadusest ja võivad olla talle teadmata ja arusaamatud.

M. Clarke on seisukohal, et ilmselt sobib kindlustusandjatele kõige paremini selline reegel, mis näeb ette kindlustusvõtja teavitamiskohustuse riski suurenemist, mitte aga kindlustusandja enda kohustuse välja selgitada riskiasjaolude muutused. Selle plussiks kindlustusandjatele on, et kindlustusvõtja teavitamiskohustus ei too kindlustusandjale esialgu kaasa praktiliselt mitte ühtegi kulutust. Lisaks on kindlustusvõtjad kahtlemata paremal positsioonil hindamaks, mis riski võimalikkusega toimub ja seega on neil lihtsam sellest teada anda, kui kindlustusandjal ise see välja uurida.¹⁰⁵

Kuigi Soome õigus jätab pooltele endile otsustada, kas lisada lepingusse kohustus kindlustusandjat riski suurenemisest teavitada või jätta nimetatud kohustuses kokku leppimata, on kõik analüüsitud kindlustusseltsid oma vabatahtliku sõidukikindlustuse tüüptingimustes teavitamiskohustuse ette näinud.¹⁰⁶

Ka autor on seisukohal, et parem variant kindlustusandja kohustusest ise riski asjaolud välja selgitada oleks siiski teavitamiskohustuse panemine kindlustusvõtjale. Oleks liialt ebamõistlik, kui kindlustusandja peaks ise püüdma end iga hetk kursis hoida toimuvate muutustega, selle asemel et kindlustusvõtja või isikud, kellele on delegeritud teavitamiskohustus ja kes on kindlustatud esemega igapäevaselt rohkem seotud, annaks teada olulistest asjaoludest.

---

¹⁰⁵ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 118-119.

¹⁰⁶ Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola kaskovakuutus vakuutusehdot (voimassa 1.05.2011 alkaen). – Arvutivõrgus: <http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/3AE039B2-8917-46B1-B171-7C2AD83C4847/0/kaskovakuutusc73003.pdf> (04.03.2013), punkt 10 lk 23. Edaspidi viidatud kui Tapiola vakuutusehdot; Pohjola Vakuutus Oy autoturvan autovakuutusehdot (voimassa 1.1.2013 alkaen). – Arvutivõrgus: <https://www.pohjola.fi/loso/1336931.pdf> (04.03.2013), punkt 9.5.2. Edaspidi viidatud kui Pohjala vakuutusehdot; Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia fenniakaskon vakuutusehdot (voimassa 1.11.2010 alkaen). – Arvutivõrgus: <http://lomakkeet.fennia.fi/lomakepalvelu/servlet/fi.efennia.lomakepalvelu.LomakeHandler?open=1188&content Type=application/pdf&url=DDE9D9CE225E9C44144E851AC23AE1B9> (04.03.2013), punkt 5.2 lk 39. Edaspidi viidatud kui Fennia vakuutusehdot; Lähivakuutus Keskinäinen Yhtiö Lähi-Kasko autovakuutus vakuutusehdot 5045/10 (voimassa 1.11.2010 alkaen). – Arvutivõrgus: http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahivakuutus/fi/tiedostot/604/Lahikasko_ehdot (04.03.2013), punkt 5.2 lk 37. Edaspidi viidatud kui Lähi-Kasko vakuutusehdot; If Vahinkovakuutusyhtiö Oy yleiset sopimusehdot EHTO YLE 900.8 (voimassa 19.5.2012 alkaen). – Arvutivõrgus: <http://www.if.fi/web/fi/sitecollectiondocuments/private/ehdot/yleisetsopimusehdot.pdf> (04.03.2013), punkt 4.2.1. Edaspidi viidatud kui If yleiset sopimusehdot.

2.1.2 Nõuded teavitamisele

PEICL-i artikkel 4:202 lg 1 sätestab, et kui kindlustusriski suurenemist reguleeriv lepingu punkt nõuab riski suurenemisest teavitamist, tuleb teavitamiskohustus täita kas kindlustusvõtjal, kindlustatud isikul või soodustatud isikul ning määral, milles ta oli teadlik või pidi olema teadlik kindlustuskaitsest ja kindlustusriski suurenemisest. Riski suurenemisest võib teavitada ka kolmas isik. Seega PEICL ei piira isikute ringi, kes võivad täita riski suurenemisest teavitamise kohustust, vaid kindlustusvõtja saab kohustuse teistele isikutele edasi delegeerida.¹⁰⁷

VÕS § 443 kohaselt peab kindlustusvõtja kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest viivitamata kindlustusandjale teatama, välja arvatud juhul, kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemise põhjustas üldiselt teadaolev asjaolu, mis ei mõjuta üksnes selle kindlustusvõtja kindlustusriski. Kuigi teavitamiskohustust ettenägeva VÕS § 443 näol on tegemist dispositiivse sättega ehk võib kokku leppida ka teavitamiskohustuse puudumises, on siiski Eesti kindlustusseltside tüüptingimustes riski suurenemisest teavitamise kohustus ette nähtud. Samuti on ka kindlustusseltsid teavitamiskohustuse pannud üksnes kindlustusvõtjale.¹⁰⁸

Niisiis on Eestis teavitamise kohustus seadusega kehtestatud ning nimetatud kohustus on pandud vaid kindlustusvõtjale ega pole ette nähtud ka mõnele teisele isikule selle kohustuse delegeerimise võimalust.

Ka Soome õiguses on teavitamiskohustus vaid kindlustusvõtjal. Põhjenduseks, mis ei saa teavitamiskohustust näiteks kindlustatud isikule kehtestada, on toodud see, et kuivõrd teavitamise kohustus ei tulene mitte seadusest, vaid vajab eraldi lepingulist kokkulepet, siis on lepinguga võimalik kohustusi panna ainult lepingu pooltele, mitte kolmandatele isikutele.¹⁰⁹

Sellega on Eesti ja Soome regulatsioon PEICL-ist karmim, kuna teavitamiskohustus on pandud üksnes kindlustusvõtjale. Kuigi lepinguga otseselt ei saa kolmandale isikule kohustusi panna, võiks autori arvates siiski ka meil kaaluda võimaluse lisamist, mis lubaks kindlustusvõtjal teavitamiskohustuse edasi delegeerida ka teistele asjassepuutuvatele isikutele ehk teavitamiskohustuse võiks täita ka mõni teine isik peale kindlustusvõtja. Kindlustusvõtja

¹⁰⁷ PEICL-i kommentaarid, lk 184.

¹⁰⁸ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.2; Ergo üldtingimused, punkt 12.4.1; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 47; Seesami üldtingimused, punkt 15.2; Swedbank üldtingimused, punkt 15.2.

¹⁰⁹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 116.

on konkreetsetelt see isik, kes on sõlminud kindlustusandjaga kindlustuslepingu, kuid tema ei pruugi olla kindlustatud isikuks. Seega ei ole kindlustusvõtjal alati otsest kokkupuudet näiteks kindlustatud esemega, mistõttu ei pruugi ta olla ka adekvaatne märkamaks muutusi kindlustusriskis ja hindama, millal tuleks muutustest kindlustusandjat teavitada. Seega oleks autori arvates mõistlik selline regulatsioon, mis võimaldaks teavitamiskohustuse edasi delegeerida konkreetset juhul just neile isikutele, kes on kõige paremini kursis kindlustatud eseme seisukorraga.

Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt on teavitamiskohustuse sätestava paragrahvi (VÕS § 443) eesmärk kehtestada kindlustusvõtja kohustus teatada kindlustusandjale viivitamata kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest. Selline teavitamiskohustus on vajalik selleks, et tagada kindlustusandja teadlikkus kindlustuslepingut puudutavate asjaolude muutumisest, et ta saaks seejärel võtta vastu otsuseid kindlustuslepingu jätkamise või lõpetamise kohta.¹¹⁰

Vastavalt PEICL-i artikli 4:202 lg-le 2 kui lepingutingimuste järgi peab teavitus olema edastatud mingi kindla ajaperioodi vältel, peab see ajaperiood ka mõistlik olema. Kommentaaride kohaselt see, mis on mõistlik aeg riski suurenemisest teavitamiseks, sõltub konkreetsetest asjaoludest. Kindlustusandjad tahavad kindlasti riski suurenemisest teada saada niipea kui võimalik, et neil oleks piisavalt aega vastu võtta otsus oma edasise käitumise kohta, enne kui kindlustusjuhtum aset leiab. Siiski tuleb anda kindlustusvõtjale aega, et kindlustusvõtja saaks hinnata, kas konkreetset juhul on tegemist olukorraga, kus tal on lepingust tulenev teavitamise kohustus. Kui kindlustusvõtja on ise tahtlikult põhjustanud riski suurenemise, siis võiks PEICL-i kommentaaride kohaselt teavitamiseks antav aeg olla suhteliselt lühike. Kui aga riski suurenemist ei ole põhjustanud kindlustusvõtja käitumine, vaid loodusjõud (näiteks riski suurenemine üleujutuse tõttu) või kolmas isik, siis võib see aeg olla pikem ning seda isegi sel juhul, kui oli tegemist muutustega, millest kindlustusvõtja tõenäoliselt ka teadlik oli.¹¹¹

Eesti õigus on kindlustusvõtja suhtes palju rangem, kuna kohustab riski suurenemisest viivitamata teatama. Olugi et lepinguga võib teistsuguses teavitamiskohustuses kokku leppida, on ka kindlustusseltsid oma tüüptingimustes näinud ette viivitamata teavitamise kohustuse.¹¹² Autor leiab, et kohustus riski suurenemisest viivitamata teatada on

---

¹¹⁰ Lahe. VÕS II § 443/1. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹¹¹ PEICL-i kommentaarid, lk 184.

¹¹² Ergo üldtingimused, punkt 12.4.1; Swedbank üldtingimused, punkt 15.2; Seesam üldtingimused, punkt 15.2; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 47; RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.2.

kindlustusvõtjale liialt koormav ning ei ole põhjendatud ega ka mõistlik, kuna ei jäta kindlustusvõtjale võimalust ise esmalt olukorda hinnata ja otsustada, kas tegemist on riski suurenemisega, millest teavitada tuleb. Viivitamata teavitamise nõudmine toob kaasa olukorra, kus hirmust jääda ilma kindlustushüvitisest, peaks kindlustusvõtja igal kahtluse korral esimese asjana kohe kindlustusandja poole pöörduma. Sageli ei pruugi kindlustusvõtja kas siis ehmatusest või lihtsalt teadmatuses kohe selle peale tulla, et ta peab esimese asjana kindlustusandjaga ühendust võtma. Samuti võib olla raskusi koheselt kindlustusandjaga ühenduse saamisel. Seega võiks kindlustusvõtjale anda aja rahunemiseks, ise olukorra hindamiseks ja seejärel kindlustusandja poole pöördumiseks. Nimetatust tulenevalt peab autor vajalikuks VÕS-i muuta ning asendada viivitamata teatamise kohustus kohustusega teavitada mõistliku aja jooksul.

Euroopa riikides on samuti nõutav teavitamise aeg erinevalt reguleeritud. Näiteks Austrias, Saksamaal, Lätis¹¹³ ja Leedus¹¹⁴ on sarnaselt Eestile nõutud kindlustusandja teavitamine viivitamatult, Hispaanias niipea kui võimalik. Inglismaal on aga lubatud kindlustusvõtjal teavitada mõistliku ja jooksul, mis arvestab poolte õiguslikke kaalutlusi. Seda põhjendatakse sellega, et kuigi kindlustusandja soovib hinnata ümber olemasolevad riskid niipea kui võimalik, siis kindlustusvõtjal võib olla raskusi muutunud situatsiooni hindamisel ja kindlustusandjaga suhtlemisel. On riike, kus on ette nähtud mingi konkreetne ajavahemik teavitamiseks: näiteks 14 päeva Kreekas ja Portugalis, 15 päeva Prantsusmaal ja 1 kuu Luksemburgis.¹¹⁵ Seega üldiselt varieerub teavitamiseks nõutav aeg riigiti oluliselt: kui mitmes riigis on ette nähtud kohustus viivitamata teavitada, siis teistel on selleks mõistlik aeg või isegi terve kuu.

Mõnevõrra erinevalt on teavitamiskohustuse täitmiseks ette nähtud aeg reguleeritud Soomes. Nimelt VSL-i 2010. aasta muudatuse kohaselt tuleb kindlustusandjal saata kindlustusvõtjale kord aastas infoleht, kus on täpsustatud kindlustussumma ja muud kindlustusvõtja jaoks olulise tähtsusega asjaolud, samuti tuleb kindlustusvõtjat alati ka riski suurenemisest teavitamise kohustuse osas informeerida.¹¹⁶ Kui kindlustusvõtja nimetatud infolehe kätte saab ja kindlustusrisk on vahepeal suurenenud, siis tuleb teavitamiskohustus täita hiljemalt ühe kuu jooksul peale kindlustusandjalt iga-aastase infolehe saamist.¹¹⁷ Enne tuli teavitamiskohustus

---

¹¹³ Latvian Insurance Contract Law. No 188/189. - Arvutivõrgus: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018394.pdf> (11.02.2013).

¹¹⁴ Civil Code of the Republic of Lithuania. No VIII-1864. - Arvutivõrgus: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=202088 (11.02.2013).

¹¹⁵ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 118.

¹¹⁶ Vakuutussooimislaki 7 §.

¹¹⁷ Vakuutussooimislaki 26 §.

täita hiljemalt muutusele järgneva kindlustusemaks maksmisega, kuid kuivõrd tavaks muutusid ka vaid ühekuulised kindlustusperioodid, siis ei peetud mõistlikuks igakuist teavitamise nõudmist.¹¹⁸

PEICL-is piisab teavitamiskohustuse täitmiseks teate väljasaatmisest teise poole poolt, kättesaamine ei mängi rolli teavitamiskohustuse täitmise hindamisel. Vaidluse korral on kindlustusvõtjal lihtsam tõendada teate saatmist, kui teate kättesaamist kindlustusandja poolt. Niisiis kui teade on kindlustusvõtja poolt mõistlikult viisil üle antud, siis on edasine teate edastamise risk pigem kindlustusandja kanda.¹¹⁹

Eestis ei reguleeri VÕS otseselt kindlustusriski suurenemisest teatamise vormi ega viisi ning mõeldakse, et juhul, kui kindlustuslepingu pooled ei ole vormis kokku leppinud, võib seda teha ükskõik millises vormis, sh ka suuliselt. Seda on ka kinnitanud Riigikohus oma otsuses, kus leidis, et kuna kindlustuslepingu pooled ei olnud kokku leppinud, millises vormis tuleb kindlustusandjat riskiastme muutumisest teavitada, siis võis teatamine toimuda ka suulises vormis.¹²⁰ Siiski ei soovita võlaõigusseaduse kommentaarid hilisemate probleemide vältimiseks suulise teavitamisviisi valimist, vaid tuleks valida selline viis, mille puhul on võimalik lihtsalt ka tõendada oma teavitamiskohutuste täitmist.¹²¹ Nii on ka Eesti kindlustusandjad enamasti oma tüüptingimustes kohustusliku kirjaliku vormi sätestanud.¹²² Kui Ergo loeb oma tingimustes teavitamiskohustuse täidetuks vaid kirjalikult esitatud teate korral, siis Swedbank lubab lisaks kirjalikule vormile ka elektrooniliselt teatada¹²³ ning mõnevõrra leebemad on Seesam, If ja RSA, kes lubavad ka kirjalikku taasesitamist võimaldavad vormis teate saata¹²⁴ ning RSA nõustub koguni teate esitamisega telefoni teel. Autori arvates ei ole mõistlik VÕS-i regulatsioon, mis sisuliselt lubab ka suuliselt teatada. Hilisemate vaidluse ärahoidmiseks ning seda ilma kindlustusvõtjat liigselt koormamata oleks autori arvates kõige sobivam vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis teavitamise nõudmine.

---

¹¹⁸ K. Lehtipuro jt. Vakuutuslainsäädäntö. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy 2010, lk 187.

¹¹⁹ PEICL-i kommentaarid lk 184.

¹²⁰ RKTko 3-2-1-127-02, p 10.

¹²¹ Lahe. VÕS II § 443/3.3. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹²² Ergo üldtingimused, punktid 12.4 ja 12.4.1.

¹²³ Swedbank üldtingimused, punkt 12.1.

¹²⁴ Seesam üldtingimused, punkt 2.1; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 81; RSA autokindlustuse tingimused, punkt 14.

2.1.3 Millest tuleb teavitada?

VÕS ei näe ette absoluutset kindlustusriski muutusest teavitamise kohustust. Nimelt pole kindlustusvõtjal teavitamiskohustust, kui kindlustusriski võimalikkus suurenes üldiselt teadaoleva asjaolu tõttu, mis ei suurendanud ainult ühe kindlustusvõtja kindlustusriski. Näiteks on kommentaarides välja toodud, et kui mingis piirkonnas on kasvanud salajaste varguste arv ja kindlustusvõtja, kes seal piirkonnas elab, on kindlustanud oma koduse vara ka varguse vastu, siis ei pea ta varguste sagenemisest kindlustusandjale teatama, sest tegemist on üldiselt teadaoleva asjaoluga, mis ei mõjuta ainult selle kindlustusvõtja kindlustusriski. On öeldud, et teavitamiskohustuse esinemiseks peab olema tegemist individuaalse faktoriga, milleks võiks olla näiteks eluruumi turvasüsteemi töötamast lakkamine.¹²⁵ Samas näevad kindlustusseltsid oma tüüptingimustes sageli ette veelgi karmima teavitamise kohustuse, kehtestades kohustuse riski suurenemisest teada anda sealhulgas ka juhul, kui kindlustusriski suurenemine on põhjustanud üldteada asjaolu, mis mõjutab ka teiste kindlustusvõtjate kindlustusriski.¹²⁶ Kuna teavitamiskohustuse näol on tegemist dispositiivse sättega, siis on küll sellise kokkuleppe sõlmimine lubatud, kuid autori arvates ei ole see põhjendatud. Autori arvates ei tulene kindlustusandjale mingisugust kasu, kui kindlustusvõtja talle sellisest riski suurenemisest teada annab, millest kindlustusandja juba niigi oleks pidanud teadlik olema. Pigem loob see lihtsalt täiendava võimaluse kindlustusandjale keelduda oma kohustuste täitmisest või piirata nende ulatust, kui kindlustusandja ei ole teavitanud üldteada asjaolust, mis avaldas mõju riskitasemele.

PEICL-i kohaselt kehtib teavitamiskohustus vaid määral, milles selleks kohustatud isik oli teadlik või pidi olema teadlik kindlustuskaitsest ja kindlustusriski suurenemisest ning vaid siis, kui riski suurendamine on oluline ning suurendatud on kindlustuslepingus selgelt määratletud kindlustusriski.

Ka Soome VSL § 26 kohaselt tuleb kindlustusvõtjal kindlustusandjat teavitada igast muutusest nendest asjaoludes, millest kindlustusvõtja või kindlustatu teatas kindlustusandjale kindlustuslepingu sõlmimisel või asjaoludest, mis on märgitud poliisil ja mis oluliselt suurendas riski ning mida kindlustusandja ei saanud lepingu sõlmimisel ette näha. Sellest tulenevalt võib Soomes teavitamiskohustus puudutada vaid muutusi neis asjaoludes, mis esinesid lepingu sõlmimisel või mis on konkreetselt kindlustuslepingusse kirja pandud.

¹²⁵ Lahe. VÕS II § 443/3.1. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹²⁶ Swedbank üldtingimused, punkt 15.2; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 47.

Teavitamiskohustuse puhul ei märgi rolli see, kas risk on suurenenud kindlustusvõtja enda tõttu või mitte.¹²⁷ Teavitamiskohustuse olemasoluks nõutav kindlustusandja võimetus muutusi ette näha tähendab seda, et teavitama ei pea asjaoludest, mida kindlustusandja pidi ette nägema, vaid toimunud muutused peavad olema kindlustusandja jaoks ootamatud.¹²⁸ Ootamatud ei ole tavapäraselt ettenähtavad muutused nagu kindlustatud eseme vananemisest ja tavapärasest kulumisest tulenev riski kasv, aga ka ilmaolude vaheldumisest või näiteks sademetest ja karmist pakasest põhjustatud riski muutused.¹²⁹ Seega on Soomes täpsustatud, millistest muutustest tuleb kindlustusvõtjal kindlustusandjat teavitada ja sarnaselt VÕS-ile ei tule teavitada muutusest üldiselt teadaolevas asjaolus.

Soome kindlustuslepinguseaduse seletuskirjas on teavitamiskohustuse näidetena toodud kindlustatud eseme muutusi, laiendustöid, kasutusala muutumist ja kindlustatud ettevõtte tegevusala või tegevusulatus muutmist. Tavapärastest asjaolude muutumisest põhjustatud kindlustusriski suurenemine jääb kindlustusandja vastutuse alla ning sellest ei tule eraldi teavitada.¹³⁰ Samuti on kõik analüüsitud Soome kindlustusseltsid oma tingimustes peale teavitamiskohustust ette nägevat punkti välja toonud näited, mis võivad olla riski suurendavad muutused, millest kindlustusandjat teavitada tuleb. Nendeks riski suurendavateks asjaoludeks võivad vabatahtlikus sõidukikindlustuses olla näiteks sõiduki kasutusviisi muutus individuaalkasutusest kas volitusega kasutuseks või rendisõidukiks, sõiduki asukoha muutus või sõiduki kasutamine peamiselt välismaal, sõiduki mootori vahetus võimsama vastu, kindlustatud eseme muutunud kasutusala, parandus-, muutus-, või laiendustööd.¹³¹

VÕS-is puuduvad eeldused, et teavitada tuleb vaid lepingus või poliisil selgelt määratletud kindlustusriski suurenemisest või teavitada tuleb ainult siis, kui kindlustusvõtja oli teadlik või pidi olema teadlik riski suurenemisest. VÕS § 443 paneb kindlustusvõtjale kohustuse teavitada mistahes abstraktsest riski suurenemisest, ainsaks eelduseks on VÕS § 447 lg 2 alusel, et riski suurenemine peab olema oluline. Ka Eesti kindlustuspraktikas ei täpsusta kindlustusandjad tihti, mida riski suurenemise all silmas peetakse. Näiteks on nii Swedbanki kui ka Ifi tingimustes sätestatud keeld suurendada kindlustusriski ja kohustus teatada riski suurenemisest, kuid pole öeldud, mida käsitletakse kindlustusriski

---

¹²⁷ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 117-118.

¹²⁸ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 150.

¹²⁹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 119.

¹³⁰ Lehtipuro jt. *Op. cit.*, lk 187.

¹³¹ Tapiola vakuutusehdot, punkt 10 lk 23; Pohjala vakuutusehdot, punkt 9.5.2; Fennia vakuutusehdot, punkt 5.2 lk 39; Lähivakuutus vakuutusehdot, punkt 5.2 lk 37; If yleiset sopimusehdot, punkt 4.2.1.

suurenemisena.¹³² Teavitamiskohustuse rikkumise korral ootavad kindlustusvõtjat aga vastavad tagajärjed.

Autor on seisukohal, et VÕS-is ette nähtud abstraktne riskisuurenduse keeld ja teavitamiskohustus on kindlustusvõtjat liialt koormav. Seda eelkõige seetõttu, kuna õigusteadmisi mitteomavad kindlustusvõtjad ei pruugi väga sageli ka parima tahtmise juures olla võimelised aru saama, et tegemist oli kindlustusriski suurenemisega, millest tuleb kindlustusandjale teada anda. Sageli ei selgu ka kindlustuslepingu tingimustest, millest tuleb kindlustusandjat teavitada.

Ka M. Clarke leiab, et nõudele, mis näeb kindlustusandja enda väljaselgitamiskohutuse asemel ette kindlustusvõtja kohustuse riski suurenemisest teavitada, on ka vastuargument. Tema arvamuse kohaselt on riski hindamine ülesanne, mida enamik eraisikutest kindlustusvõtjaid ei ole pädevad teostama. Ta toob näite, et kindlustuskaitse ostmise ei ole nagu riiete või raamatute ostmise, kuna see pole lõbus. Kindlustust nähakse kui tüütut vajadust, nagu keskkütet, mis muretsetakse talve alguses ja siis unustatakse üheks aastaks. Veelgi enam, isegi kui kindlustuskaitset on soovitanud professionaal, kelleks on kindlustusmaakler, on tarbijatest kindlustusvõtjatel vähe teadmisi sellest, millist informatsiooni nad peaks avaldama. Ta küsib, et kui isegi lepingu sõlmimise ajal on neil raskusi olulise informatsiooni eraldamisega, kuigi sel ajal on neil võimalik nõu küsida, kas siis tõesti eeldatakse, et nad peaksid kogu aasta jooksul nõu küsima?¹³³

Kuivõrd teavitamiskohustus on VSL-i järgi piiratud ainult nende asjaolude muutumisega, mis tõesti omavad mõju kindlustustingimustele, kindlustusmaksele või üldse kindlustusandja soovile konkreetset riski kindlustada, siis võib kindlustusvõtjal olla sageli keeruline hinnata, millal on riski suurenemine oluline eelpool nimetatud tähenduses. Seega on õiguskirjanduses leitud, et kui kindlustusvõtja pole kindel, kas muutunud asjaoludel on oluline mõju kindlustusriskile, peab ta siiski nendest kindlustusandjale teada andma.¹³⁴

M. Clarke arvates võiks olla selline reegel, et kindlustusvõtja on kohustatud teavitama ainult nendest muutustest, mis on selgelt poliisis välja toodud. Selline reegel on lisaks Soomele ka Taanis, Iisraelis ja Austraalias. Prantsusmaal peab kindlustusvõtja teatama aga igast muutusest, mis puudutab tema poolt lepingu sõlmimisel kindlustusandja küsimustele antud

---

¹³² Swedbank üldtingimused, punktid 15.1 ja 15.2; Swedbank sõidukikindlustuse tingimused; If üldtingimused ÜÜ 2002, punktid 48 ja 49; If üldtingimused TG-20111-EST; If sõidukikindlustuse tingimused.

¹³³ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 118-119.

¹³⁴ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 119.

vastuste täpsust ja asjassepuutuvust. Kindlasti peaks aga sellise reegli puhul olema tagatud, et kindlustusandjal on kohustus anda kindlustusvõtjale koopia küsimustest ja vastustest koos esilekerkiva teatega, mis tuletab kindlustusvõtjale meelde, et olulistest muutustest tuleb kindlustusandjat teavitada.¹³⁵

Näiteks Rootsis lubab seadus sõnaselgelt kindlustusandjal lisada lepingusse klausel selle kohta, et kindlustusvõtja peab informeerima kindlustusandjat olulisest muutusest nendes asjaoludes, mis on lepingus täpsustatud.¹³⁶ Ka Läti kindlustuslepinguseaduse artikli 14 lg 1 kohaselt peab kindlustatu või kindlustusvõtja teavitama kindlustusandjat niipea kui võimalik kõikidest asjaoludest, mille kohta kindlustusvõtja on kindlustuslepingu sõlmimisel andmeid küsinud, mis võivad suurendada riski realiseerumise tõenäosust või võimalikku kahju suurust. Samuti seab Leedu tsiviilkoodeksi artikli 6.1010. lg 1 teavitamiskohutuse eelduseks selle, et muutuma peavad kindlustuslepingus sätestatud asjaolud ning tegemist peab olema olulise muutusega, mis põhjustab kindlustusriski võimalikkuse suurenemise. See tähendab, et ka Leedu kindlustusvõtja ei pea teatama mistahes abstraktsest riski suurenemisest, vaid ainult lepingus üheselt viidatud riskiasjaolude suurenemisest. Leedu tsiviilkoodeksi kohaselt on olulised asjaolud need asjaolud, mis on sätestatud tüüptingimustes, ja need, mille kohta on kindlustusandja küsimusi esitanud.

Autor peab mõistlikuks lähenemist, mille kohaselt tuleb kindlustusandjale teatada muutustest nendes asjaoludes, millele on lepingus või kindlustuspoliisil selgelt viidatud. Eesti õiguses kasutuselolev abstraktne teavitamiskohustus ei ole tarbijakeskne, kuna nõuab igast riski suurenemise asjaolust teavitamist, kuid ei arvesta sellega, et kindlustusvõtja ei pruugi olla võimeline mõistma, millest tal konkreetselt teavitada vaja on. Sageli on kindlustusandjad oma tüüptingimustes küll määratlenud, mis on need olulised asjaolud, mille muutusest tuleb teavitada, kuid mitmed suured kindlustusseltsid seda teinud ei ole.

Samuti võiks Eesti kindlustusseltsid kaaluda oma tüüptingimuste ülesehitamist sarnaselt Soome kindlustusseltsidele. Kui kõikidel analüüsitud Eesti kindlustusseltsidel (v.a RSA, kellel on vaid autokindlustuse tingimused) on eraldi vabatahtliku sõidukikindlustuse tingimused, millele kohalduvad lisaks kindlustuse üldtingimused, siis Soome kindlustusseltsid (v.a If, kellel on eraldi kaskokindlustuse tingimused ja üldtingimused) on nii sõidukikindlustuse tingimused kui ka üldised lepingutingimused ühte dokumenti koondanud.

---

¹³⁵ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 119-120.

¹³⁶ PEICL-i kommentaarid, lk 185.

Autor on arvamisel, et see lähenemine on tunduvalt loogilisem ja seega tarbijatele tunduvalt lihtsamini arusaadav.

Ka Finantsinspeksiooni soovituslik juhend sätestab, et kindlustuslepingu struktuur peab olema loogiline ja tagama ülevaatlikkuse ning ühte teemat tuleb võimalusel käsitleda komplekselt lepingu ühes osas ning vältida teema käsitlemist hajutatult.¹³⁷

Näiteks kui uurida Ergo tüüptingimusi, siis nii kindlustusriski kui ka kindlustusjuhtumi määratlused on reguleeritud nii sõidukikindlustuse tingimustes kui ka kindlustuslepingute üldtingimustes.¹³⁸ Samuti on mõlemas dokumendis sätestatud kohustus teavitada riski suurenemisest ja keeld suurendada kindlustusriski lepingu kehtivuse ajal.¹³⁹ See, mida loetakse kindlustusriski suurenemiseks ning kindlustusvõtja eelpool nimetatud kohustuste rikkumise tagajärjed on aga toodud välja ainult üldtingimustes.¹⁴⁰ Seega selleks, et kindlustusvõtja saaks aru tal lasuvatest kohustusest, tuleb tal paralleelselt jälgida kahte dokumenti ja kui esinevad vastuolud dokumentide sisus, leida, kumma dokumendi nõuded konkreetsel juhul kohalduvad. Kahtlemata on see tarbijast kindlustusvõtjale, kellel puuduvad kogemused lepingute tõlgendamisel, segadusttekitav ja liialt keeruline.

Näiteks sätestab Seesami üldiste lepingutingimuste punkt 15.2 kindlustusvõtja kohustuse kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest teatada ka siis, kui riski suurenemise põhjustas üldiselt teadaolev asjaolu, mis ei mõjuta üksnes selle kindlustusvõtja kindlustusriski. Samas aga sätestavad Seesami sõidukikindlustuse tingimused punktis 5.4, et riski suurenemisest ei pea teavitama siis, kui selle on põhjustanud üldteada asjaolu. Kuigi üldtingimused annavad ka juhise, milline on vastuolude korral kohalduvate tingimuste hierarhia, on selline kahest erinevast dokumendist kohalduvate punktide leidmine ebamõistlik.

Soome kindlustusseltside tüüptingimustes on ühes dokumendis peale sõidukikindlustuse tingimusi ära toodud eraldi osana üldised tingimused. Kuigi kindlustuslepingutele kohaldub täielikult VSL-i regulatsioon, on lepingutes peale kindlustusliigi eritingimusi välja toodud osa kindlustuslepinguseaduse kesksetest sätetest ja see, mis seaduse järgi tuleb lepingutingimuses kindlaks määrata. Enamasti on üldtingimuste osade pealkirjade järel sulgudes kirjas ka

---

¹³⁷ Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Nõuded kindlustuslepingu kohta teabe esitamisele“ 30.01.2013, p-d 3.1.4-3.1.5 – Arvutivõrgus: www.fi.ee/public/Soovituslik_juhend_-_Nouded_kindlustuslepingu_kohta_teabe_esitamisele.pdf (01.04.2013).

¹³⁸ Ergo üldtingimused, punkt 2; Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punktid 3 ja 6.1.

¹³⁹ Ergo üldtingimused, punkt 12.4.1 ja 16.1; Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punktid 8.1.2 ja 8.1.4.

¹⁴⁰ Ergo üldtingimused, punktid 16.1-16.3.

paragrahvi numbrid, viitavad nendele kindlustuslepinguseaduse sätetele, kus käsitletakse pealkirjas märgitud küsimusi.

Näiteks on kaskokindlustuslepingute lõpus paiknevates üldistes tingimustes toodud välja seadusest tulenev võimalik kohustus teavitada riski suurenemisest ja selle rikkumise tagajärjed. Viidatud on ka vastavatele VSL-i paragrahvidele. Kõik uuritud Soome kindlustusseltsid on lisaks seadusest tulenevale abstraktsele teavitamiskohustusele välja toonud, mida nemad peavad riski suurendamiseks.

Tarbija jaoks on lepingutingimused ja sellega ka kindlustusvõtja kohustused oluliselt lihtsamini leitavamad ja arusaadavamad, kui tüüptingimuste ülesehitus on loogilisem. Eesti kindlustusseltside puhul on olulised riski suurendavad muutused leitavad kas siis kindlustusseltside üldtingimustest või konkreetse kindlustusliigi tingimustest või siis korraga mõlemast, halvimal juhul ei leia neid üldse kusagilt. Seega võiksid Eesti kindlustusseltsid Soome eeskujul oma tüüptingimused loogilisemalt üles ehitada. Sarnaselt Soomele võiks olla konkreetselt määratud, mis on reguleeritud kindlustuspoliisil ja mis lepitakse kokku kindlustuslepingu tingimustes ning samuti see, mis määratakse üldistes tingimustes ja mis eritingimustes.

2.2 Keeld suurendada kindlustusriski

2.2.1 Kindlustusriski suurendamise keeld ja kindlustusvõtja lepingujärgsed kohustused

K. Haavasalu leiab, et Eesti õiguses on võimalik eristada kindlustusriski objektiivset suurenemist ja subjektiivset suurenemist.¹⁴¹ Niisamuti on sellist eristamist kasutanud Soome professor J. Norio-Timonen.¹⁴² Kindlustusriski objektiivseks suurenemiseks on olukord, kus kindlustusrisk suureneb kindlustusvõtjast sõltumata, näiteks kui kindlustatud hoone lähedal alustatakse tuleohtliku tegevusega. Kindlustusriski objektiivset suurenemist reguleerib meil VÕS § 443, mis kohustab teavitama kindlustusvõtjat kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest. Kindlustusriski subjektiivseks suurenemiseks on aga kindlustusriski suurenemine tingituna kindlustusvõtjast või kolmandast isikust, kellel kindlustusvõtja

---

¹⁴¹ K. Haavasalu. Vastutuskindlustus Eesti ja Saksa õiguses: kindlustushüvitise väljamaksmisest vabanemise alused. – *Juridica* 2007/II, lk 113.

¹⁴² Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 115.

võimaldab kindlustusriski suurendada. Selle näiteks võiks olla kindlustatud eseme viimine kohta, kus risk õnnetusse sattuda on varasemast suurem. Subjektiivne suurenemine on reguleeritud VÕS §-s 444, kus on sätestatud keeld suurendada kindlustusriski võimalikkust.

Kuivõrd Eesti õiguses on kaks võimalust kindlustusriski suurenemiseks, millest tulenevad kindlustusvõtjale erinevad nõuded, siis sellest lähtuvalt on meil ka kummastki võimalikust suurenemisest tuleneva kohustuse rikkumiste puhuks erinevad tagajärjed ette nähtud. Mitmetes riikides aga sellist vahet ei tehta ning reguleeritud on ainult kohustus teavitada kindlustusriski muutusest. Teavitamiskohustus kohaldub sel juhul nii kindlustusvõtja enda poolt põhjustatud suurenenud riskile kui ka kindlustusvõtjast sõltumatute asjaolude tõttu toimunud riski suurenemisele.

Näiteks Soomes ei ole kindlustusvõtjale kehtestatud keeldu suurendada kindlustusriski, vaid on ainult kohustus teavitada riski suurenemisest.¹⁴³ Samuti on ette nähtud sanktsioon teavitamiskohustuse rikkumise puhuks, mitte ei ole eristatud tagajärgi juhul, kui kindlustusvõtja on ise riski suurendanud (riski subjektiivne suurenemine) või kui risk on suurenenud kindlustusvõtjast sõltumata (riski objektiivne suurenemine).

Siiski võidakse Soomes kindlustuslepingus kindlaks määrata teatud teguviise, mille esinemise korral kindlustuskaitse ei kehti. Kuigi need tegevused võivad suurendada ka kindlustusriski, ei toimu kahju hüvitamise kohustuse kindlaksmääramine mitte riski suurendamist reguleerivate reeglite järgi, vaid lepingulise kohustuse ja selle täitmise tõlgendamise kaudu.¹⁴⁴

PEICL-is on sellised reeglid olemas artiklis 4:101 *precautionary measures* nime all. Siin on kirjeldatud neid kui lepingu sätteid, mis nõuavad enne kindlustusjuhtumi toimumist kindlustusvõtjalt või kindlustatud isikult teatud viisil käitumist või sellest hoidumist. Seega kindlustusvõtja või kindlustatud isik ei või oma tegevusega suurendada riski ning seetõttu võivad olla lepinguga keelatud teatud kindlustusvõtja käitumisviisid.¹⁴⁵

Riski suurendamise keelu puudumist on Soome õiguses põhjendatud sellega, et nii ei piira kehtiv kindlustusleping kindlustusvõtja tegevust või kindlustatud vara kasutamisevõimalusi, kuid siiski on kindlustusandjale tagatud võimalus saada mõningase hilinemisega teada riski suurenemisest ja seejärel edaspidi arvestada ka toimunud muudatustega.¹⁴⁶

---

¹⁴³ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 115-116.

¹⁴⁴ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 152.

¹⁴⁵ Schauer. *Op. cit.*, lk S163.

¹⁴⁶ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 116.

Autor peab mõistlikuks seda, et kindlustusvõtjale ei peaks seadusest tulenema otseselt piiranguid tema tegevusele ehk keeldu mitte suurendada kindlustusriski. Sobiv lahendus oleks, kui kindlustusvõtja tegevusvabadust ei piirata seadusega, kuid samas saab kindlustusvõtjale panna kohustuse teavitada alati riski suurenemisest ning samuti lepinguga kokku leppida erinevates kohustustes. Teavitamiskohustus kehtiks nii enda tegevusest põhjustatud suurenemise korral kui ka kindlustusvõtjast sõltumatutel asjaoludel suurenenud riski puhul. Kui kindlustusvõtja teavitab kindlustusandjat suurenenud või tema enda poolt suurendatud riskist, saab kindlustusandja otsustada, kas ja kui, siis millistel tingimustel ta lepingut jätkab. Kui aga kindlustusvõtja jätab muutustest teavitamata ja kindlustusjuhtum toimub, kohalduvad vastavad tagajärjed. Hüvitise piiramise määra hindamisel saaks arvesse võtta ka seda, kas tegemist oli objektiivse või subjektiivse riski suurenemisega.

Kehtiva VÕS § 444 kohaselt ei või aga kindlustusvõtja pärast lepingu sõlmimist ilma kindlustusandja nõusolekuta suurendada kindlustusriski võimalikkust ega lubada selle suurendamist isikute poolt, kelle eest ta vastutab. Keeld suurendada kindlustusriski võimalikkust peaks tagama kindlustussuhte stabiilsuse. Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt on nimetatud sätte eesmärk tagada, et see kindlustusrisk, millega kindlustusandja arvestas lepingu sõlmimisel, püsiks samasugusena kogu kindlustuslepingu kehtivuse aja ning seega oleks kindlustusrisk ja kindlustusmakse suurus vastavuses. Lisaks peab kindlustusandja suutma endale võetud kohustusi hinnata ning võib juhtuda, et kindlustusandja ei oleks üldse soovinudki suurendatud riski kindlustada.¹⁴⁷

Kuigi VÕS §-s 444 sätestatud riski suurendamise keelu puhul on tegemist dispositiivse sättega¹⁴⁸ ehk on võimalik ka kokku leppida, et kindlustusvõtjal sellist keeldu ei ole, on kindlustusseltsid oma tüüptingimustes siiski riski suurendamise keelu kehtestanud.¹⁴⁹

Seadus ei täpsusta, kuidas peaks välja nägema kindlustusandja nõusolek riski suurendamiseks, samuti ei ole üldiselt seda ka kindlustusandjate tüüptingimustes reguleeritud. Siiski näeb Ifi üldtingimuste TG-20111-EST punkt 46 ette, et riski ei või pärast lepingu sõlmimist ilma kindlustusandja eelneva kirjaliku või e-posti teel antud nõusolekuta suurendada ega lubada selle suurendamist. Seega on siin nõutud, et nõusolek riski suurendamiseks oleks antud kindlustusandja poolt eelnevalt kas kirjalikult või e-posti teel. Riigikohus on samas kindlustusandja nõusolekuks riski suurendada pidanud isegi seda, kui kindlustusandja

¹⁴⁷ Lahe. VÕS II § 444/1. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁴⁸ Lahe. VÕS II § 443/4. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁴⁹ Ergo üldtingimused, punkt 16.1; Swedbank üldtingimused, punkt 15.1; Seesam üldtingimused, punkt 15.1; If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 46; RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.2.

seaduslik esindaja juhatuse liikme näol oli muutunud asjaoludest teadlik, aga ei võtnud midagi ette ehk ei soovinud seetõttu ei lepingut muuta ega lõpetada.¹⁵⁰

VÕS-is on sätestatud, et kindlustusvõtja ei tohi lisaks iseenda poolt riski suurendamisele lubada ka kindlustusriski võimalikkuse suurendamist teistel isikutel, kelle eest ta vastutab. Kasutatavat sõna „vastutab“ ei peaks kommentaaride kohaselt väga kitsalt mõistma, kuna siin on mõeldud seda, et kindlustusvõtja ei tohi lubada kindlustusriski suurendamist kõigi isikute poolt, kelle käitumist ta saab mõjutada. Näiteks kuuluvad siia alla pereliikmed.¹⁵¹

Kindlustusseltsid on valdavalt oma tüüptingimustes ka täpsustanud, keda loetakse konkreetse lepingu raames isikuteks, kelle eest kindlustusvõtja vastutab. Näiteks Swedbanki, Seesami ja Ifi tingimuste kohaselt vastutab kindlustusvõtja järgmiste isikute eest: kindlustatud isik; kindlustatud eseme seaduslik valdaja; kindlustatud isikuga koos elavad seaduslikud ja faktilised perekonnaliikmed; isik, kes kasutab kindlustatud eset kindlustusvõtja või kindlustatud isiku nõusolekul; isikud, kes seaduse, lepingu või muul õiguslikul alusel on kohustatud järgima kindlustatud esemega seoses käituse, ohutuse, kahju vältimise ja vähendamise ning päästmise ja muid eseme säilimise nõudeid.¹⁵² Lisaks nendele on Ergo tingimuste järgi lepingust tulenevate kohustuse täitmisel kindlustusvõtjaga võrdsustatud isikuks ka soodustatud isik.¹⁵³ RSA loeb kindlustusvõtjaga võrdsustatud isikuks soodustatud isiku, auto seadusliku valdaja ning isiku, kellele auto seaduslik valdaja on auto juhtimise vabatahtlikult üle andnud, samuti eeltoodud isikute ning kindlustusvõtja perekonnaliikmed.¹⁵⁴

Siiski tuleb eristada seda, et juhul, kui kindlustusriski võimalikkus suureneb kolmanda isiku tõttu, kelle eest kindlustusvõtja ei vastuta, ja kui kindlustusvõtja on sellest kindlustusandjale nõuetekohaselt ka teatanud, siis puudub kindlustusandjal juhul, kui kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski võimalikkuse suurenemist, õigus vähendada oma täitmise kohustust VÕS § 445 lg 2 alusel.¹⁵⁵

Hiljuti on Riigikohus pidanud andma hinnangu, kas kindlustusjuhtumi toimumise riski suurendas asjaolu, et tulekahju toimumise ajal ei elanud kindlustatud hoones kedagi. Kindlustusandja väitis, et elaniketa hoone kindlustamisel oleks kindlustusmakse pidanud olema samadel tingimustel ca 40% suurem ning seega oli tal õigus vähendada

---

¹⁵⁰ RKTko 3-2-1-127-02.

¹⁵¹ Lahe. VÕS II § 444/3. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁵² Swedbank üldtingimused, punktid 8.1.1 – 8.1.5; Seesam üldtingimused, punkt 9.1; If üldtingimused TG-20111-EST, punktid 35.1 – 36.4.

¹⁵³ Ergo üldtingimused, punktid 10.1 – 10.1.6.

¹⁵⁴ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 8.1.

¹⁵⁵ Lahe. VÕS II § 444/3. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

kindlustushüvitist 40% võrra (s.o proportsionaalselt vähemtasutud kindlustusmaksega). Riigikohus leidis oma otsuses¹⁵⁶: „*Kolleegium nõustub kohtutega selles, et hoone jäämist mõneks nädalaks elaniketa ei saa pidada riski suurenemiseks, millest hageja pidanuks kostjat teavitama ning millest hageja pidanuks hoiduma. VÕS § 7 lg-s 1 sätestatud mõistlikkuse põhimõttele ei vastaks see, kui kindlustusvõtja peaks kindlustatud hoone elanike mõnenädalasest äraolekust kindlustusandjale teatama. On tavapärane, et kindlustatud hoones elavad inimesed võivad viibida mõne nädala mujal (nt suvepuhkuse ajal või reisides) ja seda ei saa lugeda kindlustusriski võimalikkuse suurendamiseks. Samas möönab kolleegium, et iga kindlustusjuhtumit tuleb hinnata eraldi. Praeguses asjas on kohtud õigesti leidnud, et kindlustusriski võimalikkust ei ole suurendatud. Üürniku lühiajaline lahkumine ei ole sündmus, mis vastaks VÕS §-de 443 ja 444 koosseisule. Seega leidsid kohtud õigesti, et ainuüksi sel põhjusel ei olnud kostjal õigust hüvitist vähendada.*“ Ka autor nõustub kohtutega, et hoone mõneks nädalaks elaniketa jätmist ei saa käsitleda riski suurendamisena, millest kindlustusvõtja peaks hoiduma ja millest ta peaks teavitama. On loomulik, et inimesed reisivad või on mõnel muul põhjusel maja mõnda aega elaniketa ning ebamõistlik oleks, kui iga kord ära sõites peaks kindlustusvõtja sellest kindlustusseltsi teavitama. Elanike puudumist majas ei peaks pidama asjaoluks, mis suurendas tulekahju tekkimise võimalikkust või suurendas võimaliku kahju suurust. Isegi kui majas elavad püsivalt elanikud, on valdavalt siiski maja päeval tühi, kuna elanikud on tööl või koolis. Seega oleks ebaõige seisukoht, et riski suurendamine on iga elaniku kodust eemalolek ja alati kui näiteks tulekahju toimub sel ajal, kui elanikke kodus ei ole, on kindlustusandjal tulenevalt riski suurendamise keelu rikkumisest õigust vähendada kindlustushüvitist.

VÕS-i riski suurendamist keelava §-i 444 „eeskujuks“ oli VVG § 23, mille kommentaaride kohaselt ühest asjaolust suurenenud riski võib kompenseerida sellega, kui mõne aspekti toimumise tõenäosus langeb. Näiteks tühjaksjätud külalistemaja puhul võib küll järelevalve puudumine ohtu veidi suurendada, kuid selle tasakaalustab omaltpoolt täielik inimtegevuse puudumine. Risk ei ole suurenenud, kui riski suurendavad asjaolud ning riski vähendavad asjaolud on omavahel tasakaalus. Sellisel juhul on tegemist riskikompensatsiooniga.¹⁵⁷

Samuti on Saksamaa kindlustuslepinguseaduse kommentaaridest tulenevalt andnud kohus ka definitsiooni terminile riskivahetus. See tähendab olukorda, kus ühel ja samal ajavahemikul esinevad nii riski vähendavad kui ka suurendavad asjaolud, mis kokkuvõttes teineteise mõju

¹⁵⁶ RKTko 3-2-1-133-12, p 25.

¹⁵⁷ A. Matusche-Beckmann. VVG grosskommentar § 23/9. - Bruck, E., Möller H. Versicherungsvertragsgesetz. Grosskommentar. Erster Band, Einführung §§ 1-32. Herausgegeben von H. Baumann, R. M. Beckmann, K. Johannsen, R. Johannsen, Berlin: De Gruyter Recht 2008.

kustutavad. Mittetahtlik riskikompensatsioon on see, kui kindlustusvõtja tõstab teadlikult ning tahtlikult kindlustusriski, kuid temast mitteolenevalt ning mittetahtlikult esineb mõni riski kompenseeriv asjaolu. Sellisel juhul loetakse risk kompenseerituks.¹⁵⁸

Seega ka siin võib leida, et maja tühjaks jäämise puhul võis elanike ja seega järelevalve puudumine mõningal määral riski küll suurendada, aga samas ka vähendas inimeste puudumine riski. Näiteks tulekahjuriski puhul elanike suitsetamine majas, ahju kütmine või lahtise tule kasutamine kindlasti suurendab riski, samas aga süütamise või elektrisüsteemist alguse saanud tule puhul on maja tühjana seismine riski suurendavaks asjaoluks. Kuivõrd mõneks nädalaks maja elaniketa jätmise korral riski suurendavad ja vähendavad asjaolud on omavahel tasakaalus, pole tegemist riski suurendamisega ja ka vastavalt Saksamaa kindlustuslepinguseaduse kommentaaridele tuleks sellisel juhul kahju täies ulatuses hüvitada.

2.2.2 Kindlustusriski suurendamise keeld vs riskivälistus

Kuivõrd kindlustusvõtjale lepingust või seadusest tulenevad kohustused ja nende rikkumisega seotud hüvitamisest keeldumine on suuresti sarnane ja segamini aetav riskivälistustega ehk olukordadega, mis pole lepingu järgi kindlustuskaitsega kaetud,¹⁵⁹ siis käsitleb autor siinkohal ka riskivälistuse ja kindlustusvõtja kohustuste eristamise probleemi.

Riskivälistuseks on selline olukord, mis ei ole kindlustuskaitsega kaetud, mistõttu ei ole kindlustusandjal sel juhul ka täitmiskohustust. Riskivälistuse puhul pole kindlustusandjal hüvitamise kohustust sellest sõltumata, kas riskivälistuse ja kahju tekkimise vahel on põhjuslik seos või mitte.¹⁶⁰ Riskivälistuse puhul puudub kindlustusandjal hüvitamiskohustus seetõttu, et pooled on kindlustuslepingus kokku leppinud, et teatud asjaolud kas ei ole kindlustuskaitsega kaetud või on kindlustuskaitse alt välistatud ning seejuures ei saa riskivälistuses nimetatud asjaolu objektiivset esinemist kummalegi lepingupoolele ette heita. Seega sel juhul on kindlustusandjal õigus hüvitamisest keelduda ilma kindlustusvõtja süüd või põhjuslikku seost kaalumata. Seevastu aga kindlustusvõtja kohustuse rikkumine, näiteks kindlustusriski suurendamise näol, on kindlustusvõtjale etteheidetav ja kindlustusandja

¹⁵⁸ A. Matusche-Beckmann. VVG grosskommentar § 23/9. *Op. cit.*

¹⁵⁹ Schauer. *Op. cit.*, lk S163.

¹⁶⁰ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 167.

täitmise ulatus sõltub konkreetset kindlustusvõtjale etteheidetavast teost ja selle mõjust kindlustusrisi suurenemisele.¹⁶¹

Näiteks PEICL järgi kui kindlustusvõtja või kindlustatu rikub oma lepingulisi kohustusi, siis võib kindlustusandja hüvitamisest täielikult keelduda ainult siis, kui kindlustusvõtja või kindlustatu on tahtlikult või kergemeelsusest põhjustanud kindlustusjuhtumi ning nad on teadnud, et kindlustusjuhtum sellisel juhul tõenäoliselt ka saabub. Isegi sellisel juhul võib kindlustusandja või kindlustatu nõuda osalist hüvitist sellises ulatuses, milles kahju ei olnud põhjustatud lepingulise kohustuse rikkumisest. Kui lepingulise kohustuse rikkumine on toimunud tavalise hooletuse tõttu, siis võib üksnes lepingus oleva konkreetse sätte olemasolu korral kindlustushüvitist vähendada. Võib arvata, et kindlustushüvitise vähendamine kohaldub ainult siis ja nii palju, kuidas hooletu tegu on kahju põhjustanud. Selline lähenemine tasakaalustab kindlustusandja huvi hoida riski tase madal ja kindlustatu huvi mitte jääda ilma kindlustuskaitsest, kui ta pole käitunud süüliselt.¹⁶²

Kindlustusandjad ei ole oma tüüptingimustes riskivälistuste ja kindlustusandja õiguse kindlustusvõtja poolsete rikkumiste puhuks ettenähtud tagajärgede eristamisel järjekindlad olnud. Sageli ongi väga raske siin vahet teha. Siiski kui kindlustuslepingu tingimus jääb ebaselgeks, siis *contra proferentem* reegli kohaselt tõlgendatakse seda tingimuse loonud lepingupoole kahjuks, kelleks tavaliselt on kindlustusandja.¹⁶³

Näiteks Ergo sõidukikindlustuse tingimustes on välja toodud, millal kindlustusandja vabaneb kindlustuslepingu täitmise kohustustest. Tingimuste järgi vabaneb kindlustusandja osaliselt või täielikult täitmise kohustusest, kui kahju toimus seetõttu, et kindlustusvõtja kasutas sõidukit õigusvastasel eesmärgil või õigusrikkujale kaasaaitamisel.¹⁶⁴ Siin on tegemist kindlustusvõtja kohustuse rikkumisega, kuna kindlustusvõtjale saab ette heita seda, et ta kasutas sõidukit õigusvastasel eesmärgil või õigusrikkujale kaasaaitamisel ning tekkinud kahju on põhjuslikus seoses kindlustusvõtja käitumisega.

Küll aga on kindlustuslepingu rikkumise asemel tegelikult riskivälistusteks see, kui kahjujuhtumi toimumise hetkel oli sõiduki tehniline ülevaatus ettenähtud tähtpäevaks läbimata¹⁶⁵ või see, kui kahjujuhtumi toimumise hetkel oli sõidukis reisijaid koos juhiga

---

¹⁶¹ Rühl. *Op. cit.*, lk 3.

¹⁶² M. Schauer. Comments on Duration of Contract and Precautionary Measures. ERA Forum 2008/9, Issue 1 Supplement, lk S164.

¹⁶³ Rühl. *Op. cit.*, lk 3.

¹⁶⁴ Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punktid 11.1 ja 11.1.6.

¹⁶⁵ Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punkt 11.1.11.

rohkem kui sõiduki tehnilises passis märgitud istekohti.¹⁶⁶ Ergo sõidukikindluse tingimuste punktis 12 on toodud riskivälistused, mille hulgas on ka tegelikult sinna mitte kuuluvaid asjaolusid ehk selliseid olukordi, mida saab kindlustusvõtjale ette heita ja mis on põhjuslikus seoses kahju tekkimisega. Näiteks ei peaks riskivälistuste hulgas olema punkt¹⁶⁷, mille järgi ei kuulu hüvitamisele kindlustusvõtja poolt või tema teadmisel sõidukilt mahamonteeritud osade varguse või röövimisega põhjustatud kahju. Samuti ei ole riskivälistuseks näiteks ka Seesami sõidukikindlustuse tingimused, mis näevad ette, et hüvitamisele ei kuulu sõiduki või selle osa kahjustamine või hävimine, mis on tekkinud sõiduki või selle osa puudulikkusest korrashoiust või vale või ebakvaliteetse kütuse, õli, jahutusvedeliku või muu sõidukis kasutatava vedeliku tagajärjel.¹⁶⁸

Riskivälistuse puhul on tegemist objektiivse olukorraga ehk lepingus on kindlaks määratud need sündmused, mis ei ole kindlustuskaitsega hõlmatud. Kui lepingus on välja toodud konkreetne kindlustusvõtja tegevus, mis toob kaasa kahju tekkimise, ja esineb põhjuslik seos kindlustusvõtja käitumise ja kahju tekkimise vahel, pole tegemist riskivälistusega, vaid kindlustusvõtja lepingulise või seadusest tuleneva kohustuse rikkumisega.¹⁶⁹ Eristamine on oluline seetõttu, kuna sellest sõltub kindlustusandja täitmiskohustus. Nimelt riskivälistuse esinemise puhul vabaneb kindlustusandja alati oma hüvitamiskohustust, kuid kui tegemist ei ole riskivälistusega, vaid kindlustusvõtja kohustuse rikkumisega, milleks võib olla näiteks kindlustusrisi suurendamine, siis VÕS § 452 lg 2 järgi saab kindlustusandja hüvitamiskohustusest vabaneda või hüvitise suurust vähendada ainult juhul, kui kindlustushüvitise vähendamist ette nägeva lepingu sätte ja kindlustusjuhtumi toimumise vahel on kausaalne seos.

---

¹⁶⁶ Ergo sõidukikindlustuse tingimused, punkt 11.1.12.

¹⁶⁷ Ergo sõidukikindlustuse tingimused, p 12.14.

¹⁶⁸ Seesam sõidukikindlustuse tingimused, punkt 6.1 alapunktid 2 ja 5.

¹⁶⁹ Luik, Haavasalu. *Op. cit.*, lk 169-170.

3. KINDLUSTUSRISKI SUURENEMISE MÕJU KINDLUSTUSANDJA TÄITMISKOHUSTUSELE

3.1 Kindlustusandja täitmiskohustus riski suurenemisest teavitamata jätmise korral

3.1.1 Teavitamiskohustuse rikkumise tagajärgedest üldiselt

Kui kindlustusjuhtum leiab aset peale seda, kui risk on suurenenud ja see risk on endiselt kindlustuskaitsega kaetud, siis riski suurenemise mõju kindlustusandja täitmiskohustusele on riigiti erinev. Mõned riigid nõuavad, et kindlustusandja täidaks oma kohustuse täielikult, teistes riikides aga on reeglid, mille järgi kindlustusandja on kohustatud maksma vaid proportsionaalselt jaotatud summa samas proportsioonis nagu kokkulepitud kindlustusmakse suhtub sellesse kindlustusmaksesse, mis oleks määratud siis, kui kindlustusandja oleks teadnud tegelikku riski suurust.¹⁷⁰

VÕS § 445 lg 1 näeb ette, et kui kindlustusvõtja rikub VÕS §-s 443 sätestatud riski suurenemisest teatamise kohustust, vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtum toimub pärast ühe kuu möödumist ajast, mil kindlustusandja oleks pidanud teate kätte saama, välja arvatud juhul, kui ta teadis ajal, mil ta oleks pidanud teate kätte saama, kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest või pidi seda teadma. Järelikult kindlustusvõtja teavitamiskohustuse rikkumise tagajärjeks on see, et kindlustusandja vabaneb oma täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtum toimub ühe kuu möödumisel ajast, mil kindlustusandja oleks vastava teate riski suurenemisest pidanud kätte saama. Kindlustusvõtjal aega üks kuu kindlustusandjale riski suurenemisest teatamiseks ning selle aja jooksul ei ole võimalik § 445 lg 1 kohaldamine ning kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest. Kui kindlustusvõtja teatab kindlustusandjale kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest pärast ajavahemikku, mida iseloomustatakse viivitamatuna, möödumist, on kindlustusandjal võimalus vabaneda oma täitmiskohustusest. Igal juhul ei ole kindlustusandjal õigust oma kohustust mitte täita, kui ta ajal, mil ta oleks pidanud vastava kindlustusvõtja teate kätte saama (ehk siis viivitamata pärast kindlustusriski võimalikkuse suurenemist), teadis või pidi teadma kindlustusriski suurenemisest.¹⁷¹

---

¹⁷⁰ Clarke 2003. *Op. cit.*, lk 122.

¹⁷¹ Lahe. VÕS II § 445/3.1.1. – Varul jt (koost). *Op. cit.*

Kindlustusseltsid reguleerivad oma tüüptingimustes teavitamiskohustuse rikkumise tagajärje sarnaselt VÕS-ile, sätestades, et kui kindlustusvõtja ei ole täitnud kohustust teatada kindlustusandjale kindlustusrisi suurenemisest, vabaneb kindlustusandja oma täitmiskohustusest, kui kindlustusjuhtum toimub pärast ühe kuu möödumist ajast, mil kindlustusandja oleks pidanud teate kätte saama.¹⁷² Kuivõrd kuud on erineva pikkusega, siis on vaidlustuse vältimiseks mõistlik määrata konkreetne päevade arv riski suurenemiseks teatamiseks. Nii on näiteks Swedbank¹⁷³ ja If¹⁷⁴ oma tüüptingimustes ette näinud konkreetselt 31 päeva.

Analüüsitud Eesti kindlustusseltside tüüptingimustes pole aga peale RSA¹⁷⁵ üheski teises sätestatud seadusest tulenevat välistust, mille kohaselt kindlustusandja ei või tugineda teavitamiskohustuse täitmata jätmisele juhul, kui ta teadis ajal, mil ta oleks pidanud teate kätte saama, kindlustusrisi võimalikkuse suurenemisest või pidi seda teadma. Kuivõrd ülejäänud tüüptingimuse sätte sõnastus tuleneb seadusest, siis võib arvata, et kindlustusandja teadmise või teadma pidamise mõju osas on tahetud seadusest erinevalt kokku leppida ja seda kindlustusvõtja kahjuks. Kuna tegemist pole ka imperatiivse sättega, on see iseenesest lubatud.

Riigikohtu lahendada on olnud juhtum, kus kindlustusvõtja oli kindlustusrisi võimalikkust küll suurendanud, aga kindlustusandja oli sellest teadlik. Siin lahendis oli kindlustatud esemeks kontorihoone koos selles asuvate seadmete ja inventariga ning hoone pööningu asemele ehitati kolmas korrus. Kolmanda korruse ehitamine kujutas endast riskiastme muutmist, millest oli kindlustusvõtja kohustatud kindlustusandjale esimesel võimalusel teatama ning kindlustusjuhtumi saabumisel oli kindlustusandjal õigus keelduda hüvitise väljamaksmisest, kui riskiastme suurenemisest pole teatatud. VÕS § 445 lg 1 järgi pole aga kindlustusandjal võimalus keelduda täitmisest, kui ta oli riski suurenemisest teadlik või pidi sellest teadlik olema. Kohus leidis, et kuna kindlustusvõtja oli kindlustusandjat riskiastme muutumisest teavitanud, kindlustusandja aga ei soovinud lepingut muuta ega lõpetada, puudus kindlustusandjal alus kindlustushüvitise väljamaksmisest keeldumiseks.¹⁷⁶

Järelikult Eesti õiguse kohaselt peab kindlustusvõtja teavitama kindlustusandjat kindlustusrisi suurenemisest ning juhul, kui kindlustusvõtja rikub teavitamiskohustust, on

¹⁷² Seesam üldtingimused, punkt 15.3; Ergo üldtingimused, punkt 16.2; RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.4.

¹⁷³ Swedbank üldtingimused, punkt 15.3.

¹⁷⁴ If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 48; If üldtingimused ÜU 20021, punkt 50.

¹⁷⁵ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.4.

¹⁷⁶ RKTKo 3-2-1-127-02.

kindlustusandjal õigus ka oma kohustusi mitte täita. Kindlustusandja aga ei vabane täitmiskohustusest, kui ta kindlustusrisi suurenemisest teadis või pidi teadma. Kindlustuslepingu täitmisest vabanemine tähendab seda, et kindlustusleping iseenesest jääb kehtima ning ühes sellega jäävad kehtima ka kindlustusvõtja kohustused, kuid kindlustusandja vabaneb konkreetse kindlustusjuhtumi puhul osaliselt või täielikult kindlustushüvitise väljamaksmise kohustusest.¹⁷⁷

Kuivõrd kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemine on kindlustusrisi suurenemisest teatamise kohustuse rikkumise puhuks kindlustusvõtja jaoks sageli ebaõiglane tagajärg, siis võlaõigusseaduse kommentaarid soovivad kaaluda, kas lähtudes hea usu põhimõttest võiks sellises olukorras võimalik olla ka üksnes kindlustusandja täitmise kohustuse ulatuse vähendamine.¹⁷⁸ Samas isegi kui võlaõigusseaduse kommentaarid sellise ettepaneku teevad, annab seadus kindlustusandjale õiguse oma täitmiskohustusest täielikult vabaneda. Samuti kasutavad kõik analüüsitud Eesti kindlustusseltsid seadusest tulenevat võimalust, mille kohaselt vabaneb kindlustusandja kindlustusvõtja teavitamiskohustuse rikkumise korral oma täitmiskohustusest, mitte ei piirata kindlustusandja hüvitamise kohustust.

Leedu ülemkohtus oli vaidlus, kus äriühing oli kindlustanud vabatahtliku sõidukikindlustusega sõiduauto tavapäraseks kasutamiseks, kuid samal kindlustusperioodil andis kindlustusvõtja sõiduki üle ärieesmärgil kasutamiseks endaga seotud ettevõttele. Toimus kindlustusjuhtum ja kindlustusandja tugines sellele, et risk oli suurenenud. Kohus leidis, et risk oli suurenenud ja kindlustusvõtja oli rikkunud oma teavitamiskohustust, kuid muutus riskis ei olnud oluline ega andnud alust kahju hüvitamisest keeldumiseks, küll aga võis hüvitist vähendada selle alusel.¹⁷⁹ Seega kui esines riski suurenemine ja kindlustusvõtja rikkus teavitamise kohustust, ütles ka Leedu ülemkohus, et kuivõrd riski suurenemine polnud oluline, ei peaks täielikult kindlustusvõtjat hüvitisest ilma jätma, küll aga võiks hüvitist vähendada.

Ka Soome VSL § 26 lg 3 järgi võib kahjuhüvitist vähendada või keelduda hüvitise maksmisest, kui kindlustusvõtja ei täitnud oma teavitamiskohustust kas tahtlikult või hooletuse¹⁸⁰ tõttu. Kindlustusandja on õigustatud hüvitist vähendama või keelduma ainult siis,

---

¹⁷⁷ K. Haavasalu. Vastutuskindlustus Eesti ja Saksa õiguses: kindlustushüvitise väljamaksmisest vabanemise alused. – Juridica 2007/II, lk 113.

¹⁷⁸ Lahe. VÕS II § 445/3.1.1. - Varul jt (koost *Op. cit.*

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 3K-3-354/2004, 07.06.2004. – Arvutivõrgus: <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=25433> (26.04.2013).

¹⁸⁰ Soome keeles *huolimattomuus, jota ei voida pitää vähäisenä*. Kuna Soome õiguses on lisaks tahtlusele kasutusel kolmeosaline jaotus *törkeä huolimattomuus, huolimattomuus, jota ei voida pitää vähäisenä* ja

kui risk on suurenenud ja kindlustusvõtja ei ole sellest kindlustusandjat tahtlikult või hooletusest nõutud viisil teavitanud ning toimub kindlustusjuhtum. Kuivõrd kindlustusvõtjal on teavitamiseks aega üks kuu alates sellest, kui ta peale muutuse toimumist sai kindlustusandjalt iga-aastase infokirja, siis ei või kindlustusandja enne selle perioodi lõppu kindlustusvõtja teavitamiskohustuse rikkumisele tugineda ja hüvitis tuleb vastavalt lepingule välja maksta, kuigi riski suurendav muutus on juba toimunud.¹⁸¹

PEICL ei näe otseselt ette reeglit selle kohta, millist sanktsiooni saab kindlustusvõtja suhtes kohaldada, kui viimane pole täitnud oma teavitamiskohustust. Artikli 4:202 lg 3 ei välista erinevaid sanktsioone nagu näiteks proportsionaalne kaitse vähendamine või suurem kindlustusmakse tasumine. Artikli 4:202 lg 3 sätestab aga, et lepinguga ei või ette näha seda, et kaotatakse kõik õigused kohustuse rikkumise korral (v.a juhul, kui kindlustusjuhtum oli põhjustatud riski suurenemisest).¹⁸² Täpsemalt artikli 4:202 lg 3 kohaselt ei peaks kindlustusandja juhul, kui kindlustusvõtja rikub oma teavitamiskohustust, olema õigustatud kindlustushüvitise maksmisest keeldumiseks, kui kindlustusjuhtum toimus kindlustuslepinguga kaetud riski realiseerumise tagajärjel, välja arvatud juhul, kui kindlustusjuhtum toimus riski suurenemise tagajärjel. Kui kindlustusjuhtum toimub riski realiseerumise tagajärjel, mis on kindlustuslepinguga kaetud, kohaldub hüvitamisele artikli 4:203 lõikes 3 sätestatu.

PEICL-i artikkel 4:203 lg 3 järgi kui kindlustusjuhtum on toimunud suurenenud riski tõttu, millest kindlustusvõtja oli või pidi teadlik olema, ei kuulu kindlustushüvitis väljamaksmisele, kui kindlustusandja ei oleks soostunud suurenenud riski üldse kindlustamagi. Kui kindlustusandja oleks siiski nõustunud suurenenud riski kindlustama kas siis kõrgema kindlustusmakse korral või erinevatel tingimustel, tuleks kindlustushüvitis välja maksta proportsionaalselt kindlustusmakse erinevusega või kooskõlas teistsuguste tingimustega.

Sarnaselt PEICL-ile näeb ka VSL § 34 lg 2 ette juhise proportsionaalseks kahjuhüvitise vähendamiseks juhul, kui kindlustusvõtja poolt antud ebaõige informatsiooni põhjal oli kindlustusandja arvutanud kindlustusmakse välja vastavalt väiksemale riskile ning oli valmis ka ainult väiksema ulatusega kahju tekkimiseks.¹⁸³ Seega kui kindlustusmakse oli kokkulepitud kindlustusvõtja või kindlustatu poolt antud vale või ebatäieliku informatsiooni

---

vähäinen huolimattomuus, siis tõlgib autor siin kesmist astet *huolimattomuus*, jota ei voida pitää vähäisenä hooletusena.

¹⁸¹ Norio-Timonen. *Op. cit*, lk 121-122.

¹⁸² Cousy. *Op. cit*, lk S132.

¹⁸³ Norio-Timonen. *Op. cit*, lk 123.

põhjal ja see on madalam kui oleks olnud tõese informatsiooni omamise korral, võetakse hüvitist vähendades arvesse kokkulepitud kindlustusmakse suhe kindlustusmaksesse, mida kindlustusandja oleks saanud siis, kui teave oleks olnud õige ja täielik. Väike erinevus antud informatsiooni ja korrektse ning täieliku teabe vahel ei õigusta siiski kindlustushüvitise vähendamist.

Näiteks kohaldub see reegel olukorras, kus tulekahjuriski vastu kindlustatud ehitist on laiendatud ja kindlustusandjale pole sellest teatatud ning seetõttu on ka kokkulepitud kindlustusmakse suurus väiksem, kui oleks olnud õigete andmete esitamise korral. Kuna kindlustatud eseme suurem pindala otseselt kindlustusrisi ei suurenda, ei saa kohaldada siin VSL § 34 lg-t 1, mis näeb ette, et tuleb arvestada, kuidas asjaolu, mille kohta ebaõiget teavet andis, on kaasa aidanud vara kahjustamise või kaotuse toimumisele. Kui kindlustatud eseme pindala on suurenenud võrreldes lepingu sõlmimisel kokkulepituga, siis sellisel juhul võetakse hüvitist vähendades arvesse kokkulepitud kindlustusmakse suhe kindlustusmaksesse, mida oleks saadud õige ja täieliku teabe korral.¹⁸⁴ Näiteks kui ehitise tuleohu vastu kindlustamisel on kindlustusmakseid kogutud summas 1000 eurot, aga ehitise laiendamise puhul oleks pidanud saama 1500 eurot, siis 9000 euro suuruse kahju korral makstakse ainult $\frac{2}{3}$ ($1000/1500$) hüvitisest ehk 6000 eurot.¹⁸⁵

Ka kõik analüüsitud Soome kindlustusseltsid on oma tüüptingimustes kehtestanud samasugused tagajärjed teavitamiskohustuse rikkumise puhuks ning samad reeglid hüvitise vähendamise ulatuse määramiseks.¹⁸⁶

3.1.2 Piirangud kindlustusandja täitmiskohustuse piiramisele

Võlaõigusseaduse kommentaaride kohaselt pole aga seadusandja eesmärgiks, et igasugune kindlustusrisi võimalikkuse suurenemine viiks kindlustusandja vabanemiseni oma täitmise kohustusest. Seetõttu näeb § 445 lg 3 ette neli erandit lõigetes 1 ja 2 sätestatule ehk asjaolud,

---

¹⁸⁴ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 124.

¹⁸⁵ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 121-122.

¹⁸⁶ Tapiola vakuutusehdot, punkt 10 lk 23; Pohjala vakuutusehdot, punkt 9.5.2; Fennia vakuutusehdot, punkt 5.2 lk 39; Lähivakuutus vakuutusehdot, punkt 5.2 lk 37; If yleiset sopimusehdot, punkt 4.2.2.

mille esinemise korral pole kindlustusandjal õigus oma täitmise kohustusest vabaneda ega ka seda piirata.¹⁸⁷

Esiteks ei vabane kindlustusvõtja oma täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtumi toimumise ajaks oli möödunud tähtaeg, mille jooksul võis kindlustusandja lepingu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise tõttu üles öelda või nõuda selle muutmist (§ 445 lg 3 p 1). Selleks ajaks on üks kuu ajast, mil kindlustusandja sai teada kindlustusriski suurenemisest. Niisiis kui kindlustusvõtja rikub §-s 443 sätestatud kohustust ega teata kindlustusriski suurenemisest, ei vabane kindlustusandja oma täitmise kohustusest, kui ta peale riski suurenemisest teadasaamist ei ole ühe kuu jooksul nõudnud lepingu lõpetamist või muutmist.

Teiseks ei vabane kindlustusandja oma kohustustest, kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele (§ 445 lg 3 p 2). Igal üksikjuhtumil tuleb hinnata siin, kas just see kindlustusrisk, mis suurenes, aitas kaasa ka kindlustusjuhtumi toimumisele. Niisiis tuleb otsustada, kas kindlustusriski suurenemise ja kindlustusjuhtumi vahe on põhjuslik seos. Näiteks olukord, kui kindlustusvõtja on kindlustanud oma koduse vara ja kui kindlustusrisk on suurenenud seetõttu, et ukselukk on katki, siis juhul, kui välk lööb majja ja kogu kodune vara hävib, ei ole kindlustusandjal õigust vabaneda täitmise kohutusest ega ka seda vähendada.¹⁸⁸

Veel ei vabane kindlustusandja oma kohustustest, kui suurem kindlustusrisk ei oleks mõjutanud kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust ega ulatust (§ 445 lg 3 p 3). Tavaliselt peaks suurem risk siiski kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust või ulatust mõjutama. Küll aga on pooltel võimalik teisiti kokku leppida.¹⁸⁹

Viimaks ei vabane kindlustusandja oma täitmise kohustusest ka siis, kui kindlustusriski võimalikkus suurenes kindlustusandja süü tõttu (p 4). Näiteks võib esineda olukord, kus kindlustatud sõiduki aken lõhutakse, kuid kindlustusandja viivitab põhjendamatult sõiduki ülevaatamisega ning seetõttu sõiduk varastatakse. Kui kindlustusriski suurenemises on süüdi mõlemad, nii kindlustusandja kui ka kindlustusvõtja, tuleks pidada siiski võimalikuks kindlustusandja täitmiskohutuse ulatuse vähendamist.¹⁹⁰ VÕS § 427 esimese lõike järgi on eeltoodud erandid imperatiivsed ehk pole lubatud lepinguga nendest sätetest kindlustusvõtja

¹⁸⁷ Lahe. VÕS II § 445/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁸⁸ Lahe. VÕS II § 445/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁸⁹ Lahe. VÕS II § 445/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

¹⁹⁰ Lahe. VÕS II § 445/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

kahjuks kõrvale kalduda. Kõik nimetatud välistused on valdavalt ära toodud ka kindlustusseltside tingimustes.¹⁹¹

PEICL-i kommentaaride kohaselt on artikli 4:202 lg 3 eesmärk kaotada sellised lepingutingimused, mis näevad ette rikkumise korral automaatse kindlustuskaitse lõppemise. Kuivõrd teavitamiskohustuse rikkumine kindlustusvõtja poolt ei too ilmingimata endaga kaasa kindlustusandjatele tõsiseid tagajärgi, siis pole ka õigustatud kindlustusandjate täielik vabanemine oma kohustusest. Artikli 4:202 mõte on, et teavituskohustuse rikkumise õiguslikud tagajärjed peavad olema seotud ja proportsionaalsed rikkumise raskusega. Niisiis näeb artikli 4:202 lg 3 ette, et kindlustusandjad ei ole õigustatud hüvitise maksmisest keelduma, kui kindlustusjuhtum leiab aset küll kindlustuskaitsega kaetud riski realiseerumise tulemusena, kuid kindlustusjuhtum pole põhjustatud riski suurenemisest, või siis realiseerub küll kindlustatud risk, kuid puudub põhjuslik seos rikkumise ja kindlustusjuhtumi toimumise vahel. Sellisel juhul tuleb kindlustusandjal oma kohustus täita proportsionaalselt kooskõlas artikli 4:203 lg-ga 3.¹⁹²

Analoogne regulatsioon on sätestatud ka VÕS § 445 lg 3 punktides 2 ja 3, mis näevad ette, et kindlustusandja ei vabane kindlustuslepingu täitmise kohustusest kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses, kui kindlustusjuhtum toimub pärast riski suurendamist ja kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja/või suurem kindlustusrisk ei oleks mõjutanud kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust ega ulatust.

Ka Soome VSL § 34 järgi on kindlustushüvitise vähendamiseks või maksmisest keeldumise eelduseks põhjuslik seos riski suurenemise ja kindlustusjuhtumi vahel.¹⁹³ Põhjuslik seos on olemas näiteks juhul, kui tulekahjuriski vastu kindlustatud ehitises tehakse ilma kindlustusandjat eelnevalt teavitamata keevitustöid ja keevitussäde põhjustab tulekahju. Kui aga tulekahju põhjustab kuritahtlik süütamine, siis ei esine ka põhjuslikku seost ning seetõttu pole kindlustusandja õigustatud hüvitist vähendada või maksmisest keelduma.¹⁹⁴

Samuti näeb VSL ette veel piiranguid kindlustusandja võimalusele tugineda riski suurenemisele oma täitmiskohustuse vähendamisel. Näiteks ei saa kindlustusandja tugineda riski suurenemisele, kui muutunud tingimused on taastunud vastavalt esialgsele olukorrale ja

¹⁹¹ Swedbank üldtingimused, punktid 15.5.1 – 15.5.4; Seesam üldtingimused, punkt 15.5; Ergo üldtingimused, punktid 16.4.1.- 16.4.4.

¹⁹² PEICL-i kommentaarid, lk 184-185.

¹⁹³ Norio-Timonen. *Op. cit*, lk 121-122.

¹⁹⁴ Hoppu, Hemmo. *Op. cit*, lk 153-154.

kui riski suurenemisel pole enam tähtsust kindlustusandja jaoks (VSL § 35 lg 4). Samuti ei saa kindlustusandja tulenevalt riski suurendamisest oma kohustusi piirata siis, kui kindlustusandja on põhjustanud riski suurenemise hädaseisundis olles (VSL § 36 lg 2).

Nii VÕS-is, VSL-is kui ka PEICL-is leiduv reegel, mis nõuab kindlustusandjalt hüvitise maksmist juhul, kui tekkinud kahju pole seotud riski suurenemisega, on olemas ka veel näiteks Taanis, Saksamaal ja Portugalis. Leedu tsiviilkoodeksi kohaselt on riski suurenemisest mitteteatamise korral kindlustusandja kohustatud hüvitama kahju kuni ulatuseni, mida saadud kindlustusmaks kattis. Rootsi õigus võimaldab kindlustusandjal vähendada kindlustushüvitist kooskõlas sellega, mis on mõistlik, kui hinnata avaldamata jäetud fakti olulisust kindlustusandja jaoks kindlustatava riski hindamisel.¹⁹⁵

Kuigi VÕS-i järgi kindlustusandja ei vabane kindlustuslepingu täitmise kohustusest kui kindlustusriski võimalikkuse suurenemisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja siis, kui suurem kindlustusrisk ei oleks mõjutanud kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivust ega ulatust, on ikkagi kindlustusvõtja rikkumise tagajärjeks kindlustusandja vabanemise oma hüvitamise kohustusest. See tähendab, et Eesti õigus ei näe ette hüvitise vähendamist ning reegleid vähendamise määra otsustamiseks, vaid sätestab otsesõnu, et kindlustusandja vabaneb oma täitmiskohustusest teatud eelduste esinemise korral. Autor leiab, et ka Eesti õiguses võiks olla teavitamiskohustuse rikkumise puhul konkreetselt seaduses sätestatud, et kindlustusandjal on õigus kas vähendada makstavad hüvitist või halvemal juhul täielikult hüvitisest keelduda. Samuti oleks kasulik määrata juhised, mille alusel hüvitise vähendamine otsustatakse.

3.1.3 Kindlustusvõtja süüga arvestamine täitmiskohustuse hindamisel

VVG § 26 lg 2 kohaselt vabaneb kindlustusandja oma kindlustuslepingu täitmise kohustusest juhul, kui kindlustusvõtja ei teata riski suurenemisest tahtlikult, samas kui kindlustusvõtja jätab käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata ning tema käitumine on kvalifitseeritav raske hooletusena, vabastab eelviidatud säte kindlustusandja tema täitmise kohustusest üksnes osaliselt. Seega on VVG siin võrreldes VÕS-iga oluliselt kindlustusvõtja sõbralikum, kuna

---

¹⁹⁵ PEICL-i kommentaarid, lk 185.

võimalike rikkumiste puhul ei vabane kindlustusandja hooletuse korral enda kohustuste täitmisest.

Ka Soome VSL arvestab kindlustusandja hüvitamiskohustuse määramisel kindlustusvõtja süüga. Nimelt kui põhjuslik seos riski suurendava muutuse ja kindlustusjuhtumi toimumise vahel on olemas, tuleb kindlasti hüvitise ulatuse määramisel VSL §-i 34 kohaselt hinnata ka kindlustusvõtja või kindlustatud isiku võimalikku hooletust ja selle määra ning veel teisigi üldisi asjaolusid. Kui tegemist on tavalise hooletuse, raske hooletuse või isegi tahtlusega, võib ette tulla olukordi, kus ei ole põhjendatud täielikult hüvitamisest keeldumine, vaid võiks kahju hüvitada osaliselt.¹⁹⁶

VSL-i järgi tuleb hooletuse määra hinnates võtta arvesse kindlustusvõtjaga sarnase isiku võimalus antud olukorras aru saada sellest, et asetleidnud muutused suurendasid oluliselt kindlusriski.¹⁹⁷ Kuna kindlustuslepingu tingimustes on alati ära toodud olukorrad, mille puhul teavitamist nõutakse, siis seletuskirja järgi on kindlustusvõtja hooletuse määra hindamine oluliselt seotud kindlustuslepingu sätete arusaadavuse ja ühetähenduslikkusega.¹⁹⁸ Näiteks ei saa tavaliselt väga üldsõnaliste ja ebatäpsete tingimuste põhjal eeldada, et kindlustusvõtja oskaks otsustada, millest tal teavitada tuleb. Samas aga selgelt lepingutingimustes toodud asjaoludest teavitamata jätmist saab sagedamini pidada hooletuseks.¹⁹⁹ Niisiis arvestab ka Soome õigus rikkumise tagajärje määramisel kindlustusvõtja süüastmega ning lihtsalt hooletusest teavitamata jätmise korral ei ole ka kindlustusandjal õigus oma kohustusest vabaneda. Teavitamiskohustuse rikkumise hindamisel on olulise tähtsusega kindlustusandja tegevus lepingutingimuste loomisel. Kui need ei ole piisavalt arusaadavad, ei saa kasutada ka kindlustusvõtja suhtes sanktsioone.

Ka Läti kindlustuslepinguseadus arvestab kindlustusvõtja rikkumise süülisusega. Läti kindlustuslepinguseaduse artikli 18 kohaselt kui kindlustatud isik või kindlustusvõtja käitus pahatahtlikult või raskelt hooletult ega teavitanud kindlustusandjat riski suurenemisest, siis vabaneb kindlustusandja enda täitmiskohustusest. Kindlustusvõtja süü puudumisel korral on aga ka kindlustusandja kohustatud tasuma kindlustushüvist. Samas kindlustusvõtja tavalise hooletuse puhul peab kindlustusandja tasuma hüvitist vastavalt proportsioonile, kui palju oleks olnud kindlustusmakse suurem siis, kui kindlustusandja oleks riskiasjaoludest teadlik olnud.

---

¹⁹⁶ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 153-154.

¹⁹⁷ Hoppu, Hemmo. *Op. cit.*, lk 153.

¹⁹⁸ K. Lehtipuro jt. *Op. cit.*, lk 187.

¹⁹⁹ Norio-Timonen. *Op. cit.*, lk 123.

Rootsis kehtiva regulatsiooni kohaselt kui kindlustusvõtja rikub kohustust teavitada kindlustusandjat riski suurenemisest, võib kindlustushüvitist vähendada vastavalt sellele, mis on mõistlik, võttes arvesse lisaks teistele faktoritele ka seda, kas rikkumine oli tahtlik või hooletusest põhjustatud.²⁰⁰

Autor leiab, et kohustuste rikkuja süüga arvestamine on igati mõistlik lähenemisviis. Karmim tagajärg on õiglane nende kindlustusvõtjate suhtes, kes rikuvad teavitamiskohustust kas tahtlusest või raskest hooletusest, samas aga ei peaks sama karmid tagajärjed kohalduma neile kindlustusvõtjatele, kes rikkusid oma kohustusi hooletusest või polnud rikkumine üldse süüline. Näiteks võib selleks olla juhtum, kus isikul puuduvad teadmised arusaamiseks, et tegemist võiks olla riski suurenemise olukorraga ja ta jätab seetõttu ka täitmata oma teavitamiskohustuse.

3.2 Kindlustusandja täitmiskohustus riski suurendamise korral

3.2.1 Riski suurendamise keelu rikkumine

Kui kindlustusvõtja rikub keeldu suurendada kindlustusriski võimalikkust või lubada selle suurendamist teiste poolt, siis VÕS § 445 lg 2 kohaselt vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses, kui kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist.

Niisiis kui kindlustusrisk suureneb kindlustusvõtjast tulenevatel asjaoludel ehk siis kas kindlustusvõtja ise suurendab kindlustusriski võimalikkust või teevad seda isikud, kelle eest kindlustusvõtja vastutab ja kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist, siis on kindlustusandja täitmiskohustust piiratud. Kindlustusandja täitmiskohustus väheneb ulatuses, milles kindlustusriski võimalikkus suurenes. See kehtib ka juhul, kui kindlustusvõtja teatas kindlustusandjale nõuetekohaselt kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest, samuti juhul, kui kindlustusvõtja küll rikkus oma teatamiskohustust, kuid kindlustusandja teadis või pidi teadma kindlustusriski suurenemisest.²⁰¹

---

²⁰⁰ PEICL-i kommentaarid, lk 185, 187.

²⁰¹ Lahe. VÕS II § 445/3.1.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

Ka kindlustusseltside tüüptingimuste kohaselt kui kindlustusvõtja rikub keeldu suurendada kindlustusrisiki või lubada selle suurendamist isikutel, kelle eest ta vastutab, ja kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusrisiki suurenemist, vabaneb kindlustusandja oma täitmiskohustustest ulatuses, mille võrra on kindlustusrisk suurenenud kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu.²⁰²

Mõnevõrra erinevalt reguleerivad riski suurendamise keelu rikkumise tagajärgi RSA ja If. RSA tingimuste järgi kui kindlustusvõtja rikub kindlustusrisiki võimalikkuse suurendamisest hoidumise kohustust, vabaneb RSA kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusjuhtum toimub pärast ühe kuu möödumist ajast, mil RSA oleks pidanud teate kätte saama, välja arvatud juhul, kui ta teadis ajal, mil ta oleks pidanud teate kätte saama, kindlustusrisiki võimalikkuse suurenemisest või pidi seda teadma.²⁰³ Seega RSA ei näe ette kindlustusvõtja vabanemist oma täitmiskohustusest vaid ulatuses, mille võrra on kindlustusrisk suurenenud, vaid kehtestab üldise vabanemise õiguse.

Ifi tingimused näevad ette, et kui kindlustusvõtja või isik, kelle eest kindlustusvõtja vastutab, rikub kindlustusrisiki suurendamise keeldu ja kindlustusjuhtum toimub 31 päeva jooksul pärast kindlustusrisiki suurendamist, on kindlustusandjal, arvestades rikkumise asjaolusid, õigus kindlustushüvitise maksmisest keelduda või kindlustushüvitist vähendada.²⁰⁴ Seega erinevalt seadusest ja teiste kindlustusseltside tingimustest ei luba RSA ja If kindlustusandjal oma täitmiskohustust piirata siis, kui kindlustusvõtja on küll riski suurendanud, kuid kindlustusjuhtum toimub alles rohkem kui kuu või konkreetsemalt 31 päeva pärast riski suurendamist. Siiski ei pane see kindlustusvõtjat kuidagi soodsamasse positsiooni, kuna teavitamiskohustust on tal niikuinii ja kui kindlustusandja rikub seda kohustust ning kindlustusjuhtum toimub 31 päeva pärast aega, mil kindlustusandja oleks pidanud teate riski suurenemisest kätte saama, vabaneb kindlustusandja ikkagi oma täitmise kohustusest.

Samuti toovad enamik kindlustusseltse ka siin välja välistused, millal pole kindlustusandjal riski suurendamise korral õigus oma kohustusest vabaneda. Nimelt sarnaselt teavitamiskohustuse rikkumisele ei kohaldata riski suurendamise keelu rikkumise tagajärgi ettenägevaid sätteid juhul, kui kindlustusjuhtumi toimumise ajaks oli möödunud tähtaeg, mille jooksul võis kindlustusandja kindlustuslepingu kindlustusrisiki suurenemise tõttu üles öelda või nõuda selle muutmist, kuid kindlustusandja ei olnud kindlustuslepingut üles öelnud ega

---

²⁰² Swedbank üldtingimused, punkt 15.4; Seesam üldtingimused, punkt 15.4; Ergo üldtingimused, punkt 16.3.

²⁰³ RSA autokindlustuse tingimused, punkt 7.4.

²⁰⁴ If üldtingimused TG-20111-EST, punkt 49; If üldtingimused ÜÜ 20021, punkt 51.

kindlustuslepingu muutmist nõudnud; kindlustusriski suurenemine ei mõjutanud kindlustusjuhtumi toimumist; suurem kindlustusrisk ei mõjutanud kindlustusandja täitmiskohustuse kehtivust ning ulatust ning kindlustusrisk suurenes kindlustusandja süü tõttu.²⁰⁵

VÕS sätestab, et kindlustusandja vabaneb hüvitamise kohustusest kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses. Võlaõigusseaduse kommentaarides pakutakse välja võimalus, kuidas arvutada välja kindlustushüvitise vähendamise määr. Otsustamaks, mis ulatuses vähendada kindlustusandja täitmise kohustust, võiks kommentaaride kohaselt näiteks kasutada kindlustusmaksete erinevust. Selle järgi võiks arvestada kindlustusmakse, mida kindlustusvõtja tasus, erinevust sellest kindlustusmaksest, mida ta oleks pidanud tasuma suurenenud kindlustusriski korral. Kindlustusandja täitmise kohustust tuleks siis vähendada proportsionaalselt selle erinevusega.²⁰⁶

Swedbank reguleerib oma kindlustuslepingute üldtingimustes, et hüvitise väljamaksmisest keeldumise või hüvitise vähendamise, samuti hüvitise vähendamise määra otsustab kindlustusandja lähtudes rikkumise ulatusest ning selle mõjust kahju tekkimisele.²⁰⁷ Ergo aga sätestab lihtsalt, et kindlustuslepingu täitmisest vabanemise ulatuse otsustab kindlustusandja.²⁰⁸ Niisiis jäetakse lepinguga sageli hüvitise vähendamise määr kindlustusandja suvaotsustuseks.

Vastavalt PEICL-i artikkel 4:203 lg-le 3 kui kindlustusjuhtum on toimunud suurenenud riski tõttu, millest kindlustusvõtja oli või pidi teadlik olema, ei kuulu kindlustushüvitis väljamaksmisele, kui kindlustusandja ei oleks soostunud suurenenud riski üldse kindlustamagi. Kui kindlustusandja oleks siiski nõustunud suurenenud riski kindlustama kas siis kõrgema kindlustusmakse korral või erinevatel tingimustel, tuleks kindlustushüvitis välja maksta proportsionaalselt kindlustusmakse erinevusega või kooskõlas teistsuguste tingimustega.

Niisiis PEICL-i kohaselt kui kindlustusrisk on suurenenud, kuid kindlustusandja pole veel lepingut lõpetanud ja toimub kindlustusjuhtum, tuleb kindlustushüvitis välja maksta. Kui kindlustusjuhtum on põhjustatud riski suurenemisest ja kui suurenemine on üks nendest, millest kindlustusvõtja teadis või pidi teadma enne kindlustusjuhtumi toimumist, siis kehtib

---

²⁰⁵ Swedbank üldtingimused, punkt 15.5; Seesam üldtingimused, punkt 15.5; Ergo üldtingimused, punkt 16.4.

²⁰⁶ Lahe. VÕS II § 445/3.1.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

²⁰⁷ Swedbank üldtingimused, punkt 20.2.

²⁰⁸ Ergo üldtingimused, punkt 21.2.

proportsionaalsuse reegel, mille kohaselt saab kindlustusandja vaid proportsionaalselt kindlustushüvitist vähendada, kui kindlustusandja oleks kindlustanud riski ka kõrgema hinnaga. Ainult kindlustamatu riski korral eksisteerib täielik kindlustuskaitse kaotus.²⁰⁹

PEICL-i kommentaaride kohaselt võiks artikli 4:203 lg 3 kohane proportsionaalne kindlustushüvitise vähendamine toimuda järgmiselt. Esimene samm võiks olla oletuslik kindlustusmakse kindlakstegemine, mis oleks olnud siis, kui kindlustusvõtja oleks käitunud kooskõlas oma teavitamiskohustusega. Kindlustussummat tuleb sellisel juhul vähendada proportsioonis hüpoteetilise makse ja tegeliku makse vahega. Selline hüvitise vähendamise viis on kooskõlas võlaõigusseaduse kommentaarides välja pakutud võimaliku hüvitise vähendamise käiguga. Lisaks on selliseid reegleid nii Belgias, Prantsusmaal, Kreekas, Luksemburgis, Portugalis kui ka Hispaanias²¹⁰.

On ka sellist lähenemist, mille korral ei peaks kindlustusandja üldse kindlustushüvitist maksma, kui ta suurenenud riskist teadlik olles poleks sellist riski üldse kindlustanud. Lisaks eksisteerib ka selline grupp siseriiklikke seadusi, mis näeb ette kindlustushüvitise vähendamise kooskõlas kindlustusvõtja süü tasemega. Nii on see näiteks Soomes, Saksamaal ja Rootsis.²¹¹

Kui kindlustusvõtja ei tea ega peagi teadma riski suurenemisest, ei peaks PEICL-i kohaselt ka tema õigusi ülemäära piirama. Seega artikli 4:203 lg 3 näeb ette, et sellisel juhul tuleb kindlustushüvitis kindlustusvõtjale täielikult välja maksta. Sama asi on ka siis, kui kindlustusvõtja teab või peaks teadma kindlustusriski suurenemisest, kuid ei esine põhjuslikku seost riski suurenemise ja kahju vahel. Siiski kui kindlustusvõtja teab või peab teadma riski suurenemisest ja esineb ka põhjuslik seos riski suurenemise ja kindlustusjuhtumi toimumise vahel, määratakse kindlustushüvitise artikli 4:203 lg 3 järgi ehk proportsionaalselt.²¹²

Ka VÕS näeb sarnaselt PEICL-ile ette, et kui kindlustusriski suurenemisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ega kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivusele ja ulatusele, ei tohi kindlustusvõtja õigusi piirata, vaid kindlustushüvitis tuleb täielikult välja maksta. Siiski seisneb oluline erinevus kindlustusvõtja teadmises riski suurenemisest. Kui PEICL sätestab, et kindlustusvõtja teadmatuse korral suurenenud riskist tuleb hüvitis täielikult

---

²⁰⁹ Cousy. *Op. cit.*, lk S132.

²¹⁰ PEICL-i kommentaarid, lk 187.

²¹¹ PEICL-i kommentaarid, lk 187.

²¹² PEICL-i kommentaarid, lk 186.

välja maksta, siis VÕS sellist lähenemist ei tunnista. VÕS-is kehtib abstraktne riski suurendamise keeld ja teavitamiskohustus, mis ei ole seotud kindlustusvõtja teadmisega. Seega võib asuda seisukohale, et PEICL pakub kindlustusvõtjale antud situatsioonis märksa tugevamat kaitset kui VÕS, kuna kindlustusvõtja jaoks kõige ebasoovitavam tagajärg, milleks on kindlasti kindlustusvõtja vabanemine oma täitmiskohustusest, saabub VÕS-is ka siis, kui kindlustusvõtja suurendab riski iseenese teadmata. Autori arvates on VÕS siin põhjendamatult karm. Kindlasti tuleks kindlustusvõtjale kohalduva sanktsiooni määramisel arvestada kindlustusvõtja teadmisega oma rikkumisest.

Siseriiklikes õigusaktides on kindlustusvõtja kohustuste rikkumise puhul märgatav tendents, mille kohaselt liigutakse õigusaktides järk-järgult „kõik või mitte midagi“ printsiibilt kindlustushüvitise proportsionaalse vähendamiseni, kui kindlustusjuhtum leidis aset enne kindlustuslepingu lõpetamist.²¹³ Ka uue VVG-ga on erinevalt vanast seadusest hüljatud „kõik või mitte midagi“ põhimõtte hüvitise maksmisel ja on liigutud tarbijasõbralikumale lähenemiseni, mille kohaselt kui peale lepingu sõlmimist kindlustusvõtja rikub raskest hooletusest oma lepingulisi kohustusi, siis sellise rikkumise määr määrab ka makstava hüvitise suuruse.²¹⁴ Siiski on pettusega riski suurendamise korral kindlustusandja üldiselt õigustatud makse täielikult kinni pidama (näiteks Saksamaal, Kreekas, Portugalis ja Hispaanias).²¹⁵

Näiteks VVG-s rakendatud printsiibiga on rajatud põhjuslik seos kindlustusvõtja süüastme ning kindlustusandja täitmise kohustuse ulatuse vahele, mis vabastab kindlustusandja täielikult tema täitmiskohustusest üksnes harvadel juhtudel. VVG § 26 lg 1 kohaselt vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest üksnes juhul, kui kindlustusvõtja põhjustas riski suurenemise tahtlikult. Juhul kui kindlustusvõtja põhjustab riski suurenemise hooletu käitumise tõttu, on kindlustusandjal õigus oma täitmise kohustusest üksnes osaliselt vabaneda.

Eestis kehtiva regulatsiooni kohaselt kui kindlustusvõtja on kindlustusandja nõusolekuta oluliselt suurendanud riski võimalikkust ja suurenenud risk omas mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ning kindlustusandja täitmise kohustuse kehtivusele ja ulatusele, on kindlustusandjal alati võimalus vabaneda kahju hüvitamise kohustusest teatud ulatuses. Selle juures ei oma tähtsust see, kas kindlustusvõtja või isik, kelle eest ta vastutab, on kohustusi

---

²¹³ PEICL-i kommentaarid, lk 187.

²¹⁴ K. Noussia. Reflections of the new German Insurance Contracts Law. - Journal of Business Law 2009/3, lk 266.

²¹⁵ PEICL-i kommentaarid, lk 187

rikkunud süüliselt või mitte.²¹⁶ Seega on VVG võrreldes VÕSi-ga oluliselt tarbijakesksem, kuna võimalike rikkumiste puhul ei vabane kindlustusandja hooletuse korral enda kohustuste täitmisest.

Riigikohus on pidanud hindama, kas tegemist oli riski suurendamisega, kui kindlustatud esemeks olevas motellis oli lepingu sõlmimise ajal olnud valve, kuid elektrivõla tõttu lülitati elekter välja, mille tulemusena polnud enam võimalik hoonet kasutada ning majandustegevus lõpetati ja puudus ka valve. Ringkonnakohtu hinnangul, mida Riigikohus kinnitas, oli sellisel juhul kindlustusvõtja ettevõtte majandustegevuse lõpetamisega kindlustatud objektil suurendanud kindlustusriski ega võtnud midagi ette, et hoida valve säilitamisega riski vähemalt samal tasemel. Seetõttu oli kindlustusandjal õigus kindlustushüvitist vähendada, sest kindlustusvõtja rikkus kindlustuslepingut. Ka leidis kohus, et ainult kindlustusriski suurendamine ei põhjistanud tulekahju, küll aga soodustas seda, ning seega oli hüvitise väljamõistmine 20% ulatuses põhjendatud. Niisiis luges kohus sellisel juhul kindlustusvõtja tegevust küll kindlustusriski suurendamiseks, kuid kuna tulekahju ei põhjistanud mitte ainult nimetatud riski suurendamine, ei olnud põhjendatud ka täielik kindlustusvõtja vabanemine oma täitmiskohustusest, vaid kohtu hinnangul tuli hüvitis siiski osaliselt välja maksta.²¹⁷

Autor ei nõustu eelmainitud Riigikohtu otsusega ja just selles osas, kus kohus leidis, et hüvitise väljamõistmine on põhjendatud ainult 20% ulatuses. VÕS § 445 lg 2 järgi väheneb kindlustusandja täitmiskohustus kindlustusriski suurendamise korral ulatuses, milles kindlustusriski võimalikkus suurenes. Kohus leidis ka ise, et ainult kindlustusriski suurendamine ei põhjistanud tulekahju, küll aga soodustas seda. Autor leiab, et valve puudumisest tulenev riski võimalikkuse suurenemine ei olnud kindlasti 80%. Kuna tulekahjuriski vastu oli kindlustatud motell, kus majandustegevus lõpetati, siis võib arvata, et majandustegevuse lõpetamisega ühtlasi vähenes ka oluliselt tulekahjurisk.

Ka siin võib sellise lähenemise toetuseks võib tuua Saksamaa kindlustuslepinguseaduse kommentaarid²¹⁸, mille kohaselt risk ei ole suurenenud, kui riski suurendavad asjaolud ning riski vähendavad asjaolud on omavahel tasakaalus. Kuivõrd tegutsevas motellis viibib tavaliselt palju erinevaid inimesi, sageli suitsetatakse ja tarbitakse alkoholi, siis majandustegevuse lõppemisega risk korraga nii suurenes kui ka vähenes. Kokkuvõttes võis autori hinnangul risk pigem mõnevõrra isegi vähendada. Seega ei pea autor kuidagi

²¹⁶ K. Aavik. Kindlustusandja täitmiskohustuse piirangud vabatahtlikus kahjukindlustuses. Tartu Ülikool, 2009, lk 17-18.

²¹⁷ RKTKo 3-2-1-131-04.

²¹⁸ A. Matusche-Beckmann. VVG grosskommentar § 23/9. *Op. cit.*

põhjendatuks kindlustushüvitise väljamaksmise vähendamist 80%. Hüvitise oleks pidanud kas täielikult välja maksuma või siis kui leida, et majandustegevuse puudumine hoones siiski soodustas süütamist, võiks vähendada hüvitist maksimaalselt 20%.

Kui kaupluse hoone, seadmete ja kauba kindlustamise lepingu järgi pidi kindlustuskohas olema ka tulekahjusignalisatsioon, mis aga tegelikkuses puudus, on maakohus leidnud, et kindlustusandja oli õigustatud vähendama hüvitist 50% võrra, kuna kindlustusvõtja poolt lepingu rikkumine tulekahjusignalisatsiooni paigaldamata jätmise näol põhjustas piisava tõenäosusega suurema kahju. Ringkonnakohus nõustus siin maakohtu järeldusega, et tulekahjusignalisatsiooni puudumine on otseselt kahju suurust mõjutavaks teguriks ning seega oli kindlustusandjal õigus kindlustushüvitist vähendada.²¹⁹ Ka autor nõustub selle seisukohaga. Kindlustuslepingut sõlmides oli kokku lepitud tulekahjusignalisatsiooni olemasolus ja kohus on piisavalt oma otsuses põhjendanud, kuidas signalisatsiooni puudumine tegi võimalikuks suurema kahju tekkimise.

Samas on Soome kindlustuse vahelkohus pidanud mõistlikuks ainult 25% võrra hüvitise vähendamist siis, kui kindlustustingimuste järgi oli keelatud riiete või muu kergestisüttiva materjali kuivatamine ja hoidmine kerise kohal või selle vahetus läheduses ning tulekahju tekkis kerise lähedal kuivatatud riiete süttimisest.²²⁰ Sellisel juhul oli kindlustusvõtja käitumine olnud otseses seoses kahju tekkimisega, kuid kindlustusandjal oli siiski kohustus 75% kahjust hüvitada. Järelikult võib Soomes olla kindlustusvõtja raskemate rikkumiste puhul garanteeritud siiski suurem hüvitis kindlustusandja poolt.

Veel on Ringkonnakohus vähendanud sõidukijuhi haigushoost põhjustatud liiklusõnnetuse puhul kindlustushüvitise väljamaksmise kohustust 30% võrra, kuna leidis, et oma haigusest teadlik sõidukijuht ei teinud enne sõiduki juhtima asumist kõike endast olenevat, et hoida ära haigushoo tekkimist madala veresuhkru taseme tõttu ja nii vähendada kindlustusrisi.²²¹ Samamoodi on Soome kindlustuse vahelkohus pidanud põhjendatuks vähendada makstavat hüvitist 1/3 võrra, kui diabeeti põdev isik istus rooli ja põhjustas liiklusõnnetuse, kuigi ta tundis end eelnevalt halvasti, kuid ei teinud midagi, et tõsta oma veresuhkru taset.²²² Ka siin nõustub autor nimetatud otsustega, kuna sõidukijuhil oli võimalik vältida haigushoogu ehk mitte suurendada kindlustusrisi, kuid ta ei teinud seda ja istus sellegipoolest rooli ning

---

²¹⁹ TlnRnKo 2-05-15428.

²²⁰ Vakuutuslautakunta VKL 182/10, 15.12.2010. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=778> (05.04.2013).

²²¹ TrtRnKo 2-10-15145.

²²² Vakuutuslautakunta VKL 72/06, 27.04.2006. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=193> (05.04.2013).

põhjustas haigushoo tõttu liiklusõnnetuse. Samas aga ei ole Soomes peetud ööpäev magamata juhi puhul rooli istumist ja õnnetuse põhjustamist nii suureks rikkumiseks, mis õigustaks kindlustushüvitist vähendama.²²³

3.2.2 Kohustuse rikkumine, mille eesmärgiks oli vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist

Vastavalt VÕS § 452 lg 2 punktile 2 ei või kindlustusandja tugineda kokkuleppele, mille kohaselt ta vabaneb kindlustusjuhtumi toimumise puhul täitmise kohustusest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu, kui kindlustusvõtja rikub kohustust, mida ta pidi täitma kindlustusandja suhtes eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist, ja rikkumisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ega kindlustusandja täitmise kohustusele.

VÕS § 452 lg 2 p 2 eesmärk on piirata kokkulepete sõlmimist, mis võimaldavad kindlustusandjal vabaneda oma kohustuse täitmisest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu.²²⁴ On lubatud kokku leppida kindlustusvõtja kohustuses vähendada kindlustusriski või vältida kindlustusriski suurendamist, kuid ei saa sõlmida kokkulepet, mille kohaselt sellise rikkumise tagajärjeks on kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemine.²²⁵

Ka Riigikohus on analüüsinud kindlustusvõtja kohustuse rikkumist ja sellest tulenevat kindlustusandja õigust hüvitamisest keelduda või hüvitist vähendada. Riigikohus on leidnud, et kui kindlustusandja ja kindlustusvõtja olid kokku leppinud, et murdvarguse vastu kindlustamisel oli valvesignalisatsiooni paigaldamine kohustuslik ja kindlustusvõtja pidi tagama signalisatsiooniseadmete olemasolul nende korrasoleku ehk rakendumise ohu esinemisel ja häiresignaali edastamise turvaettevõttele ning sisselülitamise kindlustuskohast lahkumisel, siis kindlustusvõtja hooletuseks oli see, et ta ei märganud andurite kinnikatmist. Sellega rikkus kindlustusvõtja oma lepingujärgset kohustust, mis omas mõju ka kahju tekkimisele ning seetõttu oleks kindlustuslepingute sõlmimise üldtingimuste punkti 5.4.1 alusel kindlustusandjal õigus keelduda hüvitise maksmisest. Kohtuotsuse kohaselt:

---

²²³ Vakuutuslautakunta VKL 598/07. 22.11.2007. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=135> (05.04.2013).

²²⁴ Lahe. VÕS II § 452/1. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

²²⁵ Lahe. VÕS II § 452/3.2. - Varul jt (koost). *Op. cit.*

*„Üldtingimuste p 5.4.1 ei anna kolleegiumi arvates kindlustusandjale õigust ilma põhjendamata keelduda hüvitise väljamaksmisest. Kindlustusandjal on kohustus põhjendada, miks ta ei kaalu nimetatud punktis sätestatud hüvitise vähendamise võimalust ja milliste tingimuste olemasolul oleks seda olnud võimalik teha. /../ Kolleegiumi arvates tuleks hüvitise keeldumise või vähendamise otsustamise korral kaaluda muuhulgas ka seda, kuivõrd kindlustusvõtja tegevus või tegevusetus suurendas kindlustusjuhtumi saabumise riski.“*²²⁶ Niisiis on Riigikohus praegusel juhul tõlgendanud kindlustusandja üldtingimusi kooskõlas VÕS § 452 lg 2 punktiga 2, mille kohaselt tuleb kindlustushüvitise maksmisest keeldumisel või hüvitise vähendamisel alati hinnata rikkumise mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele, mitte konstateerida vaid, et kindlustusvõtja on rikkunud oma lepingulist kohustust ning keelduda seetõttu hüvitamisest.

Veel on Riigikohus pidanud andma hinnangu kindlustusvõtja võimalikele kindlustuslepingust ja seadusest tulenevate kohustuste rikkumisele olukorras, kus kindlustusandja oli kindlustanud kindlustusvõtja ehitismaterjalide laos paiknevad kaubad muu hulgas murdvarguse ja röövimise riski vastu ning vargad viisid ära 609 211 krooni väärtuses kaupu. Riigikohus leidis siin: *„VÕS § 452 lõike 2 p 2 kohaselt ei või kindlustusandja tugineda kokkuleppele, mille kohaselt ta vabaneb kindlustusjuhtumi toimumise puhul täitmise kohustusest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu, kui kindlustusvõtja rikub kohustust, mida ta pidi täitma kindlustusandja suhtes eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist, ja rikkumisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ega kindlustusandja täitmise kohustusele. Vastavalt VÕS § 427 lõikele 1 on VÕS §-s 452 sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe tühine. Seega peab ka käesoleval juhul hageja väidetav kindlustuslepingu rikkumine olema mõjunud kindlustusjuhtumi toimumisele ja/või kindlustusandja täitmise kohustusele.“*²²⁷ Seega tuleb alati kindlustushüvitise väljamaksmisest keeldumise hindamisel analüüsida kindlustuslepingu rikkumise mõju täitmiskohustusele, mitte piirduda vaid nentimisega, et kuna kindlustusvõtja on rikkunud mõnda lepingust tulenevat kohustust, on kindlustusandja vabanenud kahju hüvitamise kohustusest.

Ka leidis Riigikohus selles asjas, et hageja peab tõendama kindlustushüvitise saamiseks kindlustusjuhtumi saabumise ja kahju suuruse ning kostja peab hüvitise väljamaksmisest keeldumise õigustamiseks tõendama, et hageja rikkus kindlustuslepingut (sh ohutusnõudeid). Lõpliku lahendi tegi asjas ringkonnakohus, kes leidiski, et kuivõrd kostja pole tõendanud

---

²²⁶ RKTko 3-2-1-25-04.

²²⁷ RKTko 3-2-1-17-06.

hageja lepingu rikkumist, siis tuleb kindlustushüvitis välja maksta.²²⁸ Autor nõustub siin kohtute hinnanguga, mille kohaselt ei saa nõuda kindlustusvõtjalt selle tõendamist, et ta pole oma lepingust ja seadusest tulenevaid kohustusi rikkunud. Kindlustusvõtja huvidega on kooskõlas see, kui peale kindlustusjuhtumi toimumist hüvitise saamiseks tuleb kindlustusvõtjal tõendada vaid kindlustusjuhtumi saabumist ja tekkinud kahju ning kui kindlustusandja ei nõustu tekkinud kahju hüvitama, tuleb tal ise tõendada keeldumise aluseks olevaid asjaolusid. Ka hiljem on Riigikohus korranud oma seisukohta, et kindlustusandja kohustuseks on põhjendada ja tõendada, kas või kuivõrd mõjutas kindlustuslepingu rikkumine liiklusõnnetuse toimumist.²²⁹

Veel on Riigikohus pidanud analüüsima kindlustusandja kahju hüvitamise kohustust kindlustusvõtja võimaliku lepingurikkumise korral. Vaidlus käis selle üle, kas asjaolu, et juht ületas oluliselt sõidukiirust, mõjutas kindlustusjuhtumi saabumist või mitte ning kas sõidukikindlustuse lepingu rikkumine vabastas kindlustusandja kahju hüvitamise kohustusest. Üldtingimuste punkti 23.4 kohaselt pidi sõidukijuht järgima liikluskorraldusvahendite või õigusaktidega kehtestatud sõidukiiruse piirmäärasid, vastasel korral vabanes kindlustusandja hüvitamiskohustusest. Riigikohus selgitas: „*Kohtud kohaldasid VÕS § 452 lg 2 p 2, leides, et kostja vabaneb kindlustushüvitise maksmise kohustusest üldtingimuste p 23 järgi, sest veoauto juht ei järginud liikluskorraldusvahendite või õigusaktidega kehtestatud sõidukiiruse piirmäärasid,/ .../, ning et selline rikkumine mõjutas kahju tekkimist.*“ Ka oli kolleegiumi arvamuse, et „*Kohtud jätsid ebaõigesti tähelepanuta ja rakendamata VÕS § 445 lg 2, mille kohaselt juhul, kui kindlustusvõtja on rikkunud VÕS §-s 444 sätestatud kohustust mitte suurendada kindlustusriski võimalikkust, siis vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses, kui kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist. Tulenevalt VÕS § 445 lõikest 2 ei anna VÕS § 452 lg 2 p 2 kindlustusandjale õigust kokkuleppe kohaselt mitte maksta kindlustushüvitist täies ulatuses juhul, kui kindlustusvõtja rikub kohustust, mida ta pidi täitma kindlustusandja vastu eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist, ja rikkumine mõjus kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele. VÕS § 452 lg 1 esimene lause järgi vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest juhul, kui kindlustusvõtja, kindlustatud või soodustatud isik põhjustas kindlustusjuhtumi toimumise tahtlikult. Kuna VÕS § 427 lg 1 järgi on kindlustusvõtja kahjuks VÕS § 452 lg-s 2 sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe tühine, siis*

---

²²⁸ TlnRnKo 2-04-335.

²²⁹ Nt RKTko 3-2-1-17-08 punktis 12 ja RKTko 3-2-1-10-09 punktis 12.

on tühised üldtingimuste p 23 ja kaskokindlustuse üldtingimuste p 15.8 osas, milles see võimaldab kostjal jätta kindlustushüvitis maksmata täies ulatuses, kui kindlustusvõtja on rikkunud oma kohustust mitte suurendada kindlustusrisi võimalikkust. Asja uuel läbivaatamisel peab ringkonnakohus hindama, kas hageja suurendas oma kohustuste rikkumisega kindlustusrisi võimalikkust (VÕS § 444) ja kui palju suurenes kindlustusrisi võimalikkus (VÕS § 445 lg 2).“²³⁰

Autori arvamus ühtib siin Riigikohtuga selles, et kindlustusvõtja kohustuste rikkumine ei saa automaatselt endaga kaasa tuua kindlustusandja vabanemist täitmiskohustusest. Vastasel juhul kaotaks kaskokindlustus üldse oma mõtte, kui mitmesuguste kindlustusvõtja kindlustusjuhtumi toimumisega mitteseotud rikkumiste korral kindlustusandja n-ö karistaks kindlustusvõtjat ja keelduks kahju hüvitamast. Kindlustusvõtja kohustuste rikkumine peab otseselt olema mõjutanud kahju tekkimist ja ulatust, selleks et kindlustusandja saaks vähendada väljamakstavat hüvitist. Autor toob selle selgitamiseks veel ühe näite. Joobes sõiduki juhtimine on seadusega keelatud ja seda peetakse niivõrd ohtlikuks ja raskeks rikkumiseks, et see on ka kriminaalkorras karistatav²³¹. Kahtlemata on joobes isikul tavapärasest tunduvalt suurem oht sattuda liiklusõnnetusse ja põhjustada kahju. Samas kui joobes juht seisab ristmikul foori taga ja talle sõidab tagant otsa teine sõiduk, ei ole põhjendatud joobes juhile kahju hüvitamisest keeldumine, kuivõrd seaduse ja kindlustuslepingu nõuete rikkumine ei ole kuidagi seotud kindlustusjuhtumi toimumisega ja kahju tekkimisega. Karistuse joobes juhtimise eest määrab juhile kohus ning kindlustusandja peab lähtuma vaid konkreetsel juhul kindlustusvõtja rikkumise mõjust kindlustusrisi võimalikkuse suurusele.

Lõpliku lahendi eelpool kirjeldatud kohtuasjas tegi ringkonnakohus, kes pidi andma hinnangu sellele, kas juhi poolt lubatud sõidukiiruse ületamisel oli mõju kindlustusjuhtumi saabumisele ning kas see võis olla kindlustusandja kahju hüvitamise kohustusest vabanemise aluseks. Ringkonnakohus leidis, et kindlustusandja võib vähendada hüvitise suurust eeldusel, et kindlustusvõtja on rikkunud kohustust, mille tulemusena suurenes kindlustusrisi võimalikkus ning sellel kindlustusrisi suurenemisel oli mõju kindlustusjuhtumi toimumisele. Kindlustusandja peab lisaks tõendama, et sõidukiiruse ületamine mõjutas liiklusõnnetuse toimumist, aga samuti, milline oli selle mõju määr. Ringkonnakohtu tsiviilkolleegium leidis: „Arvestades aga asjaolu, et liiklusõnnetuse esmaseks ja peamiseks põhjuseks oli juhi

²³⁰ RKTko 3-2-1-17-08, p 10.

²³¹ Karistusseadustiku § 424 näeb ette, et mootorsõiduki, maastikusõiduki või trammi juhtimise eest joobeseisundis karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

*tähelepanematus ja ebaõiged juhtimisvõtted ning lubatust suurem kiirus üksnes mõjutas teatud määral juhi võimalusi kriitilise olukorraga toime tulla, peab kolleegium õiglaseks, kui lugeda kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuseks 10%. Arvestades VÕS § 445 lõikes 2 sätestatud, vabaneb kindlustusandja seega kindlustushüvitise väljamaksmisest selles ulatuses ja hagi tuleb rahuldada 90% ulatuses.*²³² Autor leiab, et ringkonnakohtu arvamusega võib siin nõustuda ja 90% hüvitisest väljamõistmine on põhjendatud, kuivõrd ekspert on tuvastanud, et õnnetust ei põhjustanud kiiruse ületamine, vaid kiiruse ületamine üksnes suurendas kindlustusriski võimalikkust vähesel määra.

Soome kindlustuse vahelkohus on veelgi väiksemaks hinnanud kiiruseületamise mõju kindlustusandja täitmiskohustuse piiramise võimalusele. Näiteks on soovitatud kindlustusandjal täielikult kahju hüvitada siis, kui kindlustusjuhtum põhjustati 80 km/h alas kiirusega 105 km/h²³³, 100-110 km/h²³⁴ või kuni 120 km/h²³⁵ ning muid kindlustusvõtjale etteheidetavaid asjaolusid ei esinenud. Küll aga on kindlustusvõtja käitumist peetud raskeks hooletuseks vähemalt 0,26 promillise joobeastmega 80 km/h alas vähemalt kiirusega 120 km/h sõitmist ja 50 km/h alas umbes kiirusega 70-100 km/h sõitmist ning seega on peetud õiglaseks hüvitise vähendamist poole võrra.²³⁶ Siiski mootorrattaga vähemalt kaks korda lubatud sõidukiiruse ületamist on loetud nii raskeks rikkumiseks, et see annab aluse täielikult hüvitamisest keelduda.²³⁷

Eestis on ringkonnakohus pidanud isegi 2,9 km/h võrra sõidukiirust ületanud juhti 10% ulatuses liiklusõnnetuse põhjustajaks,²³⁸ millest tuleneb ka talle vaid 90% ulatuses kahju hüvitamine. Seega võrreldes Soomega on Eesti kindlustusvõtjatel tunduvalt suurem võimalus oma väiksemategi rikkumiste korral jääda ilma kindlustusandja makstavast kahjuhüvitisest, samal ajal kui Soomes sama rikkumist ei peeta niivõrd raskeks, et see põhjendaks ulatuslikku hüvitamiskohustuse piiramist. Autor ei pea seda õigeks, kuna kindlustusleping sõlmitaksegi just selleks, et kindlustusjuhtumi toimumise korral kindlustusandja tekkinud kahju hüvitaks

---

²³² TlnRnKo 2-05-22223.

²³³ Vakuutuslautakunta VKL 538/07, 22.11.2007. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=134> (05.04.2013).

²³⁴ Vakuutuslautakunta VKL 37/08, 12.06.2008. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=121> (05.04.2013).

²³⁵ Vakuutuslautakunta VKL 201/08, 12.06.2008. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=123> (05.04.2013).

²³⁶ Vakuutuslautakunta VKL 465/07, 30.10.2007. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=139> (05.04.2013); Vakuutuslautakunta VKL 154/06, 14.06.2006. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=191> (05.04.2013).

²³⁷ Vakuutuslautakunta VKL 780/07, 27.03.2008. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=117> (05.04.2013).

²³⁸ TlnRnKo 2-11-44213.

ning iga väiksemgi rikkumine ei peaks tooma kaasa hüvitise vähendamist või sellest sootuks ilmajätmist.

Seevastu aga on ringkonnakohus nõudnud kindlustusandjalt täies ulatuses kahju hüvitamist olukorras, kus kindlustuslepingu üldtingimuste järgi oli kindlustusandjal õigus hüvitamisest keelduda, kui juhil puudub juhtimisõigus, ning liiklusõnnetuse põhjustas kindlustusvõtja, kelle juhiluba oli sel hetkel aegunud. Kohus leidis siin, et üldtingimuste punkt, mis lubab kindlustusandjal hüvitamisest keelduda juhi juhtimisõiguse puudumise korral, on vastusolus VÕS § 452 lg 2 p-ga 2, kuna see sätestab võimaluse, et kindlustusandja võib formaalse rikkumise tõttu hüvitise väljamaksmisest keelduda olenemata sellest, kas rikkumisel oli mingi mõju kindlustusjuhtumi toimumisele. Et VÕS § 427 lg 1 järgi on kindlustusvõtja kahjuks § 452 lõikes 2 sätestatud kõrvalekalduv kokkulepe tühine, siis oli kohtu hinnangul ka vastav üldtingimuste punkt tühine osas, milles võimaldas hüvitamisest keelduda ning hüvitamisest keeldumiseks või hüvitise vähendamiseks annab aluse üksnes taoline rikkumine, millel oli mõju kindlustusjuhtumi toimumisele. Kuivõrd vaidlusaluses asjas oli liiklusõnnetuse ainsa põhjusena toodud metslooma sõidukile ootamatult ette jooksmine, leidis kohus, et ainuüksi niisugustel asjaoludel ei saa eeldada, et hagejal juhiloa kehtivusaja möödumine oleks õnnetusjuhtumit kuidagi mõjutanud ning. Seetõttu polnud ka kindlustusvõtja üldtingimuste rikkumisel liiklusõnnetuse toimumisele mõju ning kahju tuli hüvitada täies ulatuses.²³⁹ Autor nõustub siin täielikult ringkonnakohtuga.

Veel on Riigikohus pidanud andma hinnangu, kas kostjal kindlustusandjana on õigus keelduda kindlustushüvitise maksmisest hagejale kui soodustatud isikule põhjusel, et kindlustusvõtja on rikkunud kindlustuslepingust tulenevaid kohustusi. Riigikohus leidis, et kuna oli tõendatud, et sõiduki juht oli alkoholihoobes, oli kindlustusvõtja eeldatavasti oma kohustuste rikkumisega mõjutanud liiklusõnnetuse toimumise võimalikkust. Ringkonnakohus pidi VÕS § 445 lg 2 ja § 452 lg 2 p 2 kohaldades asja uuel läbivaatamisel tuvastama, kuivõrd selline rikkumine mõjutas liiklusõnnetuse toimumise võimalikkust. Ka märkis Riigikohus oma lahendis, et VÕS § 445 lg 2 ja § 452 lg 2 p 2 kohaldamisel ei ole välistatud, et kindlustusandja vabaneb kindlustuslepingu täitmise kohustusest, kui kindlustusrisk suurenes ainuüksi sellepärast, et kindlustusvõtja rikkus VÕS §-s 444 sätestatud kohustust, ning et sõiduki juhtimine alkoholihoobes kui liikluseeskirja raske rikkumine võib olenevalt asjaoludest olla olukorras, kus liiklusõnnetuse toimumist ei ole mõjutanud teise sõidukijuhi

---

²³⁹ TlnRnKo 2-12-17116.

tegevus ega mingi muu kõrvaline asjaolu, liiklusõnnetuse toimumise otseseks ja ainukeseks põhjuseks.²⁴⁰

Ringkonnakohus otsustas siin asjas järgmist: „*Kolleegium leiab, et arvestades juhi joobeseisundit ja sellest tulenevat võimetust sõidukit adekvaatselt juhtida ning liiklusõnnetuse asjaolusid – sõiduki igasuguse vajaduseta sattumist sõiduraja jätkuks olevale ohutussaarele, ilma et selle oleks põhjustanud mõne teise sõidukijuhi tegevus või mõni muu arvestatav kõrvaline asjaolu –, on ülimalt tõenäoline, et kindlustusjuhtumi otseseks ja ainsaks põhjuseks oli sõidukijuhi joobeseisund. Juhtinud kindlustatud sõidukit joobeseisundis ja põhjustanud seega kindlustusjuhtumi, rikkus kindlustusvõtja VÕS §-s 444 sätestatud kohustust. Et selle kohustuse rikkumine oli kindlustusjuhtumi otseseks ja ainsaks põhjuseks, siis suurenes kindlustusriski võimalikkus kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu 100% ja et kindlustusjuhtum toimus pärast kindlustusriski suurenemist, siis vabaneb kostja VÕS § 445 lg. 2 alusel omapoolsest kindlustuslepingu täitmise kohustusest.*“²⁴¹

Ka autor nõustub sellega, et kui joobes juht ilma kõrvaliste asjaolude esinemiseta sõitis ohutussaarele ning otsa seal paiknevale tänavavalgustuspostile ja liiklusmärgile, võib juhi joovet pidada ainukeseks liiklusõnnetuse põhjuseks. Võib leida, et kindlustusvõtja suurendas alkoholi joobes rooli istumisega kindlustusriski 100% võrra ja seega on põhjendatud antud juhul täielik hüvitamisest keeldumine. Ka Soomes on peetud juhi tugevat joovet asjaoluks, mis annab kindlustusandjale aluse kahju hüvitamisest täielikult vabaneda.²⁴² Samas kui juht oli 0,86-promillises alkoholi joobes, kuid olulist kiiruse ületamist või muid kahju tekkimist soodustavaid asjaolusid ei esinenud, pidas kindlustuse vahekohus põhjendatuks hüvitise vähendamist vaid 50% ulatuses.²⁴³

Küll aga ei nõustu autor sellega, nagu tuleks juhi joobeseisundist tulenevalt eeldada, et kindlustusvõtja mõjutas oma kohustuse rikkumisega liiklusõnnetuse toimumise võimalikkust ning taolist eeldust oleks võimalik isikul, kes eeldusega ei nõustu, ümber lükata. Nagu autor on ka oma töös eelnevalt välja toonud, jaguneb tõendamiskoormis nii, et kindlustusvõtja peab

---

²⁴⁰ RKTko 3-2-1-10-09.

²⁴¹ TlnRnKo 2-06-14747.

²⁴² Vakuutuslautakunta VKL 646/07, 24.01.2008. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=108> (05.04.2013); Vakuutuslautakunta VKL 460/07, 25.09.2007. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=143> (05.04.2013); Vakuutuslautakunta VKL 3/06, 23.03.2006. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=198> (05.04.2013); Vakuutuslautakunta VKL 655/04, 17.12.2004. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=236> (05.04.2013); Vakuutuslautakunta VKL 380/04, 19.08.2004. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=255> (05.04.2013).

²⁴³ Vakuutuslautakunta VKL 92/07, 27.03.2007. – Arvutivõrgus: <http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=167> (05.04.2013).

tõendama kindlustusjuhtumi toimumist ja kahju tekkimist ning kindlustusandja peab tõendama, et esineb mõni asjaolu, mis annab aluse keelduda hüvitamast või vähendada hüvitist. Seega peaks kindlustusandja ka tõendama joobe mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja oma täitmiskohustuse ulatusele. Praegusel juhul on ekspertide abil ka seda tõendatud ning muid võimalikke liiklusõnnetuse toimumist mõjutanud asjaolusid pole välja toodud.

Võib öelda, et kindlustusandja vabanemiseks täitmiskohustusest ei piisa faktist, et kindlustusandja on rikkunud oma kohustusi, vaid kindlustuslepingu rikkumine peab olema ka mõjunud kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele. Samuti tuleb hüvitamisest keeldumise või vähendamise otsustamise korral kaaluda ka seda, kuivõrd kindlustusvõtja tegevus või tegevusetus suurendas kindlustusjuhtumi saabumise riski. Isegi kui kindlustusvõtja rikkumine omas mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele, ei anna ka see alust keelduda hüvitise väljamaksmisest täies ulatuses, vaid tuleb alati hinnata, kas kindlustusvõtja suurendas oma kohustuste rikkumisega kindlustusriski võimalikkust ja kui palju suurenes kindlustusriski võimalikkus.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö uuris kindlustusriski võimalikkuse suurenemist ja sellega seotud kindlustusvõtja kohustustusi ning nende rikkumiste mõju kindlustusandja täitmiskohustusele Eesti õiguses võrreldes PEICL-i ja teiste Euroopa riikide õigusaktidega, eelkõige Soomega. Töö eesmärk oli välja selgitada, kas Eestis kehtiv regulatsioon kindlustusriski suurenemise mõjust kindlustusandja täitmiskohustusele on mõlema lepingupoole suhtes õiglane ja arvestab piisavalt kindlustusvõtjate huvidega või tuleks seda muuta.

Kindlustusriskiks on mingi abstraktne oht, võimalikkus või ebakindlus, et teatud negatiivne sündmus leiab aset ja kindlustusjuhtum on konkreetne sündmus, mis leiab aset kindlustusriski realiseerumise tõttu ning mille esinemise korral peab kindlustusandja oma kohustuse täitma. Kindlustusriski lepingus kindlaksmääramine on oluline mõlemale lepingupoolele, kuna nii on kindlustusvõtjale selge, milliste ohtude realiseerumise korral on tal õigus kindlustushüvitisele, ning kindlustusandjal on parem vastavalt sellele ka kindlustusmakse suurus välja arvutada.

Kindlustatud risk võib kindlustuslepingu kehtivusajal muutuda: kas siis suurenda või väheneda, vahel ka hoopis teistsuguseks muutuda. Näiteks PEICL ja VSL ei sisalda üldse kohustuslikke reegleid riski suurenemise puhuks, vaid jätavad lepingupooltele endile otsustada, kas reguleerida kindlustusriski suurenemise olukorda. Kui pooled otsustavad siiski lepinguga ära reguleerida riski suurenemise olukorra, siis peavad nad kinni pidama tarbijate kaitseks ettenähtud reeglitest.

VÕS-is on ette nähtud kohustuslikud reeglid riski suurenemise puhuks. Kuna sätted on dispositiivsed, võivad pooled kokku leppida nii riski suurendamise keelu ja ka teavitamiskohustuse puudumises, kuid kui eraldi sellekohast kokkulepet ei ole, kohalduvad VÕS-i reeglid. Ka kõik analüüsitud kindlustusseltsid reguleerivad oma tüüptingimustes riski suurenemise olukorda.

Autori arvamus on, et kindlustuslepingu pooltel peaks olema võimalus kokku leppida reeglites kindlustusriski suurenemise puhuks, kuid need reeglid ei peaks automaatselt seadusest tulema. Kindlustusandja peaks olema võimeline ette nägema ja arvestama lepingut sõlmides küll tavapäraselt toimuva loomuliku riski lisandumisega (näiteks kindlustatud eseme normaalne kulumine või ilmastikuolude tavapärane muutumine), kuid ei peaks arvestama olulise riski suurenemisega, mis on põhjustatud kindlustusandja jaoks ettenägematutest

asjaoludest ja kindlustusvõtja või temaga seotud isikute tegevusest. Kohustuslike reeglite kehtestamisega kaitseb Eesti õigus pigem kindlustusandjate, mitte kindlustusvõtjate huve.

Kindlustusriski suurenemiseks on iga muudatus, mis mõjub riski tasemele ehk iga lepingu sõlmimisel avaldatud oluline asjaolu, mis suurendab oluliselt kindlustusriski realiseerumise tõenäosust või teeb võimalikuks suurema ulatusega kahju tekkimise. Teavitamiskohustuse eelduseks on see, et riski suurenemine peab olema oluline. VÕS ei täpsusta, mida tuleks pidada oluliseks suurenemiseks. Üldiselt peab riskitaseme suurenemine olema oluline kas siis oma ulatuse ja/või esinemise tõenäosuse tõttu ning lisanõue on, et neid asjaolusid ei saanud lepingu sõlmimisel arvesse võtta. Olulisuse hindamisel tuleb keskenduda sellele, milline tähtsus on riski suurenemisel kindlustusmaksele ja üldse riski kindlustamisele. Kuigi kindlustuslepingut sõlmides tuleks kindlasti kindlaks määrata see, mida pidada oluliseks riski suurenemiseks, siis mitu suurt Eesti kindlustusseltsi pole seda teinud.

Euroopas on eristatavad sellised siseriiklikud õigusaktid, mis jätavad riski suurenemisest teadasaamise kindlustusandja ülesandeks, ning sellised õigusaktid, mis nõuavad kindlustusvõtjalt kindlustusandja teavitamist muutustest riskitasemes. Kuigi nii PEICL kui ka VSL jätavad poolte endi otsustada selle, kas reguleerida lepinguga riski suurenemise olukord, siis juhul, kui selline kohustus on lepingus olemas, on kehtestatud reeglid selleks puhuks, kui kindlustusvõtjal on teavitamiskohustus. VÕS seevastu näeb kindlalt ette kindlustusvõtjale kohustuse teavitada kindlustusandjat kindlustusriski suurenemisest.

Autor leiab, et riski suurenemisest teavitamise kohustus on vajalik just kindlustusandjale, kes soovib olla teadlik kindlustatud eseme tegelikust riskitasemest, et hinnata oma kohustuse vastavust sellele, ning kui kindlustusandja soovib, et kindlustusvõtja teda tingimata hoiataks riski suurenemise korral, tuleks tal lepingusse vastav säte lisada. Kuivõrd kindlustusandja tegutseb kindlustusteenuseid pakkudes oma majandus- ja kutsetegevuses, ei peaks see talle liigselt koormav olema. Tarbijast kindlustusvõtjale, kellel puuduvad eriteadmised, on kindlasti soodsam see, et kui lepingus eraldi kokkulepet teavitamise kohta ei ole, siis tal ka pole lisaks kohustusi ja nõudeid, mis pärinevad seadusest ja võivad olla talle teadmata ja arusaamatud. Teavitamiskohustus võiks jääda siiski kindlustusvõtjale, kuna oleks liialt ebamõistlik, kui kindlustusandja peaks ise püüdma end iga hetk kursis hoida toimuvate muutustega, selle asemel et kindlustusvõtja või isikud, kes on kindlustatud esemega igapäevaselt rohkem seotud, annaks teada olulistest asjaoludest.

VÕS nõuab teavitamiskohustuse täitmist üksnes kindlustusvõtjalt. PEICL näeb ette, et kui riski suurendamisest teavitamise kohustuses on kokku lepitud, siis ei pea seda täitma kindlustusvõtja isiklikult, vaid kohustuse võib ka teistele isikutele edasi delegeerida. Ka Soome õiguses on teavitamiskohustus pandud vaid kindlustusvõtjale, kuna kuivõrd teavitamise kohustus ei tulene mitte seadusest, vaid vajab eraldi lepingulist kokkulepet, siis on lepinguga võimalik kohustusi panna ainult lepingu pooltele, mitte kolmandatele isikutele.

Kuigi lepinguga otseselt ei saa kolmandale isikule kohustusi panna, võiks autori arvates siiski ka meil kaaluda võimaluse lisamist, mis lubaks kindlustusvõtjal teavitamiskohustuse edasi delegeerida ka teistele asjassepuutuvatele isikute, kes on konkreetsel juhul kursis kindlustatud esemega toimuvate muutustega.

Üldiselt varieerub teavitamiseks nõutav aeg riigiti oluliselt, ulatudes viivitamata teavitamise kohustusest ühe kuu või mõistliku ajani. Kui teavitamise kohustuses on kokku lepitud, nõuab PEICL teavitamist mõistliku aja jooksul. VSL kohustab kindlustusandjat saatma kindlustusvõtjale igal aastal infolehe, milles tuletab kindlustusvõtjale meelde teavitamiskohustust ja kui kindlustusrisk on vahepeal suurenenud, siis tuleb kindlustusvõtjal teavitamiskohustus täita hiljemalt ühe kuu jooksul peale infolehe saamist.

Eesti õigus on kindlustusvõtja suhtes palju rangem, kuna kohustab riski suurenemisest viivitamata teatama. Olgugi et lepinguga võib teistsuguses teavitamiskohustuses kokku leppida, on ka kindlustusseltsid oma tüüptingimustes näinud ette viivitamata teavitamise kohustuse. Kuigi kindlustusandjad tahavad kindlasti riski suurenemisest teada saada niipea kui võimalik, tuleb siiski kindlustusvõtjale anda aega, et kindlustusvõtja saaks hinnata, kas konkreetselt juhul on tegemist olukorraga, kus tal on lepingust tulenev teavitamise kohustus. Eestis kehtiv kohustus riski suurenemisest viivitamata teatada on kindlustusvõtjale liialt koormav. Kindlustusvõtja ei pruugi kas siis ehmatusest või lihtsalt teadmatusest kohe selle peale tulla, et ta peab esimese asjana kindlustusandjaga ühendust võtma. Samuti võib olla raskusi koheselt kindlustusandjaga ühenduse saamisel. Nimetatust tulenevalt peab autor vajalikuks VÕS-i muuta ning asendada viivitamata teatamise kohustus kohustusega teavitada mõistliku aja jooksul.

Kindlustusvõtjal ei ole teavitamiskohustust, kui kindlustusriski võimalikkus suurenes üldiselt teadaoleva asjaolu tõttu. Eesti kindlustusseltsid näevad oma tüüptingimustes sageli ette veelgi karmima teavitamise kohustuse, nõudes teavitamist ka juhul, kui kindlustusriski suurenemise

on põhjistanud üldteada asjaolu. Selline tingimus on kindlasti kindlustusvõtjate huvidega vastuolus.

Nagu paljude Euroopa riikide õigusaktides võib ka PEICL-is ja Soomes teavitamiskohustus puudutada vaid muutusi neis asjaoludes, mis esinesid lepingu sõlmimisel või mis on konkreetselt kindlustuslepingusse kirja pandud ning millega kindlustusandja ei saanud lepingu sõlmimisel arvestada. Samuti on kõik analüüsitud Soome kindlustusseltsid oma tüüptingimustes toonud välja, mida pidada riski suurendavateks muutusteks, millest kindlustusandjat teavitada tuleb.

VÕS paneb kindlustusvõtjale kohustuse teavitada mistahes abstraktsest olulisest riski suurenemisest. Ka ei täpsusta kindlustusandjad tihti, mida riski suurenemise all silmas peetakse, kuigi kohustus riski suurenemisest teavitada on olemas.

Autor on seisukohal, et VÕS-is ette nähtud abstraktne riskisuurenduse keeld ja teavitamiskohustus on kindlustusvõtjat liialt koormav, liiatigi veel juhul, kui ka kindlustusandjad sageli tüüptingimustes ei täpsusta, millest teavitada tuleb. Õigusteadmisi mitteomavad kindlustusvõtjad ei pruugi väga sageli ka parima tahtmise juures olla võimelised aru saama, et tegemist oli kindlustusriski suurenemisega, millest tuleb kindlustusandjale teada anda. Autor peab mõistlikuks lähenemist, mille kohaselt tuleb kindlustusandjale teatada muutustest nendes asjaoludes, millele on lepingus või kindlustuspoliisil selgelt viidatud.

VÕS-is on lisaks riski suurenemisest teavitamiskohustusele kehtestatud ka kindlustusvõtjale keeld mitte suurendada kindlustusriski. Näiteks PEICL ja VSL kasutavad riski suurendamise keelu asemel kindlustuslepinguga kindlaksmääratavaid juhiseid kindlustusvõtja käitumisele. Ka autor arvab, et tegelikult piisaks vaid riski suurenemisest teavitamise kohustusest, mis kohaldub nii enda tegevusest põhjustatud suurenemise kui ka kindlustusvõtjast sõltumatutel asjaoludel suurenenud riski korral. Seadusega ei peaks kindlasti piirama kindlustusvõtja tegevusvabadust lepingu kehtivusaja jooksul, kuid lepinguga saaks kokku leppida, et kindlustusvõtja peab oma tegevusest kindlustusandjale aru andma ning samuti võib lepinguga eraldi kokku leppida nõuded kindlustusvõtja tegevusele.

Kindlustusvõtjale lepingust või seadusest tulenevad kohustused ja nende rikkumisega seotud hüvitamisest keeldumine on suuresti sarnane ja seetõttu kergesti segamini aetav riskivälistustega. Riskivälistuse puhul on pooled kokku leppinud, et sel juhul puudub kindlustusandjal hüvitamiskohustus. Eristamine on oluline, kuna riskivälistuse korral on

kindlustusandjal õigus hüvitamisest keelduda ilma kindlustusvõtja süüd või põhjuslikku seost kaalumata, seevastu aga kindlustusvõtja poolse kohustuse rikkumise puhul sõltub kindlustusandja täitmise ulatus konkreetselt kindlustusvõtjale etteheidetavast teost ja selle mõjust kindlustusriski suurenemisele. Ka kindlustusseltsid on sageli tüüptingimustes eksinud riskivälistuse ja kindlustusvõtja kohustuste rikkumise eristamisel.

Eesti õiguse kohaselt kui kindlustusvõtja rikub teavitamiskohustust, on kindlustusandjal õigus ka oma kohustusi mitte täita, v.a juhul, kui ta kindlustusriski suurenemisest teadis või pidi teadma. VSL ei anna kindlustusandjale mitte automaatselt õigust vabaneda hüvitamisest, vaid kindlustusandja võib kahjuhüvitist vähendada või keelduda hüvitise maksmisest. PEICL-i järgi ei ole riski suurenemise korral kindlustusandjal hüvitamist kohustust siis, kui kindlustusandja ei oleks suurenenud riski üldse kindlustanud. Kui kindlustusandja oleks nõustunud suurenenud riski kindlustama kas siis kõrgema kindlustusmakse korral või erinevatel tingimustel, tuleks väljamakstavat hüvitist vähendada proportsionaalselt erinevusega, kuidas kindlustusvõtja tasutud kindlustusmakse suhtub maksesse, mida kindlustusvõtja oleks pidanud tasuma suurema kindlustusriski korral. Proportsionaalne kahju hüvitamine on sätestatud ka VSL-is.

Kuigi võlaõigusseaduse kommentaarid soovivad kaaluda, kas teavitamiskohustuse rikkumise korral võiks võimalik olla ka üksnes kindlustusandja täitmise kohustuse ulatuse vähendamine, siis vabastavad kõik analüüsitud kindlustusseltside tüüptingimused kindlustusandja täitmiskohustusest teavitamiskohustuse rikkumise korral nagu näeb ette ka VÕS. Seega võiks seaduses olla sätestatud, et teavitamiskohustuse rikkumise puhul on kindlustusandjal õigus vähendada makstavat hüvitist või keelduda hüvitamast. Samuti võiks määrata juhised, mille alusel hüvitise vähendamine otsustatakse.

Kui kindlustusrisk suureneb kindlustusvõtjast tulenevatel asjaoludel ja kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist, siis tulenevalt VÕS-ist väheneb kindlustusandja täitmiskohustus ulatuses, milles kindlustusriski võimalikkus suurenes. Kindlustusseltsid näevad vahel oma tüüptingimustes ette lausa kindlustusandja vabanemise täitmiskohustusest riski suurendamise korral või sätestavad, et hüvitatava kahju määra otsustab kindlustusandja.

Kui PEICL nõuab, et kindlustusvõtja teadmatuse korral suurenenud riskist tuleb hüvitis täielikult välja maksta, siis VÕS-is kehtib abstraktne riskisuurenduse keeld ja teavitamiskohustus, mis ei ole seotud kindlustusvõtja teadmise-ga. Autori arvates on VÕS siin kindlustusvõtja suhtes põhjendamatult karm, kuna nõuab teavitamist ka sellisest riski

suurenemisest, millest kindlustusvõtja ise ei tea, ning kehtestab tagajärjed sellisele rikkumisele, millest kindlustusvõtja ise aru ei saanud.

Mitmed riigid, sh Soome, arvestavad kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tagajärje määramisel kohustuse rikkuja süüga. Autor leiab, et ka Eestis võiks rikkumise tagajärje määramisel arvestada rikkuja süüga. Ei ole õiglane karistada sama karmilt tahtlikult kohustusi rikkunud kindlustusvõtjat ja sellist kindlustusvõtjat, kelle rikkumine ei ole üldse süüline.

Kohtud peavad sageli hinnangu andma, kas ja kui palju suurendas kindlustusvõtja lepingu rikkumine kindlustusrisiki võimalikkust või tegi võimalikuks suurema ulatusega kahju tekkimise. Näiteks ei peaks maja elaniketa jätmist käsitlema riski suurendamisena, millest kindlustusvõtja peaks hoiduma ja teavitama. Risk ei ole suurenenud siis, kui riski suurendavad asjaolud ning riski vähendavad asjaolud on omavahel tasakaalus.

Veel on kohtud leidnud, et tühjas motellis valve puudumine suurendas tulekahjuriski 80% võrra, tulekahjusignalisatsiooni puudumine 50% võrra ja võimaliku haigushoo tekkimise ohu korral rooli istumine 30% võrra. Võrdluseks Eesti kohtupraktikaga võib tuua näite Soome kindlustuse vahekohtust, kes pidas õiglaseks üksnes 25% ulatuses hüvitise vähendamist, kui tulekahju tekkis kerise lähedal kuivatatud riiete süttimisest. Autor ei nõustu alati kohtute hinnanguga ja leiab, et Eestis hinnatakse sageli kindlustusvõtja rikkumine ja selle mõju kindlustusrisiki suurusele põhjendamatult suureks, mistõttu vähendatakse põhjendamatult palju ka kindlustusvõtjale maktavat hüvitist.

Siiski on Riigikohus oma otsustes valdavalt kitsendavalt tõlgendanud kindlustusandja võimalusi keelduda kahju hüvitamist või vähendada hüvitist väidetava kindlustusvõtja rikkumise korral. VÕS-i järgi ei ole lubatud sõlmida sellist kindlustusvõtja kindlustusrisiki vähendamise või kindlustusrisiki suurendamise vältimise kokkulepet, mis võimaldab kindlustusandjal vabaneda täielikult oma kohustuse täitmisest, kui kindlustusvõtja kohustust rikub. Seega on Riigikohus on öelnud mitmel juhul, kus kindlustusandja soovib vabaneda hüvitamiskohustusest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise fakti tõttu, et kindlustushüvitise maksmisest keeldumisel või hüvitise vähendamisel alati hinnata rikkumise mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele, mitte pelgalt konstateerida, et kindlustusvõtja on rikkunud oma lepingulist kohustust ning keelduda seetõttu hüvitamisest. Isegi kui kindlustusvõtja rikkumine omas mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele, ei anna ka see alust keelduda hüvitise väljamaksmisest täies ulatuses, vaid tuleb alati hinnata, kas kindlustusvõtja suurendas oma

kohustuste rikkumisega kindlustusriski võimalikkust ja kui palju suurenes kindlustusriski võimalikkus.

Siiski võrreldes Soomega on Eesti kindlustusvõtjatel tunduvalt suurem võimalus ka väiksemate rikkumiste korral jääda ilma kahjuhüvitisest, samal ajal kui Soomes sama rikkumist ei peeta niivõrd raskeks, et see põhjendaks ulatuslikku hüvitamiskohustuse piiramist. Heaks näiteks on see, et Eestis on peetud põhjendatuks isegi 2,9 km/h võrra sõidukiiruse ületamise puhul 10%-list hüvitise vähendamist, samal ajal kui Soomes on soovitatud kindlustusandjal täielikult kahju hüvitada siis, kui kindlustusjuhtum põhjustati 80 km/h alas kiirusega kuni 120 km/h.

Töö alguses püstitatud hüpotees, et Eesti kehtiv regulatsioon kindlustusriski suurenemisest ja selle mõjust kindlustusandja täitmiskohustusele on tarbijatest kindlustusvõtjatele liiga koormav ega arvesta piisavalt nende huvidega, leidis töös kinnitamist. Praegu kalduvad VÕS-i riski suurenemist ja selle tagajärgi reguleerivad sätted ning samuti tüüptingimused valdavalt kindlustusandja kasuks. Kindlustusõiguse arengusuundi Euroopas silmas pidades peaks aga rohkem tähelepanu pöörama just kindlustusvõtja kui lepingu nõrgema poole kaitsele.

Aggravation of risk and its impact on insurer's duty of performance

SUMMARY

The key element of an insurance contract is risk. The policyholder's interests lie in insuring against possible negative events that could cause him damages and receiving compensation if the events do occur. An average person seldom knows that even if a valid insurance contract has been concluded, the insurer might be released from the liability to compensate the damages or provide compensation in a reduced capacity.

The insurer's main focus when concluding an insurance contract is on risk assessment. Since an insurer seeks to be a profitable establishment, its main concern is that the risks wouldn't outbalance the income received from a policyholder in the form of premiums (payments). Furthermore, an insurer prefers that the risk stays constant during the validity of the contract. However, numerous factors can increase the risk after the agreement has already been concluded. Therefore the insurer seeks to be informed of any factors that could possibly affect the possibility of the occurrence of an insured event.

The Law of Obligations Act (hereinafter LOA) entered into force in 2002. The chapter regulating insurance contracts dates back to the same time and is greatly based on German insurance law. While German insurance law was reformed in 2008 with the new Insurance Contract Act, the regulation in LOA has remained unaltered since 2002. The European Commission is working on harmonizing insurance law in Europe and developing the Principles of European Insurance Contract Law (hereinafter PEICL). In the future the parties to an insurance contract will be able to choose whether to apply regulations of PEICL or the relevant regulations in domestic law. However, the principal reason for using PEICL as a comparison is that it is a synthesis of different regulations of the European countries and therefore it should be the most suitable source of information.

Due to recent developments in Europe regarding insurance contract law and the fact that the insurance contract law part of the LOA has remained unaltered since 2002, the author found the necessity to analyse the contemporaneity of Estonian insurance contract law. Therefore the aim of the thesis was to analyse whether the current regulation regarding aggravation of risk and the impact on insurer's duty of performance is fair to both parties of the contract or is

it biased and needs amending in light of the developments in Europe. In keeping with the aforesaid the thesis posed a hypothesis that the current regulation regarding the aggravation of risk and its impact on the insurer's duty of performance is biased in the favour of the insurer and the policyholder is in a relatively vulnerable position.

The current thesis is limited only to the time period between the conclusion of the contract and the occurrence of an insured event. Consequently, this thesis only explores situations in which the information provided was correct when concluding the contract, but the risk increased after the conclusion of the contract.

The author has used mostly qualitative research methods and obtained information mainly from three sources. Firstly the relevant case law of the Estonian Supreme Court and circuit courts as well as the Finnish Insurance Complaints Board dealing with insurance matters. Analysing the practice of courts illustrates the problems and helps to comprehend them better in a practical manner. Secondly, information was obtained from the standard terms of insurers. Five of the leading insurance companies of Estonia and Finland and the respective standard terms have been compared. The third principal source of information was codified law. Estonian insurance law was compared mostly with PEICL and Finnish insurance law.

The thesis is divided into three paragraphs. The first paragraph explained the essence of an insured event and the aggravation of risk. Regarding the aggravation of risk, two key problems had to be addressed: what is considered as risk aggravation and whether to regulate that issue. The second chapter focused on the obligations of the policyholder in relation to risk aggravation. In particular the obligation to notify the insurer of risk aggravation and the prohibition of aggravation of risk were analysed. The impact of risk aggravation on the insurer's duty of performance was explored in the third chapter. The insurer's duty of performance was examined in relation to the policyholder's obligation to notify the insurer of the aggravation of risk and in relation to violation of prohibition of risk aggravation.

Insured event and insured risk are the key terms of insurance law as they determine whether the insurer must compensate the damages caused by the occurrence of a negative event. The insured risk is an abstract threat, possibility or uncertainty that a certain negative event will occur. The insured event is an event that occurs due to the realisation of the insured risk, in other words, the insured event is the outcome of the realisation of the insured risk. Thus the insured risk is a possibility and the insured event is a real event that has occurred. Differentiation of the aforesaid terms can sometimes cause problems. For example there was a dispute in the Estonian circuit court where a policyholder had driven through a puddle and the

water caused a malfunction in the car's engine. The court reasoned that the risk of a traffic accident or a natural disaster had not realised. Furthermore the court found that since an event provided in the insurance contract (traffic accident, natural disaster, fire, theft, etc.) between the parties had not occurred, consequently than an insured event had not occurred. The court was mistaken because an insured event can be deemed occurred when the insured risk provided in the contract is realised.

The meaning of risk aggravation also varies in different legal sources. The essence of the concept is that every important alteration that influences the risk level can be deemed as risk aggravation. Although the LOA provides regulations related to risk aggravation, it does not clearly and unambiguously define the meaning of risk aggravation. Authorities in law have described risk aggravation as every alteration that increases the possibility of the realisation of the insured risk or increases the possibility of greater damages. For example at the time when concluding an insurance contract for a house, the house has an alarm system. During the validity of the contract the alarm system breaks down and the policyholder does not bother to fix or replace it. The fact that the house no longer has an alarm system can be considered as risk aggravation since it increases the possibility of a successful theft significantly. There are also situations where differentiating risk aggravation from the alteration of an insured object is complicated. The Supreme Court of Estonia has had to opine on a matter where the attic of a house was replaced with a whole new floor. The key question was whether the construction of an additional floor could be deemed as an alteration of the insured object or risk aggravation. The court found that since the insurance contract applied for the whole building and the third floor is a part of that building, the answer was risk aggravation not alteration in the insured object.

The insured risk can vary during the validity of the contract, it can increase, decrease or in some cases even change in its essence. There are basically two different approaches to regulation of risk aggravation in Europe: some countries do not provide mandatory provisions to regulate risk aggravation and others do. The Finnish Insurance Contracts Act and PEICL do not provide mandatory provisions for risk aggravation. If the parties decide to include provisions regarding risk aggravation in the contract, the regulations protecting the rights of consumers must be complied with. The reasoning behind the non-mandatory approach is that risk aggravation occurs during the validity of the contract and since the contract is the prime instrument of rights and obligations between parties, there is no particular need to regulate the matter with acts. In addition the insurer should be able to foresee the possible alterations in the risk that may occur during the validity of the contract.

The Estonian LOA, on the other hand, provides provisions regulating risk aggravation, but since they are dispositive provisions the parties to an insurance contract may also conclude differently. However, if the parties to an insurance contract do not explicitly conclude that risk aggravation by the policyholder is prohibited and there is no obligation to notify the insurer of the aggravation of risk, the provisions in LOA are applicable. The author finds that the parties to an insurance contract should have the option to include the relevant provisions in the contract, but such provisions should not be provided by law. A policyholder generally holds a disadvantage in front of the insurer as he does not have the expertise and knowledge of the insurance and legal field. Therefore mandatory regulations protect the interests of insurers before the interests of policyholders.

As it is reasonable that the insurer does not have to compensate damages that occurred due to the aggravation of risk, it is also reasonable that the insurer should be well informed of the factors regarding the risk level. The insurer is usually a party to numerous insurance contracts and thus the gathering of information about risk levels would be unreasonably costly and difficult if the insurer would be obligated to do that. Therefore the notification obligation is put on the policyholder. The insurer is certainly interested that he has the current information regarding the insured object and the relevant level of risk because the insurer does not want to guarantee the compensation of damages on the same basis as agreed upon in the contract if the risk has increased during the validity of the contract. Thus the insurer has to implement rules that obligate the policyholder to notify of the risk aggravation. As explained before, the notification obligation of the policyholder derives directly from the LOA in Estonia. The question whether to obligate the policyholder to notify the insurer of risk aggravation is clear, but as the risk level and possible alteration in it primarily concern the interest of the insurer, the notification obligation should be the concern of the policyholder and the instrument of obligation should be the contract and not the law.

Under PEICL the person obligated to notify the insurer is the policyholder, insured person or the beneficiary. A third party is also entitled (but not obligated) to notify the insurer of risk aggravation. As opposed to PEICL the Estonian and Finnish law obligates the policyholder exclusively to notify the insurer. Consequently the Estonian and Finnish regulation is stricter against the policyholder than PEICL. Although no obligations to third parties can be put upon with a contract, the author is of the opinion that a similar option to PEICL should be implemented. The reasoning is that often the policyholder is not directly related to the insured object and therefore is not as well informed as a third party might be.

The time limit of the notification varies significantly in different states. In Estonia the LOA provides that the policyholder must notify the insurer of risk aggravation immediately. This obligation is a dispositive provision, but the overwhelming majority of the insurance companies provide the same obligation in their standard terms. PEICL states that if a certain time limit is set on the notification obligation, the time limit has to be reasonable. In some countries the time period is limited to certain number of days: 14 days in Greece and Portugal, 15 days in France and one month in Luxembourg. In this aspect the regulation in Finland is somewhat different from all other European states. Namely the insurer must send a notification to the policyholder once a year. The notification contains details about the insured sum and other important information including information about the notification obligation of the policyholder. If the policyholder receives the notification and the insured risk has increased in the meantime, the notification obligation must be fulfilled within one month of the receipt of the relevant notification. In keeping with the aforesaid, the regulation regarding the obligation of notification of risk aggravation is substantially more rigorous in Estonia. The author finds that the Regulation in the LOA is unreasonable since the policyholder might not instantly recollect his notification obligation due to panic or other human reactions to a negative event. Furthermore, the policyholder himself might not be aware of the event and would firstly have to weigh whether the event itself can be considered as risk aggravation. Therefore the author is on the opinion that the notification obligation should be formulated as 'within reasonable time' not 'immediately'.

Also the matter of what are the events or circumstances of which the policyholder must inform the insurer is essential. As in the legislation of several European countries, PEICL provides that the notification obligation should only concern matters that were present at the time of the conclusion of the contract or are provided in the contract and factors with which the insurer could not take into consideration when concluding the contract. The Finnish insurance companies have provided the definition and explanation of risk aggravation in their standard terms of the insurance contract. The LOA requires the policyholder to notify of any abstract and important facts related to risk aggravation. The act also states that the policyholder is not obligated to notify the insurer of facts that are publically known. For example if the number of thefts in a certain area has recently increased, a person living in that area who also has concluded an insurance contract to protect his house from damages caused by burglary, is not obligated to notify the insurer of that fact. Since the aforesaid provision is also dispositive, the insurers are entitled to provide such provisions in the contract. The study of the standard terms of Estonian insurance companies showed that the previously described

provision can be found in several of the standard terms. Thus the burden of obligations deriving from an insurance contract is significantly heavier in Estonia than in other European countries. The author considers this approach unreasonable and finds that the policyholder should only notify of those alterations in the facts which are explicitly provided for and explained in the insurance contract.

Risk aggravation in Estonian insurance law can be divided into subjective and objective risk aggravation. It is objective when the risk increases irrespective of the actions of the policyholder and subjective when the policyholder has caused the aggravation of risk. Since the insurer's duty of performance is dependent on this differentiation, it is of a principal importance that the correct distinction is made. PEICL provides certain precautionary measures that can be included in the contract. Those measures provide that the policyholder shall act or refrain from acting in a certain way. This solution restricts the conduct of the policyholder substantially less than the regulation in force in Estonia. The author finds that the solution described in PEICL is much more reasonable than the solution in the LOA, because the latter solution restricts the freedom of conduct of the policyholder to an unreasonable degree. Whereas the solution described in PEICL would allow the parties to agree upon the relevant obligations regarding subjective risk aggravation.

Subjective risk aggravation i.e. the violation of the policyholder's obligations is also often mistaken as exclusion of risk. The latter means that the parties to the insurance contract have agreed that in certain cases the contract does not cover the damages. For example if a policyholder is a participant in a traffic accident and the car he was driving was insured, but the technical inspection of the car was expired and a relevant clause was included in the insurance contract, the insurer is not obligated to compensate the damages. In such cases the insurer has no obligation to compensate the damages irrespective of other conditions.

The impact of risk aggravation to the insurer's duty of performance depends essentially on the differentiation between the notification obligation of risk aggravation and the subjective risk aggravation.

The consequences of failing to fulfil the notification obligation vary significantly in different legal systems. In Estonia the insurer is not obligated to fulfil his contractual obligations if the policyholder has failed to notify the insurer of risk aggravation and the insured event occurs within one month of the time the insurer should have received the relevant notification. Situations where the insurer must have known about the aggravated risk during the previously described one month period are excluded – in such cases the insurer must fulfil his obligation

to compensate the damages. The example of the house where the attic was constructed into a third floor is appropriate to illustrate this concept as well. The policyholder had informed the insurer that the attic was being turned into an additional floor and the insurer did not want to alter or terminate the insurance contract. When the insured event occurred the insurer found that it had no obligation to compensate the damages. The Supreme Court of Estonia opined that although the level of risk had increased during the validity of the contract, the insurer was aware of the fact and had shown no interest in terminating or amending the contract, therefore there was no basis to decline to compensate the damages occurred with the insured event.

In Finland and several other European countries the insurer is only entitled to reduce the compensation amount, but not to decline of compensating entirely. In accordance with PEICL the insurer is entitled to decline to compensate damages if the insurer would not have insured against a risk that corresponds to the aggravated risk. If the insurer would have insured against such risk, but with a higher rate, the insurer must compensate the damages to the extent proportional to the higher rate.

According to the comments of the LOA the intent of the legislator is not to exempt the insurer of its duty of performance in regard to any form of risk aggravation. The LOA provides four exceptions when the insurer is not entitled to refuse to fulfil or limit the fulfilment of its obligations. Firstly, the insurer is not exempted of its obligations if the time period during which the insurer was entitled to terminate or demand amending of the contract due to risk aggravation has passed. Secondly, the insurer is still obligated to fulfil its obligations if the fact that the risk was aggravated does not affect the occurrence of the insured event. Therefore it has to be determined whether there was a causal link between the aggravation of risk and the occurrence of the insured event. For example if the policyholder has insured its domestic property and the risk has been aggravated due to the braking of the door lock, but the property has been damaged by lightning striking the house, the broken door lock is irrelevant and the insurer has no basis to decline of compensation. Thirdly, the insurer is not exempted from its obligations if the aggravated risk would not have affected the validity and extent of the obligation of the insurer. Finally, the insurer is obligated to fulfil its obligations if the insured event occurred due to the fault of the insurer. For example if a car window has been broken and the insurer is in delay with the examination of the car absent a grounded reason and the car would be stolen because of the broken window, the insurer is still obligated to fulfil its obligations and compensate the damages.

Although the insurer is not exempted from its obligations in case of certain conditions, it is entitled to refuse to compensate damages if the policyholder violates his notification obligation. The Estonian insurance law does not provide instruments that would allow to reduce the amount of compensation and that is unreasonably strict to the policyholder. The author is on the opinion that explanatory guides and regulations regarding the obligation to notify the insurer of risk aggravation should be developed.

The majority of European countries have provided another regulation pursuant to which the form and extent of the insurer's guilt has to be considered. For example in Germany if the insurer intentionally violates his obligation to notify the insurer of risk aggravation, the insurer is exempted from its obligation to compensate the damages. However, if the policyholder fails to notify the insurer of risk aggravation due to negligence, the insurer is only entitled to reduce the amount of compensation. The author agrees with that approach and finds that the corresponding legal instrument should be included in Estonian insurance law as well.

The second fundamental differentiation when assessing the insurer's duty of performance in relation to risk aggravation is a situation where the policyholder has subjectively aggravated the insured risk. This scenario is also divided into two different parts. The first aspect is that pursuant to current law, the policyholder must not cause the aggravation of the insured risk. Secondly the subjective risk aggravation is regulated with contractual provisions of different obligations.

Pursuant to the LOA the insurer is entitled to reduce the amount of compensation to the extent of which the risk aggravation by the policyholder affects the occurrence of the insured event. The prerequisite to the aforesaid right is that the insured event occurs after the aggravation of risk. The main focus is on the assessment of whether the risk has been aggravated and the extent of which the policyholder's risk aggravation has affected the occurrence of the insured event. For example the Supreme Court of Estonia has found that if an insured house is left uninhabited, the fact that the house is empty does not affect the level of the insured risk. Therefore the court found that the extent of which the policyholder's conduct related to risk aggravation was non-existent.

Pursuant to the LOA the parties to an insurance contract must not conclude an agreement which includes provisions prescribing that if the policyholder violates his contractual obligation and aggravates the insured risk or to fails to decrease it, the insurer is not exempted of its duty of performance. Since the insurer is not exempted of its duty of performance, the

key focus lies on the assessment of the extent to which the policyholder has aggravated the insured risk by violating his contractual obligations. This assessment is mostly carried out in courts and the relevant case-law illustrates that in Estonia the decisions are usually in favour of the insurer. For example the Estonian Supreme Court has found that when a motel closed up its business and the security alarm was disabled, the risk of a fire was increased and the insurer was obligated to compensate only 20% of the damages. Since the court found that the disabled alarm system was not the cause of the insurance event and it only made the occurrence of the insured event slightly more possible, the opinion that only 20% of the damages had to be compensated is controversial. Although a prohibition prescribing that the policyholder must not aggravate the insured risk was included in the insurance contract, the contract did not explicitly prescribe that disabling the security alarm is clearly prohibited. In comparison, in Finland the court found that in a case where a fire occurred due to the fact that the policyholder had left flammable materials near a heater and thereby aggravated the risk of a fire, the insurer was entitled to reduce the amount of compensation only by 25%. Furthermore, a prohibition explicitly stating that the policyholder must not leave flammable materials near a heater was included in the contract. Thus the general practice in Finland favours the policyholder before the insurer and the situation in Estonia is vice versa. The general practise of the Estonian courts is that the impact of the violations by the policyholder is assessed significantly greater than it is or should be. Thus the compensation amounts received by the policyholders are too low. The author is on the opinion that the courts should regard the policyholder as the party with a disadvantage before the insurer.

In conclusion, the hypothesis of this thesis that in Estonia the current regulation regarding insured risk aggravation and its impact on the insurer's duty of performance puts the policyholder at a clear disadvantage has been confirmed. Considering the developments in the insurance law of other European countries and Europe as a whole, considerably more attention should be turned to the protection of the policyholder as the party with a greater disadvantage in an insurance contract.

LÜHENDID

CFR	<i>Common Frame of Reference</i>
EksL	Eesti Kindlustusseltside Liit
Ergo	ERGO Insurance SE
Fennia	<i>Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia</i>
If	If P&C Insurance AS
KarS	Karistusseadustik
LKF	Eesti Liikluskindlustuse Fond
Lähivakuutus	<i>Lähivakuutus Keskinäinen Yhtiö</i>
PEICL	<i>Principles of European Contract Law</i>
Pohjala	<i>Pohjola Vakuutus Oy</i>
RSA	Codan Forsikring A/S Eesti filiaal
Seesam	Seesam Insurance AS
Soome If	<i>If Vahinkovakuutusyhtiö Oy</i>
Swedbank	Swedbank P&C Insurance AS
Tapiola	<i>Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola</i>
VSL	<i>Vakuutussopimuslaki</i>
VVG	<i>Gesetz über den Versicherungsvertrag</i>
VÕS	Võlaõigusseadus

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Aavik, K. Kindlustusandja täitmiskohustuse piirangud vabatahtlikus kahjukindlustuses. Magistritöö. Tartu Ülikool 2009.
2. Bruck, E., Möller H. Versicherungsvertragsgesetz. Grosskommentar. Erster Band, Einführung §§ 1-32. Herausgegeben von H. Baumann, R. M. Beckmann, K. Johannsen, R. Johannsen, Berlin: De Gruyter Recht 2008.
3. Clarke, M. Aggravation of risk during the insurance period. – Lloyds Maritime and Commercial Law Quarterly. 2003/ 1.
4. Clarke, M. Policies and Perceptions of Insurance Law in the Twenty-First Century. Oxford: Oxford University Press 2005.
5. Clarke, M., Heiss, H. Towards a European insurance contract law? Recent developments in Brussels. – Journal of Business Law 2006/September.
6. Cousy, H. The Principles of European Insurance Contract Law: the Duty of Disclosure and Aggravation of Risk. – ERA Forum 2008/9, Issue 1 Supplement.
7. Fontaine, M. An Academic View. – Edited by H. Heiss in co-operation with M. Lakhan on behalf of the Project Group Restatement of European Insurance Contract law. Principles of European Insurance Contract Law: A Model Optional Instrument. With a Postscript in Honour of Fritz Reichert-Facilides. Munich : Sellier European Law Publishers GmbH 2011.
8. Haavasalu, K. Vastutuskindlustus Eesti ja Saksa õiguses: kindlustushüvitise väljamaksmisest vabanemise alused. – Juridica 2007/II.
9. Hoppu, E., Hemmo, M. Vakuutusoikeus. Helsinki: WSOYpro 2006.
10. Johur, A. Contract uberrimae fidei: An Analysis of the Relationship between Law of Contract And Law of Insurance. – JurisOnline.in March 12, 2010. Arvutivõrgus: <http://jurisonline.in/?p=1165> (02.04.2013).
11. Kingisepp, M. Kahjuhüvitis postmodernses deliktiõiguses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2002.
12. Kingisepp, M. Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias. – Juridica 1998/IX.

13. Kontautas, T. Principles of European Insurance Contract Law: Law and Economic Insights. Economic Analysis of the DCFR. The work of the Economic Impact Group within CoPECL network of excellence. Munich : Sellier European Law Publishers GmbH, 2010.
14. Lahe, J. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2007.
15. Lehtipuro, K jt. Vakuutuslainsäädäntö. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy 2010.
16. Luik, O-J., Haavasalu, K. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. – Juridica 2008/III.
17. Luik, O-J., Poola, M., Braun, M. Poolte teavitamiskohustus enne kahjukindlustuslepingu sõlmimist. – Juridica 2011/II, lk 109.
18. Norio-Timonen, J. Vakuutusopimuslain pääkohdat. Helsinki: Talentum 2010.
19. Noussia, K. Reflections of the new German Insurance Contracts Law. – Journal of Business Law 2009/3.
20. Principles of European Insurance Contract Law (PEICL). Prepared by the Project Group Restatement of European Insurance Contract Law; established by F. Reichert-Facilides; Chairman: H. Heiss. Edited by the Drafting Committee: J. Basedow, J. Birds, M. Clarke, H. Cousy, H. Heiss in cooperation with L. D. Loacker. Munich : Sellier European Law Publishers, 2009.
21. Rantala J., Pentikäinen, T. Vakuutusoppi. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy 2009.
22. Rühl, G. Precautionary Obligations (Insurance Contracts). - Encyclopaedia of European Private Law. Oxford: Oxford University Press 2012/3. Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1989538 (04.04.2013).
23. Schauer, M. Comments on Duration of Contract and Precautionary Measures. ERA Forum 2008/9, Issue 1 Supplement.
24. Шахов, В. В. Страхование. Москва: Юнити 2001.
25. Varul, P jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2007.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

26. Civil Code of the Republic of Lithuania. No VIII-1864. – Arvutivõrgus:
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=202088 (11.02.2013).
27. Gesetz über den Versicherungsvertrag. – Arvutivõrgus: http://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/index.html (24.10.2012).
28. Karistusseadustik. RT I 2001, 61, 364 ... RT I, 20.12.2012, 3.
29. Latvian Insurance Contract Law. No 188/189. – Arvutivõrgus:
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNTC/UNPAN018394.pdf>
(11.02.2013).
30. Vakuutusopimuslaki 28.6.1994/543. – Arvutivõrgus:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940543> (23.02.2013).
31. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 08.07.2011, 6.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

32. RKTKo 3-2-1-127-02.
33. RKTKo 3-2-1-25-04.
34. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 3K-3-354/2004, 07.06.2004. – Arvutivõrgus:
<http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=25433> (26.04.2013).
35. RKTKo 3-2-1-131-04.
36. RKTKo 3-2-1-17-06.
37. TlnRnKo 2-04-335.
38. TlnRnKo 2-05-15428.
39. RKTKo 3-2-1-17-08.
40. TlnRnKo 2-05-22223.
41. TrtRnKo 2-03-366.
42. RKTKo 3-2-1-10-09.
43. TlnRnKo 2-06-14747.
44. TlnRnKo 2-07-31792.
45. TlnRnKo 2-12-17116.
46. TrtRnKo 2-10-15145.
47. RKTKo 3-2-1-133-12.
48. TlnRnKo 2-11-44213.

KASUTATUD KINDLUSTUSE VAHEKOHTU LAHENDID

49. Vakuutuslautakunta VKL 380/04, 19.08.2004. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=255> (05.04.2013).
50. Vakuutuslautakunta VKL 655/04, 17.12.2004. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=236> (05.04.2013).
51. Vakuutuslautakunta VKL 3/06, 23.03.2006. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=198> (05.04.2013).
52. Vakuutuslautakunta VKL 72/06, 27.04.2006. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=193> (05.04.2013).
53. Vakuutuslautakunta VKL 154/06, 14.06.2006. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=191> (05.04.2013).
54. Vakuutuslautakunta VKL 92/07, 27.03.2007. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=167> (05.04.2013).
55. Vakuutuslautakunta VKL 460/07, 25.09.2007. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=143> (05.04.2013).
56. Vakuutuslautakunta VKL 465/07, 30.10.2007. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=139> (05.04.2013).
57. Vakuutuslautakunta VKL 538/07, 22.11.2007. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=134> (05.04.2013).
58. Vakuutuslautakunta VKL 598/07, 22.11.2007. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=135> (05.04.2013).
59. Vakuutuslautakunta VKL 646/07, 24.01.2008. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=108> (05.04.2013).
60. Vakuutuslautakunta VKL 780/07, 27.03.2008. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=117> (05.04.2013).
61. Vakuutuslautakunta VKL 37/08, 12.06.2008. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=121> (05.04.2013).
62. Vakuutuslautakunta VKL 201/08, 12.06.2008. – Arvutivõrgus:
<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=123> (05.04.2013).

63. Vakuutuslautakunta VKL 182/10, 15.12.2010. – Arvutivõrgus:

<http://www.fine.fi/ratkaisut/index.php?todo=4&id=778> (05.04.2013).

KASUTATUD TÜÜPTINGIMUSED

64. Codan Forsikring A/S Eesti filiaali autokindlustuse tingimused A102/2011 (kehtivad alates 01.11.2011). – Arvutivõrgus:
http://www.rsagroup.ee/tingimused/Autokindlustuse_tingimused_A102-2011_ET.pdf
(23.02.2013).
65. ERGO Insurance SE kindlustuslepingute üldtingimused KT.0898.12. – Arvutivõrgus:
http://www.ergo.ee/files/Kindlustuslepingute_uldtingimused_KT.0898.12.pdf
(23.02.2013).
66. ERGO Insurance SE sõidukikindlustuse tingimused KT.0056.11. – Arvutivõrgus:
http://www.ergo.ee/files/Soidukikindlustuse_tingimused_KT_0056_11.pdf
(23.02.2013).
67. If P&C Insurance AS-i kindlustuse üldtingimused TG-20111-EST. – Arvutivõrgus:
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=31d329c6-a70b-48c1-add7-c9c099cd545c>
(23.02.2013).
68. If P&C Insurance AS-i kindlustuse üldtingimused ÜU 20021. – Arvutivõrgus:
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=1d6efdf9-0353-4a03-ade8-f47da4370d20>
(23.02.2013).
69. If P&C Insurance AS-i sõidukikindlustuse tingimused TS 20092. – Arvutivõrgus:
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=423901f6-5c57-434e-af9b-461eb0a7fc66>
(23.02.2013).
70. If Vahinkovakuutusyhtiö Oy kaskovakuutusehdot EHTO AUT 640.17 (voimassa 1.1.2013 alkaen). – Arvutivõrgus:
<http://www.if.fi/web/fi/sitecollectiondocuments/private/ehdot/kaskovakuutusehdot.pdf>
(04.03.2013).
71. If Vahinkovakuutusyhtiö Oy yleiset sopimusehdot EHTO YLE 900.8 (voimassa 19.5.2012 alkaen). – Arvutivõrgus:
<http://www.if.fi/web/fi/sitecollectiondocuments/private/ehdot/yleisetsopimusehdot.pdf>
(04.03.2013).
72. Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia fenniakaskon vakuutusehdot (voimassa 1.11.2010 alkaen). – Arvutivõrgus:
<http://lomakkeet.fennia.fi/lomakepalvelu/servlet/fi.efennia.lomakepalvelu.LomakeHan>

dler?open=1188&contentType=application/pdf&url=DDE9D9CE225E9C44144E851AC23AE1B9 (04.03.2013).

73. Keskinäinen Vakuutusyhtiö Tapiola kaskovakuutus vakuutusehdot (voimassa 1.05.2011 alkaen). – Arvutivõrgus:
<http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/3AE039B2-8917-46B1-B171-7C2AD83C4847/0/kaskovakuutusc73003.pdf> (04.03.2013).
74. Lähivakuutus Keskinäinen Yhtiö Lähi-Kasko autovakuutus vakuutusehdot 5045/10 (voimassa 1.11.2010 alkaen). – Arvutivõrgus:
http://public.brandgate.fi/lahitapiola/lahivakuutus/fi/tiedostot/604/Lahikasko_ehdot (04.03.2013).
75. Pohjola Vakuutus Oy autoturvan autovakuutusehdot (voimassa 1.1.2013 alkaen). – Arvutivõrgus: <https://www.pohjola.fi/loso/1336931.pdf> (04.03.2013).
76. Seesam Insurance AS-i sõidukikindlustuse tingimused 1/2012 (kehtivad alates 22.03.2012). – Arvutivõrgus: http://www.seesam.ee/uploads/files/car-insurance/S%C3%B5idukikindlustuse_tingimused_1_2012_%2822032012%29_EST.pdf (23.02.2013).
77. Seesam Insurance AS-i üldised lepingutingimused 1/2008 (kehtivad alates 01.07.2008). – Arvutivõrgus:
http://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20%2801.07.2008%29_EST_2011.pdf (23.02.2013).
78. Swedbank P&C Insurance AS-i kaskokindlustuse tingimused (01.01.2011). – Arvutivõrgus:
https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/home/cond_cascoins_est_2011_01_01.pdf (23.02.2013).
79. Swedbank P&C Insurance AS-i kindlustuslepingute üldtingimused 3 (kehtivad alates 01.03.2008). – Arvutivõrgus:
https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/cond_propins_general3_est.pdf (23.02.2013).

MUUD VIIDATUD ALLIKAD

80. Eesti Liikluskindlustuse Fondi ja Eesti Kindlustusseltside Liidu kindlustusturu andmed 2012. aasta 3. kvartali seisuga. – Arvutivõrgus:
http://www.lkf.ee/images/files/Kindlustusturg_2012_3kv_v1.pdf (23.02.2013).
81. Finantsinspektsiooni soovituslik juhend „Nõuded kindlustuslepingu kohta teabe esitamisele“ 30.01.2013. – Arvutivõrgus: www.fi.ee/public/Soovituslik_juhend_-_Nouded_kindlustuslepingu_kohta_teabe_esitamisele.pdf (01.04.2013).
82. The Law Commission and The Scottish Law Commission. Insurance Contract Law. Issues Paper 7. The Insured's Post-Contract Duty of Good Faith. July 2010. – Arvutivõrgus:
http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/ICL7_Insureds_Duty_of_Good_Faith.pdf (07.03.2013).
83. The Law Commission and The Scottish Law Commission. Insurance Contract Law : Post Contract Duties and Other Issues. December 2011. – Arvutivõrgus:
http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp201_ICL_post_contract_duties.pdf (03.04.2013).
84. Vakuutusyhtiöt Suomessa 2011. Finanssialan Keskusliitto, 30.4.2012. – Arvutivõrgus:
http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutusyhtiot_Suomessa_2011.pdf (04.03.2013).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Moonika Möller (sünnikuupäev: 01.02.1989),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Kindlustusriski suurenemine ja selle mõju kindlustusandja täitmiskohustusele“, mille juhendaja on Olavi-Jüri Luik,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas 06. mail 2013. aastal.